

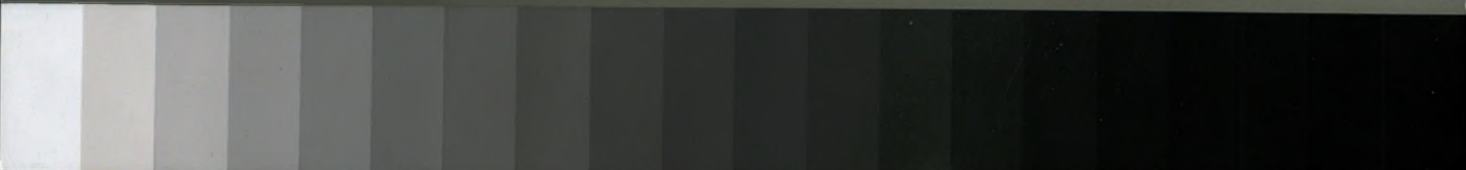
Part Code
ST1316

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~Do użytku
służbowego~~

~~TAJNE~~

Egz. Nr 1

Mjr dypl. Jacek GETTER

Model organizacyjny dywizji
desantowej przewidywanej
do udziału w operacji zaczepnej
frontu na kierunku nadmorskim

Rozprawa doktorska

11690

WARSZAWA WRZESIEŃ 1978

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

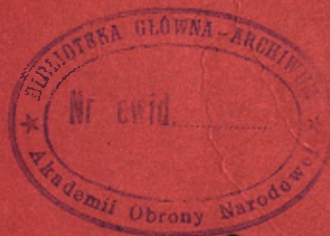
~~Do użytku
służbowego~~

~~TAJNE~~
Egz. Nr 1

Mjr dypl. Jacek GETTER

Model organizacyjny dywizji
desantowej przewidywanej
do udziału w operacji zaczepnej
frontu na kierunku nadmorskim

Rozprawa doktorska

11690

WARSZAWA WRZESIEŃ 1978

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

~~Do użytku
służbowego~~

Egz. nr.. 1

Przełlas. Prot. 320 / 21.03.95
duy

mjr dypl. Jacek GETTER

MODEL ORGANIZACYJNY DYWIZJI DESANTOWEJ
PRZEWIDZIANEJ DO UDZIAŁU W OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU
NA KIERUNKU NADMORSKIM

Rozprawa doktorska

Opracowana pod kierunkiem naukowym
płk. prof. dr. Kazimierza NOŻKO

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1978

~~SECRET~~

SECRET

SECRET

U K Ł A D   R O Z P R A W Y   D O K T O R S K I E J

=====

W S T Ę P .

1. PRZEDMIOT ROZPRAWY I CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU BADAWCZEGO.

1.1. Przedmiot rozprawy w świetle postanowień dyrektywnych Ministra Obrony Narodowej oraz wyjaśnienie podstawowych pojęć zawartych w temacie rozprawy.

1.2. Charakterystyka problemu badawczego i metody jego opracowania.

2. WPŁYW SPECYFIKI OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU PROWADZONEJ NA KIERUNKU NADMORSKIM NA POTRZEBĘ POSIADANIA DYWIZJI DESANTOWEJ, JEJ MIEJSCE I ROLA ORAZ WYKONYWANE ZADANIA.

2.1. Właściwości operacji zaczepnej frontu prowadzonej na kierunku nadmorskim, wymagające posiadania w składzie organizacyjnym frontu dywizji desantowej.

2.2. Miejsce, rola i zadania dywizji desantowej w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

2.3. W n i o s k i .

3. OPERACYJNO-TAKTYCZNA ANALIZA I OCENA ORGANIZACJI DYWIZJI DESANTOWEJ POD WZGLĘDEM PRZYSTOSOWANIA DO REALIZACJI ZADAŃ W RAMACH OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU NA KIERUNKU NADMORSKIM.

3.1. Ogólna charakterystyka dywizji desantowej pod względem organizacyjnym oraz analiza wybranych problemów ognia i manewru.

3.2. Kryteria oceny elementów organizacyjnych dywizji desantowej.

3.3. Analiza i ocena organizacji oddziałów i pododdziałów liniowych /bojowych/ dywizji desantowej.

3.4. Wybrane problemy organizacyjne oddziałów i pododdzia-

ków rodzajów wojsk /jednostek zabezpieczenia/ dywizji desantowej.

3.5. W n i o s k i .

4. TAKTYCZNO-ORGANIZACYJNE ZAŁOŻENIA I ZASADY BUDOWY MODELU ORGANIZACYJNEGO DYWIZJI DESANTOWEJ.

4.1. Podstawowe zasady warunkujące prawidłową organizację dywizji desantowej.

4.2. Wpływ warunków i właściwości prowadzenia działań na strukturę organizacyjną dywizji desantowej i środki jej transportu.

4.3. Wpływ sposobu prowadzenia działań na skład organizacyjny dywizji desantowej.

4.4. Wpływ rozwoju sprzętu desantowego i techniki transportu na kształt modelu organizacyjnego dywizji desantowej.

4.5. W n i o s k i .

5. PRZEWIDYWANY MODEL ORGANIZACYJNY DYWIZJI DESANTOWEJ DO UDZIAŁU W OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU NA KIERUNKU NADMORSKIM.

5.1. Model organizacyjny dywizji desantowej i jego podstawowe formy.

5.2. Możliwości, kierunki i etapy racjonalizacji struktury organizacyjnej dywizji desantowej.

5.3. Wstępna ocena projektowanego modelu organizacyjnego dywizji desantowej.

Z A K O Ń C Z E N I E .

L I T E R A T U R A .

Z A Ł Ą C Z N I K I .

W S T Ę P

=====

Dywizja desantowa¹ wchodzi organizacyjnie w skład frontu prowadzącego operację zaczepną na kierunku nadmorskim². Zasadniczy wpływ na konieczność włączenia w skład frontu dywizji desantowej wywiera cel prowadzonych działań, warunki fizyczno-geograficzne i klimatyczno-meteorologiczne kierunku nadmorskiego oraz wynikające stąd właściwości prowadzonej operacji. Opanowywanie wysp, półwyspów, portów i baz morskich oraz manewr drogą morską, zwłaszcza w celu wykonania nieoczekiwanego uderzenia na tyły nadmorskiego skrzydła nieprzyjaciela staje się w warunkach operacji zaczepnej frontu wzdłuż wybrzeża morskiego koniecznością. Do wykonywania tych zadań powinien być związek taktyczny odpowiednio wyszkolony i przygotowany. Związkiem takim może być przede wszystkim dywizja desantowa.

Rozprawa doktorska stanowi wstępne studium teoretyczne nad przyszłościowym modelem organizacyjnym dywizji desantowej, przewidzianej do udziału w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim. Stąd też, w założeniach badawczych nad głównymi problemami wynikającymi z tematu rozprawy autor kierował się głównie wymaganiami taktyki ogólnej i sztuki operacyjnej, teorii organizacji sił zbrojnych, teorii organizacji i zarządzania oraz prakseologii. Ponadto w rozprawie wykorzystano niektóre elementy teorii systemów i teorii walki³.

-
1. Dywizja desantowa jest w Siłach Zbrojnych PRL związkiem taktycznym wojsk lądowych. W siłach zbrojnych innych państw, jednostki tego typu /piechota morska/ wchodzi organizacyjnie w skład sił morskich.
  2. Kierunek nadmorski - umownie stosowana nazwa dla określenia części Północnego Kierunku Strategicznego, obejmująca kierunki i obszary operacyjne bezpośrednio przyległe do akwenu pół-zach Bałtyku wraz z rejonem strategicznym wysp duńskich oraz Morza Północnego.
  3. Chodzi tu o matematyczną teorię walki, której przedmiotem jest matematyczne modelowanie systemów i procesów walki. Józef Konieczny, Modelowanie systemu walki, Biuletyn Zespołu Teorii Walki, Zeszyt 2. WAT, Warszawa 1969, s. 27-30.

Kierowanie się wymaganiami z powyższych dziedzin podyktowane zostało dążeniem do osiągnięcia celu rozprawy, który sprowadza się do wypracowania modelu organizacyjnego dywizji desantowej, wynikającego z potrzeb prowadzenia operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, który ma stanowić teoretyczną podstawę dla dokonania usprawnienia istniejącej organizacji dywizji desantowej.

Realizacja celu rozprawy skłoniła autora do wyodrębnienia następujących, głównych problemów badawczych:

Pierwszy problem: Czy istnieje potrzeba posiadania dywizji desantowej w składzie organizacyjnym wojsk frontu?

Drugi problem: Czy obecnie istniejąca organizacja dywizji desantowej odpowiada potrzebom jej wykorzystania w operacji zaczepnej frontu, prowadzonej na kierunku nadmorskim?

Trzeci problem: Jakie podstawowe założenia i zasady determinują kierunki rozwoju struktury organizacyjnej dywizji desantowej?

Czwarty problem: W jaki sposób najpełniej osiągnąć zgodność struktury organizacyjnej dywizji desantowej z celem jej wykorzystania w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim?

Podstawę do rozwiązania powyższych problemów i nadania pracy charakteru użytkowego stanowiły:

- zadania wynikające z dyrektywy MON do działalności Sił Zbrojnych PRL w latach 1976-1980, rozkazu szkoleniowego MON na rok 1978 oraz omówienie ćwiczenia "TARCZA-76";
- doświadczenia i wnioski z ćwiczeń dowódczo-sztabowych i ćwiczeń taktycznych z wojskami, prowadzonych przez Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych, Inspek-

torat Szkolenia MON, Dowództwo Pomorskiego Okręgu Wojskowego, Dowództwo Marynarki Wojennej i Sztab 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej, w większości których autor uczestniczył osobiście;

- wyniki wieloletnich prac naukowo-badawczych Akademii Sztabu Generalnego WP w zakresie teorii struktur organizacyjnych związków taktycznych i kombinowanych operacji desantowych;
- dorobek naukowy Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej, szczególnie w dziedzinie operacji wspólnych;
- wnioski i doświadczenia historyczne, zwłaszcza z okresu II wojny światowej oraz walki w Korei i na Bliskim Wschodzie;
- konsultacje przeprowadzone w Instytucjach Centralnych MON oraz w sztabach: Pomorskiego Okręgu Wojskowego, Marynarki Wojennej i 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej, a ponadto w Wyższej Szkole Marynarki Wojennej;
- niektóre doświadczenia i poczynione uwagi byłych dowódców 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej: gen. bryg. Henryka Rzepkowskiego, gen. bryg. Stanisława Kruczka, gen. bryg. Tadeusza Urbańczyka oraz gen. bryg. Leszka Kozłowskiego;
- notatki z zajęć i materiały zgromadzone podczas pobytu na kursie doktoranckim w Akademii Sztabu Generalnego WP.

Ponadto nie bez znaczenia na dobór metod badawczych, dokonywanie uogólnień i wysuwanie wniosków miała wieloletnia służba autora w 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej, szczególnie praca na stanowisku szefa wydziału, a z racji tej poczynione obserwacje i wyniesione doświadczenia z szeregu ćwiczeń dowódczo-sztabowych i ćwiczeń taktycznych z wojskami na różnych

szczeblach, pozwoliły przyjęcie następującej hipotezy roboczej:

Istniejąca organizacja⁴ oraz uzbrojenie i wyposażenie⁵ dywizji desantowej nie w pełni sprzyja jej wykorzystaniu do wykonywania zadań w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim. Taktyczno-operacyjne potrzeby wynikające z prowadzenia operacji na kierunku nadmorskim, wymagają aby dywizja desantowa zapewniała możliwość sprawnego pokonywania szerokich ujść, opanowywania wysp i półwyspów oraz przenoszenia działań na bliższe i głębsze tyły ugrupowania przeciwnika.

Rezultaty badań zostały przedstawione w pięciu rozdziałach, wyodrębniających się tematycznie i metodologicznie, które w całości pozwoliły zdaniem autora, osiągnąć cel rozprawy i rozwiązać poszczególne problemy badawcze.

Rozdział pierwszy, stanowi wprowadzenie w problematykę rozprawy doktorskiej. W pierwszej kolejności uwzględniła dyrektywne ustalenia Ministra Obrony Narodowej dotyczące kierunku prac nad organizacją sił zbrojnych, w bieżącej pięcioletce. Dokonuje ich analizy pojęciowej, dla jasnego sprecyzowania zawartej w nich treści, w celu pełnego zrozumienia wytyczonego kierunku i zakresu prac nad organizacją wojsk. Następna część rozdziału, stanowi rozwinięcie i wyjaśnienie treści zasadniczej części tematu rozprawy doktorskiej, ponadto charakteryzuje badane problemy i przedstawia metody ich opracowania.

Rozdział drugi stanowi, zasadniczo tło taktyczno-operacyjne, dla prowadzenia badań i dokonywania uogólnień przy roz-

---

4. W tym miejscu przez termin "organizacja" należy rozumieć elementy składowe, a więc skład, strukturę i system organizacyjny.

5. Zastosowany skrót myślowy oznacza: sprzęt bojowy, uzbrojenie, wyposażenie i transport.

wiązywaniu głównych problemów rozprawy doktorskiej. W rozdziale tym przedstawiono w postaci uogólnionej syntezy, warunki i właściwości prowadzenia operacji zaczepnej na kierunku nadmorskim, wskazujące na potrzebę posiadania dywizji desantowej w składzie organizacyjnym wojsk frontu oraz sprecyzowano ich wpływ na miejsce i rolę a także cel działania dywizji desantowej, w operacji zaczepnej frontu na tym kierunku. Z treści badań w tym rozdziale wynikają wnioski i uogólnienia dotyczące rozwinięcia i w pewnym stopniu uzasadnienia hipotezy roboczej pracy.

Rozdział trzeci opracowany został, w oparciu o analizę szeregu materiałów szkoleniowych, protokołów z posiedzeń Rady Wojskowej 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej i propozycji etatowych, składanych przełożonym. W rozdziale wykorzystano niektóre wyniki dotychczasowych ćwiczeń eksperymentalnych z wojskami, prowadzonymi pod kątem wypracowania właściwej struktury organizacyjnej dywizji i pułku desantowego oraz określenia przydatności uzbrojenia i sprzętu, będącego w wyposażeniu jednostek. Wnioski z tego rozdziału pozwalają na wykrycie zasadniczych niedomagań organizacyjnych, obecnie istniejącej struktury organizacyjnej dywizji desantowej, które utrudniają realizację zadań w ramach operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim oraz wskazują na konieczność przeprowadzenia usprawnień organizacyjnych, określając kierunki tych zmian.

W rozdziale czwartym, uwzględniając wyniki badań zawarte w poprzednich rozdziałach, sformułowano podstawowe zasady, którym powinien odpowiadać model organizacyjny dywizji desantowej. Szczególnie na uwagę w tym rozdziale zasługuje fakt doświadczalnego potwierdzenia niektórych reguł organizacyjnych,

podczas ćwiczeń taktycznych przeprowadzonych z wojskami na bazie 34 pd 7 LDD. W dalszej części rozdziału przedstawiono zasadnicze założenia, które zdaniem autora stanowią o nowoczesnym kształcie projektowanego modelu organizacyjnego dywizji desantowej.

Rozdział piąty stanowi uogólniony rezultat badań zawartych w rozdziale II, III, IV i obejmuje zasadniczą problematykę, dotyczącą przewidywanego modelu organizacyjnego dywizji desantowej, która powinna zapewnić możliwość realizacji celów i zadań przed nią stojących w operacji zaczepnej frontu. W treści rozdziału przedstawiono konstrukcję modeli struktur organizacyjnych jednostek liniowych /bojowych/, to jest oddziałów i pododdziałów dywizji desantowej, które są przeznaczone do wykonywania zadań w ramach frontowej operacji zaczepnej. Ponadto w rozdziale tym przedstawiono ewentualną możliwość i sposób przeprowadzenia usprawnień organizacyjnych, a także wstępną ocenę projektowanego modelu organizacyjnego dywizji desantowej.

Do zasadniczych trudności jakie wyłoniły się podczas opracowania tematu rozprawy, należy zaliczyć:

Po pierwsze: Brak możliwości praktycznego przebadania problemów cząstkowych wynikających z problemów głównych.

Po drugie: Duże rozproszenie bogatego dorobku naukowego, niekompletność materiałów, a w szczególności brak trwałych opracowań zawierających wnioski i doświadczenia z przeprowadzonych ćwiczeń.

Po trzecie: Istnienie wielu poglądów dotyczących modelu operacji desantowej, a w niej wykorzystania dywizji desantowej.

Po czwarte: Uboga stosunkowo literatura historyczna do-

tycząca bezpośrednio badanej problematyki, głównie zaś występuje odczuwalny brak materiałów systematyzujących całość /podręcznika/ teorii organizacji sił zbrojnych.

W tej sytuacji korzystając z zebranych i przestudiowanych materiałów, autor dokonywał selekcji informacji, które stanowiły tworzywo do sprecyzowania odpowiednich wniosków i budowania zasadniczych tez, założeń i uogólnień, dających podstawę do przebadania problemów, które zostały sprecyzowane na wstępie.

Z wielu względów, autor zdaje sobie sprawę, że praca nie wyczerpuje w całości tak złożonego problemu jakim jest model organizacyjny dywizji desantowej, żywi jednak nadzieję, że wyniki badań stanowią inspirujący materiał, podjęcia dalszych badań, a przede wszystkim praktycznych eksperymentów i doświadczeń, zwłaszcza w różnych ćwiczeniach.

Wynikiem rozprawy są uzasadnione propozycje jednego z rozwiązań modelu organizacyjnego dywizji desantowej oraz nakreślenie prawdopodobnego kierunku dalszego doskonalenia struktury organizacyjnej dywizji desantowej.

1. PRZEDMIOT ROZPRAWY I CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU BADAWCZEGO.

1.1. Przedmiot rozprawy w świetle postanowień dyrektywnych
Ministra Obrony Narodowej oraz wyjaśnienie podstawowych
pojęć zawartych w temacie rozprawy.

W dyrektywie MON do działalności Sił Zbrojnych PRL w
latach 1976-1980 zostało postawione następujące zadanie:
"Zapewnić priorytet usprawnieniom w dziedzinie dowodzenia i
zarządzania oraz racjonalizacji struktur organizacyjnych."

Problem nie należy do grupy zagadnień nowych, stanowi
jednak zagadnienie wciąż aktualne, a wraz z dynamicznym roz-
wojem nauki wojennej, staje się jednym z czynników uzyskiwa-
nia przewagi nad potencjalnym przeciwnikiem. Zagadnienie to
kryje w sobie wiele rezerw, których uruchomienie pozwoli na
dokonanie ewidentnego kroku w przyszłość, do wyzwolenia war-
tości jakościowych, drzemających w potencjale obronnym.

Przez racjonalizację - w znaczeniu ogólnym - rozumiemy
"działalność zmierzającą do osiągnięcia w jakiejś dziedzinie
zamierzonego celu w sposób doskonalszy od poprzednio stosowa-
wanego¹."

Z punktu widzenia celu rozprawy i zasad sprawnego dzia-
łania, a konkretnie - "skuteczności", czyli zbliżania się do
zamierzonego celu², przez "racjonalizację" w znaczeniu roz-

-----
1. Słownik wyrazów obcych, PWN, Warszawa 1972, s. 620.
Inne określenia tego terminu podają, że racjonalizacja to "stosowanie środków zmierzających do usprawnienia określonej dziedziny działalności ludzkiej."
Mała encyklopedia ekonomiczna, PWE, Warszawa 1974,
s. 671.

2. Zob.: Tadeusz Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie,
Warszawa 1969, s. 113-116; Jerzy Kurnal, Zarys teorii
organizacji i zarządzania, Warszawa 1970, s. 323-334.

prawy, będziemy rozumieli działalność zmierzającą do skutecznej realizacji określonego celu, przez właściwy sposób zorganizowania.

Przez "strukturę organizacyjną" będziemy rozumieli relacje, więzi i stosunki, występujące pomiędzy elementami składowymi danej organizacji, które zapewniają realizację celów pośrednich /elementarnych/, składających się na cel główny /całościowy/³.

Wobec tego, przez pojęcie "racjonalizacja struktur organizacyjnych" zawarte w dyrektywie, należy rozumieć podjęcie działalności zmierzającej do skutecznej realizacji celu, przez dokonanie takich połączeń pomiędzy elementami składowymi danej organizacji, by utworzona struktura organizacyjna w najwyższym stopniu odpowiadała swemu przeznaczeniu.

Przedmiotem rozprawy będzie racjonalizacja struktury organizacyjnej dywizji desantowej, wchodzącej w skład frontu i wykorzystywanej w operacji zaczepnej, prowadzonej przez front na kierunku nadmorskim.

Wydaje się, że celowym będzie wyjaśnienie na wstępie pojęcia "dywizja desantowa", które wbrew temu co się wydaje, nie jest wcale jednoznaczne, powodując niekiedy liczne nieporozumienia - o jaką dywizję chodzi ?

Sam wyraz "dywizja" jest z reguły jednoznacznie i poprawnie rozumiany, jako wojskowa jednostka organizacyjna, mogąca samodzielnie prowadzić działania bojowe, mająca własny sztab

---

3. Opracowano na podstawie: Słownika wyrazów obcych, Warszawa 1972, s. 706; który podaje, że struktura to "układ i wzajemne relacje elementów /części/ stanowiących całość" lub też możemy - czytając dalej - przyjmować, że struktura to "całość zbudowana w pewien sposób z poszczególnych elementów".

i podległe jej oddziały⁴.

Natomiast wyraz "desantowa; -y" w języku polskim jest przymiotnikiem od rzeczownika "desant⁵", który oznacza:

1. Operacja wojskowa polegająca na wysadzeniu z okrętów lub samolotów wojska na terytorium nieprzyjacielskie; lądowanie zbrojne.
2. Oddział wojskowy, przerzucony drogą wodną lub powietrzną na teren nieprzyjacielski⁶.

Aktualnie, z wielu względów możliwości w tym zakresie są jeszcze ograniczone, dlatego tradycyjnie w wojskach lądowych wyodrębniają się dwa typy związków taktycznych: dywizja powietrznodesantowa i dywizja desantowa, której adekwatna nazwa stosownie do stanu faktycznego powinna brzmieć - "dywizja morskodesantowa". W ten sposób może nastąpić zdecydowane jej wyróżnienie, ze względu na środowisko działania.

Przewidywany rozwój środków transportu i postępująca uniwersalizacja związków taktycznych, wskazuje na posiadanie w przyszłości jednego typu związku o charakterze desantowym, tzn. przerzucanego dowolnym środkiem transportu powietrznego lub morskowego na teren przeciwnika - co będzie w pełni odpowiadało obecnemu określeniu - "dywizja desantowa".

Z punktu widzenia teorii organizacji, dywizja desantowa jest organizacją⁷ w znaczeniu instytucjonalnym /instytucją

---

4. Mały słownik języka polskiego, Warszawa 1968, s. 149.

5. Desant - wyraz wieloznaczny /homonim/.

6. Mały słownik języka polskiego, Warszawa 1968, s. 112.

7. Pod pojęciem "organizacja" rozumiemy "pewien rodzaj całości ze względu na stosunek do niej jej własnych elementów, mianowicie taką całość, której wszystkie składniki współprzyczyniają się do powodzenia całości". Tadeusz Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Warszawa 1969, s. 74.

zespołowego działania/, wyodrębnioną ze względu na przeznaczenie /cel działania/.

Dlatego w znaczeniu rozprawy, przez termin "dywizja desantowa", będziemy rozumieli przewidywaną /hipotetyczną/ organizację związku taktycznego, która przygotowana do desantowania morskimi i częściowo powietrznymi środkami desantowymi, realizuje zadania bojowe na kierunku nadmorskim, najczęściej na tyły ugrupowania przeciwnika lub zapewnia dogodne warunki do wysadzenia i rozwinięcia kolejnych sił przez uchwycenie rejonu lądowania.

Problemy organizacyjne instytucji zespołowego działania, zwanyymi w teorii systemów i teorii walki - systemami działania, rozważane są na modelach⁸. Modele takie, jako pewne uproszczenie rzeczywistości, pozwalają na operatywne działanie na nich w sferze projektowej i badawczej.

Przykładem najprostszego modelu z zakresu taktyki ogólnej i sztuki operacyjnej może być mapa z naniesioną sytuacją bojową. Innym przykładem modelu może być stół plastyczny wraz z sytuacją taktyczną lub operacyjną, imitujący pole walki. Obok podanych przykładów modeli fizycznych, mamy jeszcze modele formalne /znakowe, informacyjne/, których przykładem jest schemat organizacyjny jednostki wojskowej. Model tego typu możemy nazwać modelem organizacyjnym. Podstawowe informacje zawarte w takim modelu to skład organizacyjny /zbiór elementów organizacyjnych/ i podstawowe relacje zachodzące

---

8. O modelu danego obiektu rzeczywistego, możemy mówić wówczas, gdy relacje, zależności i stosunki mające miejsce w układzie istniejącym w rzeczywistości, mają swoje odzwierciedlenie w modelu, czyli zachowane jest podobieństwo strukturalne. Por.: Mała encyklopedia cybernetyki, Warszawa 1973, s. 316.

pomiędzy nimi, czyli struktura organizacyjna jednostki⁹.

Z reguły budujemy modele przedstawiające tylko te relacje i zależności, które interesują nas, ze ściśle określonego punktu widzenia.

We wszelkiego rodzaju pracach projektowych, spotykamy się z sytuacją w której powstały model nie posiada odpowiednika w rzeczywistości a warunkiem jego powstania było modelowanie wysuniętej hipotezy. Tak powstałe modele w wyniku dalszej działalności, po spełnieniu określonych warunków, mogą stanowić wzorce /projekty/ do konkretnej działalności konstrukcyjnej, tzn. stać się obiektem rzeczywistym.

W związku z powyższym, przez "model organizacyjny dywizji desantowej", będziemy rozumieli, określoną strukturę organizacyjną oddziałów i pododdziałów, organów tyłowych i dowodzenia, która reprezentując określoną specjalizację poprzez szkolenie i przystosowanie do warunków działania, powinna we właściwy dla siebie sposób współprzyczyniać się w realizacji celu operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

---

9. Zob.: Józef Konieczny, Modelowanie systemu walki, Biuletyn Zespołu Teorii Walki, Zeszyt 2. WAT, Warszawa 1969, s. 27.

1.2. Charakterystyka problemu badawczego i metody jego opracowania.

Rozwój form organizacyjnych związków taktycznych jest procesem ciągłym i zdeterminowanym wieloma czynnikami /zob. załącznik 8/, a podstawę tego procesu stanowią założenia doktrynalne, oparte w zasadniczej kwestii na przewidywanym charakterze ewentualnej wojny.

Obserwowany w latach 70-tych rozwój teorii sztuki wojennej, a w szczególności sztuki operacyjnej, osiągnięcia w dziedzinie techniki wojennej, zwiększające skuteczność klasycznych środków walki oraz pojawienie się nowych potężnych środków rażenia, doprowadzają do zmiany poglądów dotyczących charakteru przyszłego pola walki i teorii prowadzenia działań. Wraz z kształtowaniem się nowych poglądów doktrynalnych, zmianom ulegają struktury organizacyjne i wyposażenie poszczególnych związków taktycznych. W początkowym okresie, postęp organizacyjny charakteryzował się głównie zmianami ilościowymi, obecnie oczekuje się przede wszystkim zmian o charakterze jakościowym.

W okresie ostatnich kilkunastu lat, nastąpił duży skok w rozwoju organizacyjnym związków taktycznych wojsk lądowych - głównie zmechanizowanych, którego między innymi wyraźnym wskaźnikiem jest przekroczenie barier manewrowych, dotychczas reprezentowanych wyłącznie przez dywizję desantową. Z jednej strony, jest to zjawisko wybitnie korzystne w rozwoju naszych związków taktycznych, z drugiej strony stanowi dla autora wyraźny sygnał dla zajęcia się problematyką organizacyjną dywizji desantowej w nowych warunkach.

Przedstawioną w dalszej części rozprawy, krytyczną ocenę dywizji desantowej, należy rozumieć jako dostosowanie całości związków taktycznych wojsk lądowych do warunków prowadzenia działań na Zachodnim TDW, to znaczy, że wszystkie dywizje zmechanizowane Sił Zbrojnych PRL osiągnęły specjalistyczny poziom manewru, dotychczas reprezentowany wyłącznie przez dywizję desantową a obecnie wyprzedziły na tyle, że dywizja desantowa w dotychczasowej strukturze ztraca systematycznie sens istnienia, jako związek specjalistyczny wykorzystywany w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

Dlatego podstawowy problem badawczy, dotyczy hipotetycznej struktury organizacyjnej dywizji desantowej, co stawia ją w rzędzie prac koncepcyjnych, rozwiązujących teoretyczny problem dotychczas otwarty, a równocześnie użytecznie niezbędny.

Przewidywany model organizacyjny dywizji desantowej zostanie zbudowany w aspekcie celu jej działania, który realizują wojska po wylądowaniu, to jest celu głównego /całościowego/ oraz w oparciu o podstawowe wymagania organizacyjne i założony rozwój środków desantowych, a także postępujące usprawnienia w technice transportu. Ponadto zasady jej wykorzystania oraz warunki i sposoby działania. W ten sposób dążyć się będzie do jak najpełniejszego wykorzystania i uwzględnienia wymagań specyfiki operacji zaczepnej prowadzonej na kierunku nadmorskim.

Zmierzając do realizacji przyjętego celu rozprawy, przyjęto następujące wstępne założenia, do których należy zaliczyć:

1. Utrzymanie prostoty i sprawności w osiaganiu wyższych

stanów gotowości bojowej i łatwości w uzupełnianiu jednostek, stanem osobowym i środkami transportu.

2. Zachowanie na aktualnym poziomie dotychczasowych stanów osobowych z przewidywaniem tendencji do ich obniżenia ilościowego.
3. Pozostawienie posiadanego sprzętu bojowego i uzbrojenia znajdującego się w wyposażeniu jednostek do czasu zakończenia okresu ich eksploatacji.

W związku z powyższym, cel rozprawy zamierza się zrealizować poprzez:

1. Dostosowanie organizacji dywizji desantowej do warunków prowadzenia działań w ramach kombinowanego zgrupowania desantowego i samodzielnie oraz przy ścisłym współdziałaniu z dywizjami pancernymi i zmechanizowanymi.
2. Dalsze usamodzielnienie oddziałów i pododdziałów dywizji desantowej, pod względem ogniowym i manewrowym.
3. Częściowe dostosowanie uzbrojenia i wyposażenia do warunków prowadzenia działań desantowych.
4. Usprawnienie dowodzenia dywizją desantową i podległymi jej oddziałami.

W rozprawie zamierzam wykazać, że:

Po pierwsze - aktualna struktura organizacyjna dywizji desantowej nie w pełni odpowiada celowi jej działania.

Po drugie - dywizja desantowa powinna posiadać zmienny skład organizacyjny.

Po trzecie - właściwa jest dla wojsk desantowych organizacja batalionowa.

Po czwarte - jednostka desantowa powinna się składać z

dwóch różnych pod względem organizacyjnym i jakościowym elementów.

Po piąte - rozwój wojsk desantowych jest uzależniony od rozwoju środków desantowych, dzięki czemu te same elementy organizacyjne mogą stanowić, ponajmniej dwa jakościowo różne rodzaje wojsk, a mianowicie wojska desantowe i powietrznoszturmowe.

Usprawnianie systemów wojskowych, jako systemów zorganizowanego działania /instytucji zespołowego działania/, wymaga współcześnie zastosowania metod odpowiadających funkcjom nauki wojennej¹⁰, tak więc, "istnieją dwie skrajnie różniące się metodyki usprawniania, a mianowicie metodyka diagnostyczna i prognostyczna. Pierwsza za punkt wyjścia przyjmuje stan faktyczny, poprzez analizę którego zmierza do dokonania ulepszeń. Charakterystyczną jej właściwością jest rejestracja stanu faktycznego badanego /usprawnianego/ obiektu i dominująca rola metody obserwacji i zapisywania /zestawiania/ faktów. Metodyka prognostyczna bazuje natomiast na rozwiązaniu /modelu/ wzorcowym, abstrahującym całkowicie od rozwiązań stosowanych dotychczas, zalecając stopniowe dochodzenie do wybranego wzorca¹¹".

Dlatego w rozprawie zamierzam jako podstawowe, wykorzystać trzy metody: metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, metodę analizy logicznej i syntezy /prognostyczną/.

Ponadto w rozprawie w pełni wykorzystane zostaną również wnioski i doświadczenia z wielu ćwiczeń, przeprowadzonych z wojskami 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej.

---

10. Bolesław Chocha, Rozważania o nauce wojennej, Myśl Wojskowa nr 6/1973, s. 16.

11. Tadeusz Łojko, Metodologiczne usprawnianie systemów wojskowych, Myśl Wojskowa nr 5/1977, s. 48.

2. WPŁYW SPECYFIKI OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU PROWADZONEJ NA KIERUNKU NADMORSKIM NA POTRZEBĘ POSIADANIA DYWIZJI DESAN- TOWEJ, JEJ MIEJSCE I ROLA ORAZ WYKONYWANE ZADANIA.

=====

2.1. Właściwości operacji zaczepnej frontu prowadzonej na kierunku nadmorskim, wymagające posiadania w składzie organizacyjnym frontu dywizji desantowej.

Kierunek nadmorski zajmuje skrzydłowe położenie w stosunku do głównego w Europie - Zachodniego TDW, obejmując jego północne kierunki i obszary operacyjne. Pod względem geograficznym kierunek nadmorski obejmuje: Nizinę Niemiecką, Holenderską i Belgijską oraz Półwysep Jutlandzki i wyspy duńskie, które wraz z cieśninami stanowią obszar o znaczeniu strategicznym. Położenie kierunku nadmorskiego oraz możliwość wykorzystania wszystkich rodzajów sił zbrojnych w operacji zaczepnej frontu, decydują o jego lądowo-morskim charakterze.

Zasadniczy wpływ na właściwości prowadzenia operacji zaczepnej frontu, wywierają warunki fizyczno-geograficzne kierunku nadmorskiego, w których gęsta i różnorodna sieć hydrograficzna a w szczególności rzeki płynące w swym dolnym biegu w zabagnionych dolinach o szerokich ujściach, stanowią dla wojsk frontu problem o znaczeniu operacyjnym. Równoległe do nich występuje duża ilość kanałów żeglownych, powodując znaczne zagęszczenie istniejącego stanu przeszkód wodnych.

Najbardziej specyficzna i skomplikowana hydrografia występuje w rejonach niskiego położenia obszaru lądu, w stosunku do poziomu morza oraz tego, że ujścia wielkich rzek leżą w zasięgu przyptywów i odpływów co wyklucza możliwość działania

wojsk w tych rejonach o każdej porze roku.

Dalsze trudności w prowadzeniu operacji zaczepnej powodują znaczne przestrzenie pokryte bagnami, tereny podmokłe i depresyjne, pocięte gęstą siecią kanałów odwadniających, na których liczne urządzenia hydrograficzne stwarzają możliwość zatopienia rozległych obszarów.

Równinny teren oraz często gliniaste lub ilowe podłoże, sprzyjają rozmiękaniu gruntów, co w konsekwencji sprządza możliwość manewru wyłącznie do dróg, przy których gęsto skupione osiedla, mogą stanowić silne punkty oporu.

Kierunek nadmorski, w przeciwieństwie do wyjątkowo urozmaiconej i gęstej sieci hydrograficznej, posiada znacznie słabiej rozbudowaną sieć drogową i co charakterystyczne, że przy tak gęstej sieci wodnej, na kierunku nadmorskim, występuje niewielka ilość mostów, zwłaszcza na rzekach w ich dolnym biegu.

Przeważająca większość dróg przebiega południkowo, co jest uwarunkowane koniecznością przewozu zasadniczej masy towarowej, z portów do ośrodków położonych w głębi krajów i odwrotnie. Ilość dróg dofrontowych jest znacznie ograniczona. Według szacunkowych danych niektórych specjalistów wojskowych, ilość dróg dofrontowych w pasie działania związku taktycznego, może średnio wynosić 3,8 drogi bitej, przy potrzebach wyrażających się koniecznością posiadania minimum 4-6-9 dróg, w zależności od przyjętego ugrupowania bojowego dywizji¹.

Takie poważne ograniczenie warunków manewru na lądzie, rodzi potrzebę wykonywania desantów morskich, powietrznych i

---

1. Ppik dypl. Tadeusz Machura, Kierunki modernizacji ogólnowojskowego zmechanizowanego związku taktycznego w świetle wymagań współczesnej walki, ASG, Warszawa 1965.

kombinowanych o różnej skali, a także prowadzenie działań rajdowych, powietrznoszturmowych i dywersyjnych.

Celem operacji zaczepnej frontu, prowadzonej na kierunku nadmorskim, może być rozgromienie nadmorskiego skrzydła wojsk Północnej Grupy Armii NATO oraz opanowanie północnej części Republiki Federalnej Niemiec, Holandii i ewentualnie Belgii, a także rozbitcie Sił Zbrojnych Cieśnin Duńskich i Bałtyku Zachodniego, opanowanie Półwyspu Jutlandzkiego i wysp duńskich, przy współdziałaniu z marynarką wojenną i innymi siłami wojsk sojuszniczych².

Z punktu widzenia celu operacji zaczepnej frontu, kierunek nadmorski obejmuje trzy różne, pod względem właściwości operacyjno-taktycznych, obszary geograficzne, co wymaga odrębnego rozpatrywania właściwości tej operacji, wynikającej z wszystkich trzech obszarów. Gruntowna ocena poszczególnych kierunków i obszarów operacyjnych /strategicznych/, przeprowadzona pod kątem możliwości pokonywania terenu, pozwala na sprowadzenie wielu problemów do wspólnego mianownika, a mianowicie manewru i rozpatrywania problematyki całościowo.

Uwzględniając właściwości kierunku nadmorskiego stwierdzić należy, że front rozwijający operację na tym kierunku wymaga stosowania szerokiego manewru. Uwzględniając jednak specyfikę terenu wystąpią bardzo poważne trudności w realizacji założeń manewru. W niektórych sytuacjach będzie on wprost niemożliwy do wykonania drogą lądową.

To wszystko wpływa na sposób prowadzenia operacji zaczepnej frontu, polegający na odsunięciu od wybrzeża kierunku

---

2. Opracowano na podstawie rozprawy doktorskiej płk dypl. T. Bentkowskiego, Wybrane problemy operacji strategicznej na Zachodnim TDW, ASG, Warszawa 1972.

głównego uderzenia, na wybrany, dogodny do działań obszar w głębi lądu, z jednoczesnym wykonywaniem uderzenia częścią sił frontu w kierunku wybrzeża /brzegu/, przy równoczesnym prowadzeniu operacji na półwyspach i przybrzeżnych wyspach, działaniu wzdłuż wybrzeża morskiego z jednoczesnym forsowaniem szerokich przeszkód wodnych w ich dolnym biegu.

Tym samym, właściwość prowadzenia operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, stanowi specyfika taktyki zarówno sił lądowych jak i morskich przeciwnika, którą charakteryzuje prowadzenie działań poszczególnymi zgrupowaniami taktycznymi, na dogodnych, wybranych do działań kierunkach oraz łatwość prowadzenia skutecznej obrony niewielkimi siłami zwłaszcza w oparciu o rubież wodną, przesmyki, rozlewiska i miejscowości położone wzdłuż dróg, z jednoczesnym wykonywaniem silnych kontrataków i przeciuderzeń oraz dokonywanie manewru od strony morza.

Konieczność prowadzenia operacji zaczepnej w rejonach wysp oraz na obszarach podmokłych, niskiej depresyjnych z jednoczesnym forsowaniem licznych przeszkód wodnych przy ograniczonej ilości dróg manewru, wyklucza możliwość użycia większych zgrupowań pancernych.

Dalszą właściwość prowadzenia operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, stwarzają warunki klimatyczno-meteorologiczne, powodujące występowanie w zimie wielu anomalii, jak stosunkowo wysoka temperatura, duża wilgotność powietrza, częste opady i zamglenia, duża siła wiatrów, niewielka grubość i krótkotrwałe utrzymywanie się pokrywy śnieżnej. To sprawia, że niekorzystne do prowadzenia operacji zaczepnej, warunki terenowe są pogarszane zapoczątkowanym w jesieni nasyceniem grun-

tów wodą, która utrzymuje się i powiększa w miarę następujących opadów, zmniejszonego parowania i narastania wilgotności powietrza. W tych warunkach gleba rozmięka, sprawiając trudność poruszania się poza drogami, nie tylko pojazdom ale nawet ludziom. Dlatego operacja zaczepna frontu na kierunku nadmorskim w warunkach zimowych będzie upodobniona w zasadzie do działań prowadzonych podczas roztopów i tylko okresowo do warunków typowej zimy.

Przeszkody wodne w tym okresie charakteryzuje wysoki lub bardzo wysoki poziom wody, znacznie większa szybkość prądu, spływanie śryzu lub kry lodowej i rozmokłe, grząskie podejścia wzdłuż całej doliny przeszkody wodnej. Tym niesprzyjającym czynnikom towarzyszyć będą z reguły trudne warunki atmosferyczne, jak częste opady deszczu lub śniegu, zamglenia i stosunkowo silne wiatry. Wszystko to razem sprawia specyficzne właściwości pokonywania przeszkód wodnych przez wojska frontu, polegające na znacznie ograniczonej widoczności przeciwległego brzegu, utrudnieniu nawigacji na wodzie, duże trudności lub nawet wykluczenie możliwości urządzenia i utrzymania przepraw mostowych i promowych, a także desantowych, uniemożliwienie pokonywania przeszkody wodnej przez czołgi, nawet metodą bezzałogową. W tej sytuacji, szczególnie na szerokich przeszkodach wodnych, w sprzyjającej sytuacji operacyjnej, może zaistnieć potrzeba wykorzystania specjalistycznych sił marynarki wojennej a w przypadku braku takiej możliwości, celowe byłoby posiadanie w składzie frontu, kuterów desantowych na poduszce powietrznej /poduszkowców/, ciężkich śmigłowców transportowych oraz specjalnych pododdziałów /oddziałów/ przeznaczonych do prowadzenia działań powietrznoszturmowych, szturmowych i szturmowo-rozgradzających.

Specyfika prowadzenia operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, wynika głównie z oparcia skrzydła frontu o wybrzeże morskie i wyraża się w ścisłym współdziałaniu wszystkich rodzajów sił zbrojnych /wojsk lądowych, lotniczych i marynarki wojennej/, w realizacji celu operacji zaczepnej na lądzie, przez jednoczesne prowadzenie działań od strony lądu i morza, przeciwko zgrupowaniom wojsk przeciwnika oraz zdobywaniu silnie bronionych portów, baz morskich i dużych obiektów przemysłowych na wybrzeżu o znaczeniu operacyjnym lub strategicznym.

Skomplikowany problem współdziałania związków operacyjnych, różnych rodzajów sił zbrojnych podczas rozwijania operacji na kierunku nadmorskim, nosi w terminologii morskiej miano działań wspólnych³, co zdaniem autora bardzo trafnie odzwierciedla istotę problemu. Dlatego, że w myśl teorii organizacji będziemy rozumieli wspólne działanie conajmniej dwóch instytucji zespołowego działania, podczas realizacji wspólnego celu.

Regulamin Walki Marynarki Wojennej PRL⁴, wyszczególnia cztery przypadki działań wspólnych na kierunku nadmorskim:

- wysadzenie desantu morskiego,
- lądowych działań zaczepnych wzdłuż wybrzeża,
- natarcia z głębi lądu w celu wyjścia na brzeg morza,
- obrony wybrzeża morskiego.

W działaniach tych istotna rola do spełnienia przypada dywizji desantowej, która stanowi jeden z podstawowych kompo-

---

3. Przez termin "działania wspólne" rozumiemy współdziałanie zespołów i związków marynarki wojennej z oddziałami i związkami pozostałych rodzajów sił zbrojnych, podczas realizacji określonego celu działania.

4. Regulamin Walki Marynarki Wojennej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, MON, Gdynia 1973, s. 142.

mentów integrujących wysiłek wojsk frontu z wysiłkiem sił floty, we wspólnej realizacji celu operacji.

Podsumowując to zagadnienie należy stwierdzić, że podstawową właściwość operacji zaczepnej frontu, prowadzonej na kierunku nadmorskim, stanowi wykonywanie przez walczące strony, licznych desantów morskich, powietrznych i kombinowanych o różnej skali; częste forsowanie szerokich przeszkód wodnych, a także prowadzenie działań rajdowych, powietrznoszurmowych i dywersyjnych, ze względu na poważne ograniczenie warunków manewru ozołowego, które powodują liczne przeszkody wodne, tereny podmokłe i depresyjne oraz stosunkowo mała gęstość dróg bitych.

Ze względu na trudności w wykonaniu manewru drogą lądową, dużego znaczenia nabiera manewr wykonywany drogą powietrzną oraz drogą morską. Stąd, nieodzownym elementem organizacyjnym frontu prowadzącego operację zaczepną na kierunku nadmorskim będzie obecnie dywizja powietrznodesantowa i dywizja desantowa a w przyszłości dywizja desantowa łącząca w sobie obie te specyfiki /DD i DPD/.

2.2. Miejsce, rola i zadania dywizji desantowej w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

Włączenie dywizji desantowej w skład organizacyjny frontu, prowadzącego operację zaczepną na kierunku nadmorskim, ze względu na możliwość wykonania manewru drogą morską oraz ze względu na łatwość samodzielnego pokonywania szerokich przeszkód wodnych, wskazuje na istotę jej działania, która w operacji frontowej polega na możliwości wykonania uderzenia w miejscu i czasie niemożliwym do osiągnięcia przez pozostałe związki taktyczne frontu, kiedy poprzedza takie uderzenie konieczność wykonania manewru drogą wodną, co stwarza możliwość w sposób nieoczekiwany uderzyć na skrzydło i tyły przeciwnika.

Na podstawie analizy dotychczas przeprowadzonych ćwiczeń, należy przyjąć, że dywizja desantowa może działać samodzielnie jako desant taktyczny lub może wejść w skład doraźnie tworzonego, kombinowanego zgrupowania desantowego /Operacyjnej Grupy Desantowej/.

W prowadzonych ćwiczeniach flot sojusznicych przez Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw-stron Układu Warszawskiego, w których biorą udział wydzielone związki i oddziały sił morskich i lądowych /NRD, PRL, i ZSRR/, dywizja desantowa wchodzi organizacyjnie w skład wyższego związku taktycznego wojsk sojusznicych. Przykładowo: w ćwiczeniu przeprowadzonym jesienią 1974 roku, pod kryptonimem "FALA-74", dywizja desantowa wspólnie z dywizją zmechanizowaną Narodowej Armii Ludowej NRD i pułkiem piechoty morskiej Floty Bałtyckiej ZSRR wchodziła w skład 7 KA, którym dowodził sztab 7 LDD. Korpus armijny podporządkowany był dowódcy Połączonej Floty Bał-

tyckiej⁵.

Na podstawie podanych faktów, należy stwierdzić, że miejsce dywizji desantowej w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim lub w składzie sił morskich na Morskim Zachodnim TDW, podyktują wymogi konkretnej sytuacji operacyjnej, a nawet strategicznej. Dlatego należy przyjąć możliwość występowania dywizji desantowej zarówno w składzie wojsk lądowych jak i w składzie sił morskich.

W świetle obowiązujących ustaleń, jeśli desant morski jest wysadzany poza pasem działania frontu /armii/, jego organizację i prowadzenie powierza się dowódcy marynarki wojennej. Natomiast organizację i prowadzenie morskich desantów taktycznych powierza się dowódcy armii⁷.

W każdym przypadku dywizja desantowa przeznaczona jest głównie do prowadzenia działań desantowych, a więc do wykonania natarcia z morza na ląd, w pierwszym rzucie z zadaniem opanowania rejonu lądowania⁸. Działania desantowe mogą w określo-

-
5. Operacyjne podporządkowanie związków taktycznych i operacyjnych dowódcom sił morskich ma wojenną tradycję, przykładowo: w 1943 roku, 18 armię "przekształcono w desantową ... i podporządkowano w sensie operacyjnym Noworosyjskiej Bazy Morskiej Floty Czarnomorskiej." Leonid Breżniew, Mała Ziemia, Wspomnienia z lat II wojny światowej Sekretarza Generalnego KC KPZR, które ukazały się na łamach "Żołnierza Wolności" i miesięcznika "Kraj Rad" w lutym 1978.
  6. Morski Zachodni TDW, obejmuje akweny morskie i przyległe do nich wybrzeża pñn-zach Europy. Por. Morski Zachodni TDW /Vademecum operacyjne/, MON, Gdynia 1971.
  7. Zasady przygotowania, zabezpieczenia i wysadzenia desantów morskich, MON, Warszawa 1968, s. 7.
  8. Określenie "rejon lądowania", oznacza pas wybrzeża i przylegający do niego obszar wodny, na którym wysadzane są wojska desantu oraz działają okręty i lotnictwo zabezpieczające lądowanie desantu. Sztuka operacyjna marynarki wojennej, Operacje wspólne, część I; Działanie sił marynarki wojennej w operacjach zaczepnych i obronnych wojsk lądowych na kierunkach nadmorskich, WSMW, Gdynia 1975, s. 16.

nych warunkach stać się główną i jedyną formą manewru wojsk lądowych. Cel operacji osiąga się w działaniach wojsk desantu na lądzie⁹. Istota działań desantowych polega na wykonaniu manewru wojsk lądowych, przez akwen morski¹⁰.

Pełny i właściwy zdaniem autora, obraz roli dywizji desantowej w tych działaniach zawiera fragment opracowania teoretycznego płk. dr. Władysława Kisielea, który podaje, że wojska desantowe spełniają główną rolę w początkowym okresie walki o lądowanie, opanowują bowiem punkty i przyczółki lądowania, zabezpieczają desantowanie i wysadzenie głównych sił desantu morskiego i jego dalszych rzutów¹¹.

Przyjęta definicja modelu organizacyjnego dywizji desantowej /s. 16/, który jest przedmiotem rozprawy, wskazuje na konieczność szerszego widzenia jej roli w operacji zaczepnej frontu, nie ograniczając do podstawowej jaką spełnia w działaniach desantowych. Dlatego też, należy mieć na uwadze, potencjalną możliwość dywizji desantowej do forsowania szerokich przeszkód wodnych w składzie armii działającej wzdłuż lub w kierunku wybrzeża oraz możliwość wyzwolenia jej ruchu przez wykonywanie bliższych lub głębszych manewrów w stronę odsłoniętego skrzydła ugrupowania bojowego przeciwnika, od strony morza. Ponadto wydaje się konieczne, przystosowanie sił dywi-

---

9. Zob. Sztuka operacyjna marynarki wojennej, Operacje wspólne, część I; Działanie sił marynarki wojennej w operacjach zaczepnych i obronnych wojsk lądowych na kierunkach nadmorskich, WSMW, Gdynia 1975, s. 19.

10. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych, część V; Ogólne zasady wykorzystania sił morskich we współczesnej wojnie, MON, Warszawa 1971, s. 22.

11. Płk dr Władysław Kisiele, Ogólna charakterystyka współczesnej kombinowanej operacji desantowej /opracowanie teoretyczne/, ASG, Warszawa 1976, s. 12.

zji desantowej do przerzutu drogą powietrzną /śmigłowcami/, co zapewni możliwość prowadzenia nowych form działań, niezależnie od sytuacji operacyjnej na morzu. Jest to jednak związane z posiadaniem przez front, odpowiedniej ilości środków transportu powietrznego, co zostało rozpatrzone w pkt. 4.4. rozprawy.

Podstawowe dokumenty dyrektywne¹², jednoznacznie określają główne przeznaczenie dywizji desantowej do prowadzenia morskich działań desantowych, samodzielnie lub w składzie operacyjnego zgrupowania desantowego. Ponadto przewiduje się możliwość użycia dywizji do prowadzenia działań zaczepnych, wzdłuż wybrzeża morskiego, forsowania szerokich przeszkód wodnych /ujść rzek, zalewów i cieśnin/. W sytuacjach koniecznych, może być także wykorzystana do prowadzenia działań obronnych /szczególnie na wybrzeżu/, w celu osłony skrzydła głównego zgrupowania uderzeniowego wojsk frontu /armii/.

Podczas prowadzenia morskich działań desantowych w składzie kombinowanego zgrupowania desantowego, działając w pierwszym rzucie desantu, dywizja desantowa stanowi główną siłę uderzenia wykonywanego w celu opanowania rejonu wybrzeża, dla rozwinięcia działań przez kolejne rzuty na skalę operacyjną. Stąd, jej główne zadanie polega na rozbiciu zasadniczych sił obrony przeciwdesantowej przeciwnika przy wsparciu lotnictwa i zespołu wsparcia ogniowego, odparciu jego kontrataków i przeciw-

---

12. a/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /dywizja-pułk/, MON, Warszawa 1964, s. 14 i 211-212.

b/ Regulamin Walki Marynarki Wojennej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, MON, Gdynia 1973, s. 143.

c/ Zasady przygotowania, zabezpieczenia i wysadzania desantów morskich, MON, Warszawa 1968, s. 5.

uderzeń, najczęściej we współdziałaniu z dywizją powietrzno-desantową oraz opanowaniu i utrzymaniu rejonu lądowania, zapewniającego rozwinięcie i wprowadzenie do bitwy kolejnych sił desantu /związków taktycznych/.

Działając samodzielnie dywizja desantowa może otrzymać zadanie wykonania uderzenia na skrzydło i tyły ugrupowania bojowego przeciwnika, od strony morza, ułatwiająco tym samym natarcie wojsk własnych wzdłuż lub w kierunku brzegu. Poza tym, może opanowywać nieduże wyspy, porty lub bazy morskie i inne obiekty na wybrzeżu, przy ścisłym współdziałaniu od strony lądu ze związkami taktycznymi wojsk pancernych i zmechanizowanych, a także opanowywać odcinki wybrzeża na przeciwległym brzegu szerokich przeszkód wodnych, dla przyspieszenia ich forsowania przez wojska własne lub zabezpieczenia działań sił marynarki wojennej w danym rejonie.

W działaniach tych z reguły dywizja desantowa przeznaczona jest do wykonania uderzenia z opanowanego przez siebie rejonu lądowania, na spotkanie z wojskami frontu /armii/, lub utrzymania określonego rejonu.

2.3. W n i o s k i .

Realizacja celu operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, wymaga ścisłego współdziałania wojsk lądowych z siłami marynarki wojennej i lotnictwa. Lądowo-morski charakter obszaru działań, sprzyja jednoczesnemu prowadzeniu operacji od strony lądu i morza, przeciwko nadmorskiemu zgrupowaniu wojsk przeciwnika.

Niekorzystne warunki terenowe, niekiedy i atmosferyczne, szczególnie w pasie przybrzeżnym, mogą być spotęgowane dodatkowymi elementami, jak: zapory jądrowe i inżynieryjne, zniszczenia po uderzeniach jądrowych i konwencjonalnych, pożary i rozlewiska oraz rozległe strefy skażeń, powodujące konieczność odsunięcia kierunku głównego uderzenia wojsk frontu w głąb lądu z jednoczesnym wykonywaniem uderzeń w kierunku brzegu.

Działania wojsk wzdłuż linii brzegowej z reguły ograniczają ich zdolności manewrowe, dlatego wydaje się za celowe, posiadanie w składzie wojsk frontu specjalistycznych jednostek, odpowiadających potrzebom prowadzenia tych działań.

Dogodne warunki do stawiania skutecznego oporu przez wojska przeciwnika przy równoczesnym ograniczeniu możliwości wykonania manewru przez związki pancerne i zmechanizowane frontu, drogą lądową, powodują specyficzne właściwości prowadzonej operacji, wśród których szczególnego znaczenia nabiera manewr, wykonywany drogą powietrzną i morską. Stąd, charakterystyczne dla organizacji wojsk frontu, przeznaczonego do prowadzenia operacji zaczepnej na kierunku nadmorskim, będzie występowanie obok dywizji powietrznodesantowej

- dywizji desantowej, która posiada możliwość wykonania manewru drogą morską, a taki manewr w istniejących warunkach, może się okazać jedynym możliwym do wykonania w konkretnej sytuacji operacyjnej, manewrem wyzwalającym ruch głównego zgrupowania uderzeniowego armii i frontu.

Można zatem stwierdzić, że potrzeba posiadania dywizji desantowej w składzie organizacyjnym frontu niekiedy i armii, wynika zarówno z warunków jak i właściwości prowadzenia operacji zaczepnej na kierunku nadmorskim.

Pewne ograniczenie manewru związków pancernych i zmechanizowanych, muszą uzupełnić jednostki wysoco manewrowe, odpowiadające jednocześnie wymaganiom jądrowego pola walki i warunkom prowadzenia operacji, które byłyby zdolne prowadzić działania powietrznodesantowe i desantowe, szturmowe i powietrznoszurmowe oraz rajdowe i kombinowane.

Działania takie może prowadzić tylko jednostka o wysokim stopniu uniwersalności, przygotowana do działań w każdym środowisku a więc na lądzie, z powietrza i z morza. Chodzi zatem o jakościową zmianę dywizji desantowej, wchodzącej organizacyjnie w skład frontu, oczywiście w miarę posiadanych i przewidywanych możliwości transportowych w skali frontu.

3. OPERACYJNO-TAKTYCZNA ANALIZA I OCENA ORGANIZACJI DYWIZJI
DESANTOWEJ POD WZGLĘDEM PRZYSTOSOWANIA DO REALIZACJI ZADAŃ
W RAMACH OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU NA KIERUNKU NADMORSKIM.
=====

3.1. Ogólna charakterystyka dywizji desantowej pod względem
organizacyjnym oraz analiza wybranych problemów ognia
i manewru.

Dywizja desantowa jest związkami taktycznym o stałej strukturze organizacyjnej, która ze względu na skład organizacyjny, posiadane uzbrojenie i wyposażenie powinna być w stanie prowadzić działania, zasadniczo woderwaniu od sił głównych frontu /armii/. Dlatego w każdym działaniu dywizji desantowej wymagane jest ścisłe współdziałanie z oddziałami i związkami taktycznymi lotnictwa i marynarki wojennej, wspierającymi jej walkę.

Bezpośredni wpływ na samodzielność prowadzenia działań przez dywizję desantową wywiera głównie jej skład organizacyjny, który stanowią oddziały i pododdziały następujących rodzajów wojsk lądowych: desantowych, pancernych, raketowych, artylerii, obrony przeciwlotniczej oraz wojska specjalne: inżynierskie, chemiczne, łączności, a ponadto służby techniczne i kwatermistrzowskie¹.

Posiadanie w składzie organizacyjnym wymienionych oddziałów i pododdziałów rodzajów wojsk sprawia, że dywizja desantowa

-----
1. Por. Regulamin Walki Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /dywizja-pułk/, MON, Warszawa 1964, s. 12 oraz s. 14.

towa ma charakter ogólnowojskowego² związku taktycznego wojsk lądowych.

Ze względu na przeznaczenie /cel działania/ i charakter wykonywanych zadań oraz warunki przewidywanego obszaru działań, dywizja desantowa różni się zasadniczo od pozostałych związków taktycznych wojsk lądowych pod względem organizacyjnym, sposobami działania i częściowo szkoleniem.

Stosownie do wymienionych czynników, dywizja desantowa posiada właściwy tylko sobie - różny od pozostałych związków taktycznych - skład, strukturę i system organizacyjny, a także częściowo uzbrojenie i wyposażenie.

Pomimo wykazania istotnych elementów różniących dywizję desantową od pozostałych związków taktycznych wojsk lądowych, ogólna koncepcja strukturalna dywizji desantowej jak i każdego innego związku taktycznego wojsk operacyjnych zostaje zachowana /zob. załącznik 1/. Tak więc, w skład dywizji desantowej wchodzi: dowództwo i sztab dywizji, pododdziały dowodzenia, oddziały liniowe /bojowe/, pododdziały zabezpieczenia działań, oraz pododdziały tyłowe.

Jednostki liniowe /bojowe/ decydują o ogólnym charakterze związku taktycznego. Przewaga ilości lub wielkość /batalion, pułk/ określonych oddziałów rodzajów wojsk lądowych w składzie jednostek liniowych przesądza automatycznie o tym czy

---

2. W dawnej nomenklaturze wojskowej dywizja traktowana była jako jednostka broni połączonych i określano ją mianem - wielki związek, występowała tylko w wojskach lądowych. Zob.: Roman Starzyński, Zarys nauki organizacji sił zbrojnych, WINW, Warszawa 1930, s. 242. Obecnie wyróżniamy ogólnowojskowe związki taktyczne, związki taktyczne rodzajów wojsk oraz związki taktyczne rodzajów sił zbrojnych. Przykładowo: DLSzR - jest związkiem taktycznym wojsk lotniczych; BOD - jest związkiem taktycznym marynarki wojennej; BSap - jest związkiem taktycznym rodzajów wojsk.

dywizja jest zmechanizowana, pancerna, desantowa czy powietrznodesantowa³. Ponadto jednostki liniowe rzutują w zasadniczy sposób na skład, strukturę i system organizacyjny związku taktycznego oraz jego charakter, co przedstawiono w tabeli.

TABELA 1

ZT	SKŁAD ORGANIZACYJNY	STRUKTURA ORGANIZACYJNA	SYSTEM ORGANIZACYJNY
DZ	trzy pz + pcz	pułkowa	czwórkowy
DPanc	trzy pcz + /pz	pułkowa	czwórkowy
DPD	cztery bpd	batalionowa	czwórkowy
DD	trzy pd + bozs + bczpl	mieszana	kombinowany

Dane zawarte w tabeli pozwalają wyodrębnić dywizje o strukturze pułkowej, batalionowej i mieszanej, o czwórkowym lub kombinowanym systemie organizacyjnym. Dywizja desantowa posiada organizację mieszaną i kombinowany system organizacyjny.

Na podstawie dotychczasowych rozważań można przedstawić następującą ogólną charakterystykę dywizji desantowej:

TABELA 2

DYWIZJA DESANTOWA	
OGÓLNOWOJSKOWY ZWIĄZEK TAKTYCZNY WOJSK LĄDOWYCH	SKŁAD ORGANIZACYJNY: Oddziały i pododdziały rodzajów wojsk, głównie desantowych i pancernych oraz wojsk specjalnych i służb.
	STRUKTURA ORGANIZACYJNA: Stała - typu mieszanego.
	SYSTEM ORGANIZACYJNY: Kombinowany.

3. Przykład: dwa pz + dwa pcz = DZ, ponieważ w tym układzie występuje 20 kompanii wojsk zmechanizowanych i tylko 16 kompanii wojsk pancernych.

$$9 + 9 + 1 = 19$$

$$3 + 3 + 9 = 15$$

Podstawą siłę bojową dywizji desantowej stanowią trzy pułki desantowe, batalion czołgów średnich, batalion czołgów pływających oraz dywizjon artylerii /drt/ i dywizjon artylerii raketowej /dar/.

Zasadniczy sprzęt bojowy dywizji desantowej stanowią pływające transportery opancerzone typu TOPAS-2AP, czołgi pływające typu PT-76B i czołgi średnie typu T-55M. Organizację oddziałów i pododdziałów dywizji desantowej oraz zestawienie zasadniczego sprzętu bojowego, uzbrojenia i wyposażenia przedstawia schemat 1 oraz załączniki 2, 3 i 4.

Dla pogłębienia charakterystyki dywizji desantowej i właściwszego zobrazowania niektórych danych liczbowych, wydaje się celowe przedstawienie ich na tle analogicznych danych dywizji zmechanizowanej, która w równym stopniu może być wykorzystana do prowadzenia działań desantowych⁴.

Pod porównywalnym względem ilościowym w stosunku do dywizji zmechanizowanej, dywizja desantowa posiada: 43,6% stanu osobowego, 39,0% transporterów, 61,1% czołgów /tabela 3/.

---

4. Do dokonania takich stwierdzeń w pełni upoważniają podstawowe dokumenty dyrektywne, a mianowicie:

- a/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /dywizja-pułk/, Warszawa 1964, pkt 246, s. 213.
- b/ Regulamin Walki Marynarki Wojennej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Gdynia 1973, w pkt. 399 na s. 143 wyraźnie stwierdza: "Desant morski w składzie dywizji /pułku/ piechoty zmechanizowanej /desantowej/ może być wysadzany.." i na następnej s. w pkt. 402 czytamy: "Szerokość frontu rejonu lądowania dla dywizji zmechanizowanej może wynosić do 30 km, dla desantowej od 8-13." To ostatecznie upewnia autora o celowości dokonywania takich porównań, gdyż obie dywizje, zarówno DZ jak i DD mogą zostać użyte w jednakowym stopniu do prowadzenia działań desantowych. Ponadto sam regulamin w cytowanym drugim fragmencie dokonuje mimowolnie takich porównań.

SCHEMAT ORGANIZACJI DYWIZJI DESANTOWEJ NR A/090

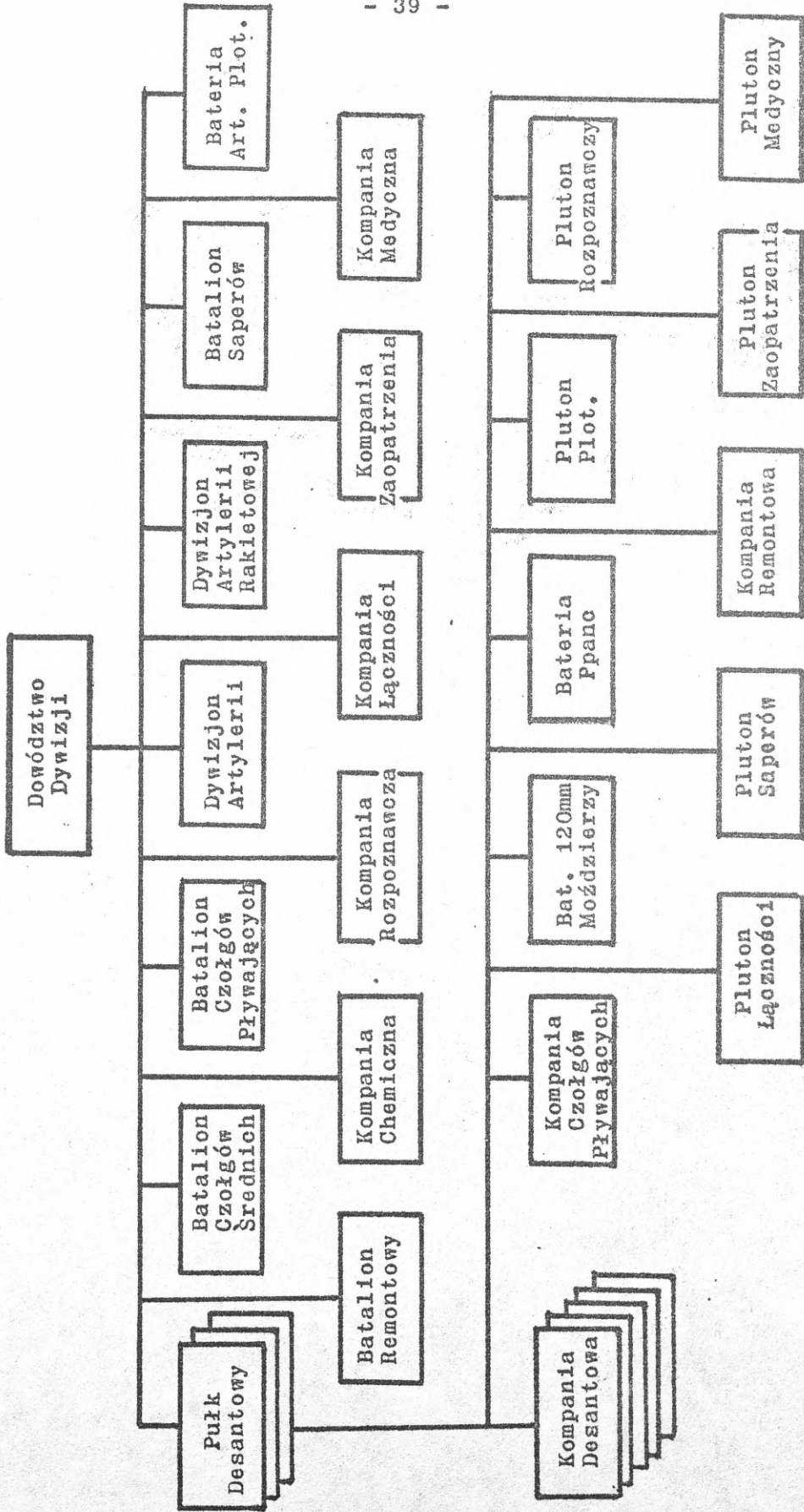

TABELA 3

WYSZCZEGÓLNIENIE	DZ	DD	%
Stan osobowy	11.373	4.954	43,6
Czołg średni T-55M	201	31	15,4
Czołg pływający PT-76B	-	92	-
Razem czołgów:	201	123	61,1
Transporter i samochód opancerzony	328	167	50,9
Bojowy Wóz Piechoty	100	-	-
Razem transporterów, BWP i sam. opancerzonych:	428	167	39,0

Przedstawione w tabeli dane pomimo ścisłego rachunku posiadają charakter orientacyjny ze względu na trudno porównywalne ze sobą właściwości taktyczno-bojowe poszczególnych rodzajów sprzętu. Przykładowo: bojowych wozów piechoty z pozostałymi transporterami opancerzonymi, czy czołgów średnich z czołgami pływającymi. Dlatego wydaje się celowe przedstawienie pogłębionego obrazu obydwu związków taktycznych pod względem jakościowym /tabela 4/, z którego wynika, że sprzęt

TABELA 4

WYSZCZEGÓLNIENIE	DZ	DD	%
Czołg średni T-55M		19,220	15,4
Czołg pływający PT-76B	124,620	48,760	39,1
Razem czołgi:	124,620	67,980	54,5
Transporter i samochód opancerzony	157,144		55,7
Bojowy Wóz Piechoty	92,600	87,536	94,5
Razem transportery, BWP i sam. opancerzone:	249,744	87,536	35,0

Uwaga: Wyliczenia do tabeli 4 przedstawia załącznik 5.

dywizji desantowej posiada niższe walory taktyczno-bojowe w stosunku do sprzętu dywizji zmechanizowanej, na co wskazują następujące dane /wynikające z porównania tabeli 3 z tabelą 4/:

- ogólna ilość czołgów - 61,1% - jakość sprzętu - 54,5%

- ogólna ilość trans-

porterów - 39,0 - jakość sprzętu - 35,0%

Tym samym, siła uderzeniowa odpowiednich zgrupowań bojowych jest korzystniejsza w dywizji zmechanizowanej.

Przedstawiona ilościowo-jakościowa charakterystyka porównawcza sprzętu bojowego jednostek liniowych dywizji desantowej w stosunku do dywizji zmechanizowanej, wskazuje na możliwość ograniczonego jej użycia w działaniach na lądzie.

Przechodząc do przedstawienia problemów ognia⁵ i manewru⁵ dywizji desantowej, wstępnie należy stwierdzić, że są to czynniki wywierające zasadniczy wpływ na możliwości bojowe dywizji z których tylko niektóre zagadnienia zostaną zasygnalizowane.

Charakteryzując problem ognia dywizji desantowej - w sposób najbardziej prosty i obrazowy - możemy przedstawić go w postaci salwy zasadniczych środków ogniowych pod względem ilości i ciężaru jednorazowo wystrzelonych pocisków oraz w postaci tak zwanej "wydajności ogniowej", to jest ilości i wagi pocisków

---

5. Rozważanie problemu ognia dywizji desantowej stanowi zagadnienie bardzo złożone, wybiegające znacznie poza ramy niniejszej rozprawy. Dlatego ze względów oczywistych podane zostaną niektóre wskaźniki charakteryzujące w sposób ogólny tylko problem tak zwanej globalnej siły ognia. Najistotniejszy problem w tym zagadnieniu, a mianowicie skuteczności ogniowej zostaje świadomie pominięty.

6. Dywizja desantowa uzależniona jest głównie od walorów środków desantowych, na które zostaje załadowana, stanowi to przedmiot rozważań punktu 4.4. W tej części rozprawy naświetlany jest problem jej manewru na lądzie w aspekcie pokonywania przeszkód wodnych.

wystrzelonych w salwie na jednego żołnierza dywizji. Omawiane wskaźniki siły ognia dywizji desantowej i porównawczo dywizji zmechanizowanej, przedstawiają tabele 5 i 6.

TABELA 5

ZT	Ilość jednostek ogniowych	Ciężar pocisków wystrzelonych w salwie. /kg/	Ilość pocisków wystrzelonych w salwie minutowej. /szt/	Ciężar pocisków wystrzelonych w salwie minutowej /kg/
DD	194	1830,90	3046	29235,60
DZ	339	6194,52	3162	58124,16
	1,7	3,38	1,03	1,9

Uwaga: Wyliczenia do tabeli 5 przedstawia załącznik 6.

Przedstawiona w tabeli charakterystyka salwy ogniowej pozwala stwierdzić, że pomimo posiadania przez dywizję desantową średnio dwukrotnie niższych możliwości ogniowych znaczna ilość jednostek ogniowych dywizji desantowej dysponuje większą szybkostrzelnością sprzętu z tym, że ogień ten posiada małą skuteczność oddziaływania na cele przeciwnika.

Na potwierdzenie tego można przytoczyć argumenty wynikające z tabeli, a mianowicie:

- ilość jednostek ogniowych w dywizji desantowej jest 1,7 raza mniejsza niż w dywizji zmechanizowanej, natomiast ciężar pocisków wystrzelonych w salwie, aż 3,38 razy mniejszy;
- natomiast w salwie minutowej, dywizja desantowa wystrzeliwuje tylko o 1,03 raza mniej pocisków od dywizji zmechanizowanej, przy czym ciężar pocisków wystrzelonych w salwie minutowej jest tylko 1,9 raza mniejszy.

Przedstawiona w tabeli 6 wydajność ogniowa określająca niektóre wskaźniki globalnej siły ognia w przeliczeniu na jed-

nego żołnierza, odzwierciedla stopień ekonomicznego wykorzystania siły żywej w dywizji.

TABELA 6

ZT	Stosunek liczbowy jednostek ogniowych do stanu osobowego dywizji	Ilość pocisków wystrzelonych w salwie minutowej na jednego żołnierza dywizji. /szt/	Ciężar pocisków wystrzelonych w salwie minutowej na jednego żołnierza dywizji. /kg/
DD	1:25,5	0,6	5,9
DZ	1:33,5	0,27	5,1

Powyższe wskaźniki wydajności ogniowej wykazują z jednej strony, że dywizja desantowa posiada wyższy stopień celowego wykorzystania siły żywej dla potrzeb ognia, z drugiej strony sugerują możliwość pewnego uszczuplenia sił w grupie jednostek zabezpieczenia działań i tyłowych.

Analiza procentowego udziału poszczególnych jednostek ogniowych we wskaźnikach globalnej siły ognia /załącznik 7/, zwraca uwagę na trzy rodzaje uzbrojenia, a mianowicie: Wyrzutnie BM-21, Moździerz 120 mm i Moździerz 82 mm, które stanowią odpowiednio 4,1; 9,2 i 23,1 procent ogólnej ilości jednostek ogniowych dywizji, natomiast ich procentowy udział w ogólnym ciężarze pocisków wystrzelonych w salwie minutowej przedstawia się następująco:

- Wyrzutnia BM-21 ..... 43,0%
- Moździerz 120 mm 14,6%
- Moździerz 82 mm 14,3%

Ponadto należy zauważyć, że procentowa ilość pocisków wystrzelonych w salwie minutowej wynosi odpowiednio 10,5%; 8,8% i aż 44,3%. To pozwala na stwierdzenie, że moźdz. 82 mm jest środkiem ogniowym o małej skuteczności, nie odpowiadającej

wymaganiom walki z dobrze uzbrojonym i wyposażonym w nowoczesny sprzęt bojowy przeciwnikiem. Natomiast wydaje się celowe, zwrócenie uwagi na moźdz. 120 mm i wyrzutnie BM-21, których najniższe stany ilościowe /łącznie ponad 13%/, posiadają największy udział w ogólnym ciężarze pocisków, wystrzelonych w salwie minutowej, który wynosi ponad 57%. Tak więc, te dwa rodzaje uzbrojenia powinny się znajdować w większej ilości na wyposażeniu dywizji desantowej.

○ Kolejnym wskaźnikiem wartości bojowej dywizji desantowej jest jej zdolność do wykonania manewru przez przeszkodę wodną, o którym decyduje samodzielność w pokonywaniu przeszkód wodnych przez oddziały i pododdziały na organicznych środkach bojowych oraz wyposażenie w sprzęt przeprawowy dla sprzętu ciężkiego.

Ogółem dywizja desantowa posiada 29% sprzętu przystosowanego do samodzielnego pokonywania szerokich przeszkód wodnych - dywizja zmechanizowana 19%. Na szczeblu pułków stan ten wynosi odpowiednio 44,5% i 35,5%. Niższe szczeble organizacyjne, z wyjątkiem pododdziałów czołgów posiadają blisko 100% zdolność swobodnego pokonywania szerokich przeszkód wodnych.

W celu przeprawienia pozostałej ilości sprzętu bojowego i technicznego dywizja desantowa dysponuje /dane w nawiasach dotyczą DZ/:

- Prom pod obciążenie 40 t 2/6/
- Transporter PTS 23/14/
- Prom GSP ..... -/3/

Co na ogólną ilość 791 /2256/ środków niepływających, pozwala przewieźć w 31 /98/ rejsach pozostały sprzęt i wyposażenie, to jest trzy razy szybciej od dywizji zmechanizowanej.

3.2. Kryteria oceny elementów organizacyjnych dywizji desantowej.

W celu dokonania prawidłowej oceny dywizji desantowej pod względem organizacyjnym, przyjęto w rozprawie cztery jednolite, dla wszystkich oddziałów i pododdziałów, kryteria wynikające z przesłanek taktyczno-organizacyjnych, a mianowicie:

1. Celowość doboru poszczególnych elementów organizacyjnych⁷ wchodzących w skład dywizji desantowej.
2. Stopień współprzyczyniania się poszczególnych elementów organizacyjnych w realizacji celu działania dywizji desantowej /możliwości bojowe/.
3. Dostosowanie dywizji desantowej i jej elementów składowych /podległych jednostek/ do warunków prowadzenia działań.
4. Zachowanie zgodności z podstawowymi założeniami taktycznymi i zasadami organizacyjnymi.

Celowość doboru poszczególnych elementów organizacyjnych, wynika głównie z zasady skutecznego działania, która rzutuje na sposób budowy modelu organizacyjnego instytucji /jednostki/ i polega na dokonaniu właściwego rozdziału całościowego celu działania, pomiędzy poszczególne elementy organizacyjne, a następnie łączeniu w przyjęty sposób w całość organizacyjną⁸. Wychodząc z powyższego założenia, organizacja jednostki winna ściśle odpowiadać, przyjętemu celowi działania, dla osiągnięcia którego została utworzona oraz przyjętemu sposobowi rea-

---

7. Element organizacyjny - czynnik, część składowa organizacji /oddział, pododdział/.

8. Zob. Jerzy Kurnal, Zarys teorii organizacji i zarządzania, PWE, Warszawa 1970, s. 206-245.

lizacji zamierzonego celu. Stąd, każdy element organizacyjny winien być dostosowany do realizacji celu cząstkowego, w pewien ściśle określony sposób, który składa się na realizację celu całościowego.

W praktyce organizacyjnej występują niekiedy zjawiska dowolnego przyjęcia kryterium⁹ podziału celu i łączenia elementów składowych w całość organizacyjną, bez uwzględnienia właściwego sposobu realizacji celów, co sprawia występowanie następujących niedomagań organizacyjnych:

1. Występowanie zbyt dużej lub zbyt małej ilości elementów składowych danej organizacji.
2. Elementy składowe nie odpowiadają przyjętemu sposobowi realizacji celu działania.
3. Utrudnione kierowanie i uzyskiwanie rezultatów nie odpowiadających zamierzonym celom działania.

Stopień współprzyczyniania się poszczególnych elementów organizacyjnych w osiągnięciu celów cząstkowych, stanowi o możliwości osiągnięcia celu całościowego przez organizację. Możemy wyróżnić dwa zasadnicze stany elementów składowych w zakresie współprzyczyniania się w realizacji celu:

1. Wystarczający stopień współprzyczyniania się w realizacji celu, w tym przypadku całość organizacyjna jest w stanie osiągnąć zamierzony cel działania.
2. Niewystarczający stopień współprzyczyniania się w realizacji celu, w tym przypadku całość organizacyjna nie jest w stanie osiągnąć w pełni zamierzonego celu działania.

---

9. Należy rozumieć przyjęcie kryterium spoza sfery organizacyjnej, przykładowo: czynników ekonomicznych.

Dostosowanie całości organizacyjnej do warunków prowadzenia działań, stanowi jedno z zagadnień o znaczeniu podstawowym, ponieważ warunki prowadzenia działań wywierają poważny wpływ na sposób prowadzenia walki i operacji, skład i strukturę organizacyjną jednostek oraz uzbrojenie i wyposażenie wojsk.

Warunki prowadzenia działań stanowią grupę czynników zewnętrznego oddziaływania, w sposób pośredni i bezpośredni na formę organizacyjną jednostek. Są one w istocie kompleksem problemów wzajemnie warunkujących się /sprzężonych zwrotnie/ spośród których zostanie tylko zwrócona uwaga na dwa zagadnienia:

1. Dostosowanie struktury organizacyjnej do warunków prowadzenia działań desantowych.
2. Dostosowanie uzbrojenia, wyposażenia i transportu jednostek, do warunków prowadzenia działań desantowych.

Podstawowe założenia taktyczno-operacyjne stanowią uszczegółowienie ogólnych dyrektyw prakseologicznych, dotyczących sprawności działania w szczególnej formie działalności ludzkiej, jaką jest walka zbrojna. Wnioski wynikające z przewidywanego charakteru przyszłej walki i operacji co do sposobu jej prowadzenia, przyjmowanego ugrupowania bojowego /operacyjnego/ oraz rodzaju środków bojowych muszą posiadać bezpośrednie odzwierciedlenie, w formie organizacyjnej związków i oddziałów. Tym samym, założenia taktyczno-operacyjne stanowią ogólne wytyczne do konstrukcji podstawowych form organizacyjnych jednostek, które w dalszej kolejności rozwiązywane są na płaszczyźnie organizacyjnej.

Szczególne znaczenie dla oddziałów i pododdziałów desantowych mają zasady: zachowania zwartości organizacyjnej jednostek, podczas przejścia /przelotu/ desantu morzem; dostosowania struktury organizacyjnej do pojemności środków transportowych oraz standaryzacja i prostota form organizacyjnych.

Przedstawione ogólne kryteria organizacyjne i podstawowe wymagania taktyczno-operacyjne, stanowią zdaniem autora zasadną podstawę dla dokonania analizy i przedstawienia właściwej oceny elementów organizacyjnych /jednostek/ dywizji desantowej.

3.3. Analiza i ocena organizacji oddziałów i pododdziałów liniowych /bojowych/ dywizji desantowej.

W skład jednostek liniowych dywizji desantowej wchodzi oddziały i pododdziały wojsk desantowych, pancernych i artylerii, które są zorganizowane w 15 kompanii desantowych, 6 kompanii czołgów pływających, 1 3 kompanie czołgów średnich oraz 15 baterii artylerii, w tym: 2 baterie BM-21, 3 baterie moźdz. 120 mm, 15 plutonów moźdz. 82 mm /tj. 7 bat. przeliczeniowych/ i 3 baterie PPK. Największą jednostką organizacyjną jest:

- w wojskach desantowych - pułk,
- w wojskach pancernych - batalion,
- w artylerii - dywizjon.

Oddziały i pododdziały wojsk desantowych stanowią najliczniejszy, podstawowy element organizacyjny jednostek liniowych dywizji desantowej i przeznaczone są do wykonania podstawowych zadań taktycznych w ramach dywizji.

Drużyna desantowa przeznaczona jest do wykonywania najprostszych zadań bojowych. W skład drużyny wchodzi: dowódca i dwie obsługi broni zespołowej - karabinu maszynowego /PK/ i ręcznego granatnika przeciwpancernego /PG-7/. Drużyna przewożona jest na pływającym transporterze opancerzonym typu TOPAS-2AP wspólnie z inną drużyną plutonu, co jest sprzeczne z zasadą celowej zgodności struktury organizacyjnej drużyny z pojemnością środka transportowego oraz z zasadą jednoosobowego dowodzenia. Kolejny problem dotyczy braku niezbędnych rezerw osobowych w ilości 1-2 żołnierzy w drużynie, którzy mogli by zastąpić /podmienić/ żołnierzy będących na funkcjach zasadniczych a z różnych powodów wyeliminowanych z walki¹⁰.

Z punktu widzenia teorii organizacji można przyjąć, że żołnierze drużyny zajmują podstawowe stanowiska organizacyjne /wykonawcze/ w jednostce połączone w komórkę organizacyjną /drużynę/ - wspólnym celem działania. Pozostałe wszystkie stanowiska są tylko określonymi szczeblami kierowania /dowodzenia/. Należy zatem uznać, że wojska desantowe opierają się na stosunkowo słabej podstawie, gdyż drużyna - podstawowa i jedyna komórka wykonawcza nie posiada należytych warunków do skutecznej realizacji stojących przed nią zadań.

Pluton desantowy przeznaczony jest do wykonywania najprostszych zadań taktycznych. Posiada jednolity skład organizacyjny - 4 drużyny. Przewożony jest na dwóch transporterach opancerzonych, tym samym składa się z dwóch naturalnie wyodrębnionych zespołów bojowych /po dwie drużyny/.

---

10. Drużyna wojsk zmechanizowanych posiada 9 żołnierzy i przewożona jest na transporterze opancerzonym BWP lub SKOT. Zob. Schemat organizacji dywizji zmechanizowanej /dla celów ćwiczebnych/ nr C/072, Warszawa 1976.

Słabą stroną plutonu jest fakt, że nie posiada wystarczającej ilości transporterów opancerzonych przystosowanych do jego struktury organizacyjnej.

Podczas przerzutu /transportu/ drogą powietrzną i morską zostaje w zasadniczy sposób naruszona jego zwartość organizacyjna. Ponadto podczas prowadzenia działań w szykach pieszych, dowódca plutonu nie ma możliwości kierowania ogniem własnych transporterów opancerzonych celem wsparcia walczących drużyn z powodu braku łączności radiowej z pomocnikiem dowódcy plutonu znajdującym się w jednym z wozów.

Kompania desantowa jest podstawową jednostką taktyczno-organizacyjną i kalkulacyjną w dywizji desantowej, o składzie trzech plutonów desantowych i plutonie moździerzy.

Podczas transportu drogą morską lub powietrzną nie jest w stanie utrzymać zwartości organizacyjnej swoich plutonów. Najszabszą stroną kompanii stanowi mała siła ognia przeciwpancernego. Wzmacnianie kompanii plutonem czołgów pływających w celu wypełnienia tej luki jest nieekonomiczne z dwóch powodów:

pierwszego - tańszy od czołgu jest każdy środek przeciwpancerny;

drugiego - posiada większą skuteczność w zwalczaniu broni pancernej przeciwnika /zasięg, celność, przebijalność pancerza/.

Pluton moździerzy kompanii desantowej /trzy działony/ przewożony jest na dwóch transporterach opancerzonych, czyli obarczony jest tym samym błędem organizacyjnym co i plutony desantowe. Poza tym, do prowadzenia ognia rozwija się poza środkami transportu - sprzęt nie jest przystosowany do strze-

lania z pokładu transporterów.

Broń pokładowa transporterów plutonu moździerzcy nie wykorzystywana w walce ze względu na etatowy brak celowniczych. Tak więc, tylko 75% uzbrojonych transporterów w kompanii może prowadzić ogień.

Pułk desantowy stanowi podstawową siłę bojową dywizji desantowej. W działaniach desantowych przeznaczony jest głównie do opanowania punktu lądowania lub do rozwinięcia uzyskanego powodzenia na lądzie. Ze względu na właściwości działań desantowych organizuje zgrupowania bojowe do załadowania na środki transportu morskiego i powietrznego /śmigłowce/.

Z pułku pierwszego rzutu dywizji /desantu/ wydziela się rzut szturmowy, który stanowią kompanie desantowe /bez sprzętu ciężkiego/ przerzucane w rejon lądowania kutrami desantowymi¹¹ lub śmigłowcami. Siły główne pułku stanowią kompanie desantowe wzmocnione czołgami pływającymi, które przewozi się okrętami desantowymi i wysadza bezpośrednio na brzegu lub w jego pobliżu /na głęboką wodę/.

Pułk drugiego rzutu dywizji /desantu/ przewozi się w rejon lądowania wspólnie z batalionem czołgów średnich, za pomocą średnich i dużych okrętów desantowych - czasami transporterów.

Pod względem organizacyjnym pułk desantowy jest oddziałem taktycznym o strukturze kompanijnej i szóstkowym systemie organizacyjnym. Cechą charakterystyczną pułku jest brak batalionowego szczebla dowodzenia oraz pięcioplutonowa kompania czołgów pływających, przeznaczona do wzmocnienia kompanii desantowych.

---

11. W ćwiczeniu flot sojuszniczych p/k "FALA-77", rzut szturmowy desantu morskiego wysadzany był z kutrów desantowych na poduszce powietrznej /poduszkowców/.

Celowość doboru poszczególnych elementów organizacyjnych wchodzących w skład pułku desantowego jest niewłaściwa dlatego, że:

1. Rzut szturmowy nie jest organizacyjnie wyodrębniony w składzie pułku.
2. Wydzielana do rzutu szturmowego część sił pułku nie odpowiada strukturalnie charakterowi i celom wykonywanych zadań.
3. Struktura organizacyjna rzutu szturmowego nie odpowiada pojemności środków przeznaczonych do jego transportu.
4. Ze składu rzutu szturmowego wydziela się siły do zadań nie związanych bezpośrednio z walką.

Wszystko to razem sprawia, że występuje zbyt mała ilość elementów składowych do wykonania zadań związanych z opanowaniem plaży i rozgrodzeniem zapór inżynierskich na brzegu, przy zbyt dużej ilości elementów podległych bezpośrednio dowódcy pułku.

Tym samym, w prowadzonych ćwiczeniach desantowych z wojskami obserwuje się często wysadzanie już z drugiej fali okrętów desantowych - pustych /bez wojska/ transporterów opancerzonych. Można zatem stwierdzić, że uzyskiwane rezultaty przez pododdziały desantowe nie odpowiadają zamierzonym celom działania.

Pododdziały czołgów wchodzące w skład dywizji desantowej mają różny skład i strukturę organizacyjną:

1. Kompania czołgów pływających, wchodząca organizacyjnie w skład pułku desantowego posiada pięć plutonów po trzy czołgi i czołg dowódcy kompanii, razem 16 .

2. Kompania czołgów pływających w batalionie posiada trzy plutony po cztery czołgi i czołg dowódcy kompanii - razem 13.

3. Kompania czołgów średnich posiada trzy plutony po trzy czołgi i czołg dowódcy kompanii - razem 10.

Tak poważny brak standaryzacji form organizacyjnych pododdziałów czołgów nie stwarza warunków do wprowadzenia nowoczesnych rozwiązań organizacyjnych, utrudnia planowanie transportu i zaopatrywanie.

Batalion czołgów średnich jest samodzielnym oddziałem dywizji o strukturze kompanijnej i trójkowym systemie organizacyjnym. W działaniach desantowych stanowi odwód pancerny /OPanc/ dowódcy dywizji. Ze względu na brak na tym szczeblu odwodu przeciwpancernego /Oppanc/ przy stale odsłoniętych obydwu skrzydłach wojsk desantowych w większości ćwiczeń spełnia jego rolę.

Takie wykorzystanie batalionu czołgów należy uznać z jednej strony za niewłaściwe, ponieważ zostaje zagubiony jego główny atut - siła uderzeniowa, z drugiej strony jest to jedyne możliwe rozwiązanie przy istniejącym obecnie składzie organizacyjnym dywizji desantowej. Na tej podstawie można stwierdzić, że wykorzystywanie czołgów średnich nie odpowiada zasadniczemu sposobowi realizacji przez nie celu działania.

Batalion czołgów pływających posiada podobną organizację do batalionu czołgów średnich z tym, że w kompaniach występują plutony o składzie czterech czołgów. Podczas prowadzenia działań desantowych przydzielany jest z reguły pułkowi wykonującemu zadanie na kierunku głównego uderzenia dywizji lub działając samodzielnie jako desant czołgowy.

W przypadku przydzielenia do pułku desantowego

występują trudności w dowodzeniu /siódmy element/, działając samodzielnie jest pozbawiony należytego zabezpieczenia /ze względu na brak możliwości w dywizji/. Takie ustawienie organizacyjne wartościowego pododdziału sprawia, że nie jest on w stanie osiągnąć wystarczającego stopnia współprzyczyniania się w realizacji celu działania dywizji.

Pododdziały artylerii dywizji desantowej nie są w stanie obezwładnić w pasie działania dywizji niezbędnej ilości i na wymaganą głębokość zasadniczych obiektów /celów/ nieprzyjaciela. Wynika to z braku na szczeblu dywizji środków do stworzenia odwodu przeciwpancernego oraz sprzętu o większej donośności /122 mm, 152 mm/ do obezwładnienia artylerii przeciwnika i punktów oporu¹².

Przeprowadzone badania wskazują, że możliwości ogniosy artylerii dywizji desantowej pokrywają zaledwie 50% potrzeb ogniowych w zakresie ognia pośredniego i 29% w strzelaniu na wprost¹³. Tym samym, występuje problem usamodzielnienia dywizji pod względem ogniowym w warunkach działań desantowych, gdyż organiczna artyleria dywizji nie jest w stanie zabezpieczyć wymaganych potrzeb desantowania.

Kolejną trudność organizacyjną w wykorzystaniu artylerii powoduje fakt pokrywania się nasycenia średniego z rzeczywistym, gdyż jest głównie artylerią organiczną pułków desantowych. W związku z czym, występuje trudność w stworzeniu przewagi /zwiększeniu nasycenia/ na wybranym kierunku, gdyż dywi-

---

12. Z posiedzenia Rady Wojskowej 7 ŁDD w dniu 11.4.1973 z udziałem Głównego Inspektora Szkolenia. T-16/73, s. 26-31. Pismo wych. nr Pf 363 z dnia 14.4.1973.

13. Opracowano na podstawie propozycji etatowych skierowanych do Sztabu Generalnego i Sztabu POW. T-13/72, s. 88-100, nr pisma 0553.

zjon artylerii raketowej /BM-21/ prawie zawsze występuje w dyspozycji dowódcy dywizji i ładuje w dalszych falach /4-5-6/ a artylerią przeciwpancerną szczebel dywizji nie dysponuje, wobec częstych kontrataków broni pancernej przeciwnika przy zawsze otwartych obu skrzydłach wojsk desantu.

Tak więc, brak możliwości wykonania manewru przez artylerię i środki przeciwpancerne na kierunku głównego uderzenia i w stronę otwartych skrzydeł stanowi wspólnie z elementem stopniowego narastania jej na brzegu, zasadniczą trudność w wykorzystaniu artylerii dywizji desantowej. Na tej podstawie wnioskuje się konieczność dalszego usamodzielnienia pod względem ogniowym niższych pododdziałów ogólnowojskowych w środkach artyleryjskich i przeciwpancernych.

Porównanie możliwości ogniowych DD i DZ wskazuje na dużą dysproporcję pomiędzy tymi dywizjami, która wcale nie wypływa ze specyfiki prowadzenia morskich działań desantowych, a jedynie jest wynikiem braku sprzętu dostosowanego do warunków prowadzenia działań desantowych. Poza właściwościami dotyczącymi możliwości ładowania i wyładowania sprzętu artyleryjskiego na nieprzygotowanym odcinku plaży należy wziąć jeszcze pod uwagę konieczność częstego forsowania szerokich przeszkód wodnych, oiegnin i zalewów morskich. W tych warunkach mówiąc o usamodzielnieniu dywizji pod względem ogniowym ma się na myśli wyłącznie sprzęt dostosowany do warunków prowadzenia tych działań, a więc głównie pływający, którego obecnie dywizja desantowa nie posiada.

3.4. Wybrane problemy organizacyjne oddziałów i pododdziałów rodzajów wojsk /jednostek zabezpieczenia/ dywizji desantowej.

Problematyka zabezpieczenia działań bojowych dywizji desantowej stanowi zasadniczo odrębne zagadnienie. Jednak ze względu na zapewnienie warunków pomyślnej realizacji zadań przez oddziały i pododdziały walczące, jednostki zabezpieczenia działań posiadają swój bezpośredni udział w realizacji celu działania dywizji. Stąd występuje bezpośrednia zależność pomiędzy pomyślnym wykonaniem zadań przez jednostki zabezpieczenia działań a możliwością wykonania zadań przez jednostki liniowe dywizji.

Z tego punktu widzenia zostanie przedstawiona możliwość wykonania zadań przez jednostki zabezpieczenia działań w aktualnej organizacji na przykładzie pododdziałów obrony przeciwlotniczej, które są najbardziej reprezentatywne dla tej grupy jednostek.

Przeprowadzone badania wskazują, że organiczne środki obrony przeciwlotniczej dywizji desantowej nie są w stanie osłonić zasadniczych elementów ugrupowania bojowego dywizji we wszystkich rodzajach działań bojowych a w szczególności w działaniach desantowych. Identyczna sytuacja występuje w pułkach desantowych, gdzie plutony obrony przeciwlotniczej /PKM-2/ nie zapewniają absolutnie osłony głównym elementom ugrupowania bojowego tych pułków¹⁴.

---

14. Opracowano na podstawie materiałów z posiedzenia Rady Wojskowej 7 ŁDD z udziałem Głównego Inspektora Szkolenia w dniu 11.4.1973 r. T-16/73, s. 26-31. Pismo wychodzące nr Pf 363 z dnia 14.4.1974 r.

Dywizja desantowa szczególnie w okresie prowadzenia działań desantowych stanowi zasadniczy obiekt ataku lotnictwa nieprzyjaciela we wszystkich czterech etapach prowadzenia morskiej operacji desantowej, głównie w etapie lądowania i prowadzenia działań bojowych na lądzie.

Artyleria przeciwlotnicza dywizji desantowej nie jest w stanie osłonić działania wojsk podczas walki o punkty lądowania, jak i nie zapewnia osłony wylądowania i wprowadzenia do walki sił głównych dywizji. Szczególnie odczuwalny - poza niedostatkami środków ogniowych - jest brak sprzętu radioelektronicznego, co uniemożliwia wykrywanie i wskazywanie celów powietrznych dla środków ich zwalczania, a więc lotnictwa, rakiet i artylerii przeciwlotniczej. Ponadto brak sprzętu łączności do odbierania określonych sygnałów ostrzegania wojsk przed uderzeniami z powietrza i powiadamiania o zagrożeniu powietrznym.

Stan ten spowodowany jest następującymi czynnikami:

1. Brakiem dostatecznej ilości aktywnych środków przeciwlotniczych /14,4% w stosunku do DZ/.
2. Brakiem sprzętu radioelektronicznego i łączności.

/W składzie organizacyjnym dywizji desantowej nie występuje kompania radiotechniczna./

Można zatem stwierdzić, że pododdziały obrony przeciwlotniczej posiadają niewystarczający stopień współprzyczyniania się w realizacji zadań wykonywanych przez dywizję desantową.

Uogólniając powyższe stwierdzenie na pozostałe jednostki zabezpieczenia działań bojowych można wnioskować, że nie zapewniają one warunków pomyślnej realizacji zadań jednostkom liniowym.

3.5. W n i o s k i .

W świetle badanych dokumentów, głównie zaś na podstawie wniosków z przeprowadzonych ćwiczeń dowódco-sztabowych, a w szczególności ćwiczeń taktycznych z wojskami 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej należy stwierdzić, że:

1. Organizacja dywizji desantowej nie odpowiada w pełni głównemu jej przeznaczeniu do prowadzenia działań desantowych samodzielnie lub w składzie kombinowanego /operacyjnego/ zgrupowania desantowego oraz forsowania szerokich przeszkód wodnych, cieśnin i zalewów merskich, ponieważ:
  - a/ w grupie jednostek liniowych występuje naruszenie podstawowych zasad organizacyjnych. Przykładowo: w pododdziałach desantowych - celowej zgodności struktury organizacyjnej z pojemnością środka transportowego; w pododdziałach czołgów - standaryzacji form organizacyjnych;
  - b/ w pułku desantowym brak organizacyjnie wyodrębnionych elementów do realizacji stojących przed nim zadań;
  - c/ z wyjątkiem pododdziałów desantowych i czołgów sprzęt niedostosowany do warunków prowadzenia działań desantowych.
2. Artyleria dywizji desantowej nie jest w stanie obezwładnić wymaganej ilości obiektów /celów/ przeciwnika w pasie działania dywizji. W związku z czym wymaga wzmocnienia szczególnie sprzętem o większym zasięgu do obezwładnienia artylerii i punktów oporu przeciwnika. Ponadto oprócz wyrzutni PPK pozostały sprzęt artyleryjski jest niepływający /niedostosowany do warunków działania/. To sprawia poważne trudności w ładowaniu i rozładowaniu sprzętu z okrętów desantowych oraz podczas for-

sowania przeszkód wodnych.

3. Pododdziały rodzajów wojsk /jednostek zabezpieczenia/ nie są w stanie w pełni zabezpieczyć działania dywizji desantowej w zasadniczych rodzajach działań bojowych, a w szczególności w działaniach desantowych przez to, że nie zapewniają warunków do skutecznej realizacji zadań jednostkom liniowym. To sprawia, że dywizja desantowa nie posiada wymaganej samodzielności w realizacji stojących przed nią zadań oraz powoduje konieczność wzmocnienia pododdziałami których struktura i wyposażenie nie zawsze odpowiada charakterowi wykonywanych zadań.

Wnioski z rozdziału trzeciego dają jednoznacznie negatywną odpowiedź na drugi problem badawczy, a mianowicie: Czy obecnie istniejąca organizacja dywizji desantowej odpowiada potrzebom jej wykorzystania w operacji zaczepnej frontu prowadzonej na kierunku nadmorskim? Ponadto w pełni potwierdzają pierwszą część przyjętej hipotezy roboczej, że istniejąca organizacja, uzbrojenie i wyposażenie dywizji desantowej nie w pełni sprzyja jej wykorzystaniu do wykonywania zadań w ramach operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

Na podstawie wypracowanych wniosków należy stwierdzić, że dywizja desantowa znajduje się w stanie wskazującym na konieczność przeprowadzenia usprawnień organizacyjnych.

4. TAKTYCZNO-ORGANIZACYJNE ZAŁOŻENIA I ZASADY BUDOWY MODELU ORGANIZACYJNEGO DYWIZJI DESANTOWEJ.

4.1. Podstawowe zasady warunkujące prawidłową organizację dywizji desantowej.

Stosunkowo obszerna literatura przedmiotu teorii organizacji sił zbrojnych nie precyzuje jednoznacznie reguł i zasad organizacyjnych związku taktycznego, a w szczególności związku taktycznego o charakterze desantowym.

W tej sytuacji zachodzi konieczność podjęcia do problematyki organizacyjnej dywizji desantowej, głównie z pozycji operacyjnej, która polega na podjęciu próby wypracowania jej modelu organizacyjnego w oparciu o wyniki dotychczasowych doświadczeń szkoleniowych i wnioski z ćwiczeń taktycznych przeprowadzonych z wojskami.

Sztuka operacyjna ze względu na zakres i przedmiot badań jest w stanie dać niezmiernie istotne, jednak bardzo ogólne o dyrektywnym charakterze wskazówki organizacyjne. Przykładowo: w stosunku do dywizji desantowej określa ona, że ze względu na przeznaczenie i charakter wykonywanych zadań, wymagane jest by dywizja desantowa "posiadała dostosowaną do tego organizację, specjalne uzbrojenie i wyposażenie oraz szkolona była wyłącznie w tej dziedzinie"¹.

Ale sztuka operacyjna nie jest w stanie dać wielu szczegółowych rozwiązań, mających wpływ na wypracowanie założeń modelowych, które leżą w gestii innych dyscyplin naukowych.

---

1. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych, część V; Ogólne zasady wykorzystania sił morskich we współczesnej wojnie, MON, Warszawa 1971, s. 21.

Inaczej jeszcze mówiąc, nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać szczegółowych problemów organizacyjnych. Dlatego w prowadzonych badaniach obok wymagań taktyki ogólnej i sztuki operacyjnej, zostaną przedstawione niektóre elementy innych dyscyplin naukowych, które mają bardzo poważny wpływ na wypracowanie szczegółowych zasad organizacyjnych dywizji desantowej.

Dywizja desantowa rozpatrywana jako organizacja, musi się składać z celowo dobranych elementów organizacyjnych, które wynikają z jej przeznaczenia i przewidywanego charakteru działań oraz dostosowania do warunków konkretnego kierunku działań /operacyjnego/ i właściwości terenu. Wspomniane elementy organizacyjne muszą we właściwy dla siebie sposób i w wystarczającym stopniu współprzyczyniać się do osiągania celu działania dywizji desantowej.

Prawidłową strukturę organizacyjną dywizji desantowej warunkują zarówno ogólne zasady organizacyjne, odpowiadające wszystkim związkom taktycznym, jak i szczegółowe wynikające z celu i warunków prowadzenia działań przez dywizję. W związku z tym, dywizja desantowa odpowiada tym samym zasadom organizacyjnym co każdy związek taktyczny wojsk lądowych oraz szczegółowym wynikającym z jej charakteru desantowego. Ponadto organizację dywizji desantowej warunkują ogólne zasady organizacyjne sił zbrojnych, które w rozprawie uwzględniane nie będą dlatego, że:

Po pierwsze - zamierzone przekształcenia organizacyjne w zasadzie nie wychodzą poza ramy organizacyjne istniejącej obecnie dywizji desantowej;

Po drugie - wypracowanie właściwych tylko dywizji desan-

towej zasad organizacyjnych, wymaga potraktowania jej jako "układ względnie odosobniony".

Ogólne założenia i zasady organizacyjne oddziałów i związków taktycznych sił zbrojnych przedstawia załącznik 8.

Badania wskazują, że założenia modelowe dywizji desantowej wymagają przyjęcia następujących zasad organizacyjnych, które uwzględniałyby następujące wymagania:

1. Dostosowania formy organizacyjnej, uzbrojenia i wyposażenia do przeznaczenia /celu działania/ jakim jest skuteczne prowadzenie walki z silnymi, dobrze zorganizowanymi i uzbrojonymi w nowoczesny sprzęt bojowy oddziałami i związkami taktycznymi przeciwnika.
2. Przystosowania do wykonywania różnych zadań w określonych warunkach terenowych i klimatycznych kierunku nadmorskiego na Zachodnim TDW.
3. Dostosowania struktury organizacyjnej oddziałów i związków taktycznego do rodzaju działań bojowych oraz konkretnej sytuacji operacyjnej i taktycznej².

-
2. Problem ten wyraźnie ilustrują dwa przykłady zaczerpnięte ze wspomnień Marszałka Rokossowskiego z lat WVN:

"Utworzyliśmy korpus piechoty z trzech dywizji, które znajdowały się na prawym skrzydle, co znacznie usprawniło dowodzenie. ... System korpuśny istniał w Armii Czerwonej już dawno. Jednak ciężkie walki obronne roku czterdziestego pierwszego zmusiły nas do likwidacji tego ogniwa dowodzenia. Kiedy powstały po temu możliwości, korpusy odtworzono...", s. 155.

"... dowództwo i sztab 5 armii pancernej wycofano do odwodu Kwatery Głównej, korpusy zaś podporządkowano Frontowi. W tym czasie niewątpliwie była to słuszna decyzja. Ani sytuacja, ani nasze możliwości nie pozwalały jeszcze na formowanie tak potężnych związków pancernych, ...", s. 167.

Konstanty Rokossowski, Żołnierski Obowiązek, MON, Warszawa 1976.

Z uwagi na to, że dywizja desantowa jest związkami taktycznym przetrzucanym na teren przeciwnika /zob. def. s. 15/, przy rozważaniu jej modelu organizacyjnego szczególnego znaczenia nabierają środki przy pomocy których dokonuje się jej transportu co bezpośrednio wpływa zarówno na sposób jej działania, jak i na formę organizacyjną. Z tego względu, w stosunku do dywizji desantowej będą miały zastosowanie dalsze trzy wymagania:

1. Dostosowania struktury organizacyjnej do pojemności środków transportowych i zasad ich taktycznego wykorzystania.
2. Zachowania zwartości organizacyjnej jednostek podczas transportu w pełnej gotowości do realizacji stojących przed nimi zadań.
3. Utrzymania prostoty form organizacyjnych poszczególnych elementów i ich standaryzacja.

Na tle szczegółowych wymagań organizacyjnych związków desantowych powstały i utrzymują się dwie zasadnicze koncepcje ich budowy, pierwsza z nich zakłada łączenie w jedną całość organizacyjną wojsk desantowych z jednostkami przeznaczonymi do ich transportu, osłony i wsparcia³; druga utrzymuje potrzebę ich wzajemnego wyodrębnienia.

Jak zwykle w takiej sytuacji istnieją obopólne racje, polegające na uwzględnianiu wyłącznie stron dodatnich każdego z rozwiązań. O walorach wojsk desantowych, zdaniem autora wcale nie decyduje to, czy występują łącznie lub rozdzielnie ze środkami transportu, a jedynie stopień w jakim są przystosowa-

---

3. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych, część V, Ogólne zasady wykorzystania sił morskich we współczesnej wojnie, MON, Warszawa 1971, s. 21.

ne do realizacji stojących przed nimi zadań, co jest często zatracane w obu koncepcjach.

W związku z tym, konieczne wydaje się przede wszystkim rozwiązywanie problematyki organizacyjnej dywizji desantowej głównie w aspekcie celu jej działania, który realizują wojska po wylądowaniu to jest celu głównego /całościowego/. Natomiast problem transportu można potraktować zgodnie z hierarchicznym układem celi jako pomocniczy, częściowy /etap określonego działania/ i rozpatrywać jego wpływ na końcowy rezultat działań.

Za słuszością takiego rozumowania przemawia przyjęty w sztuce operacyjnej czterostopowy cykl działania desantowego, w którym wyodrębniamy zwykle następujące etapy:

Etap I. Załadowanie wojsk na środki transportu morskigo lub powietrznego /niekiedy morskigo i powietrznego/.

Etap II. Przejście /przełot/ desantu morzem.

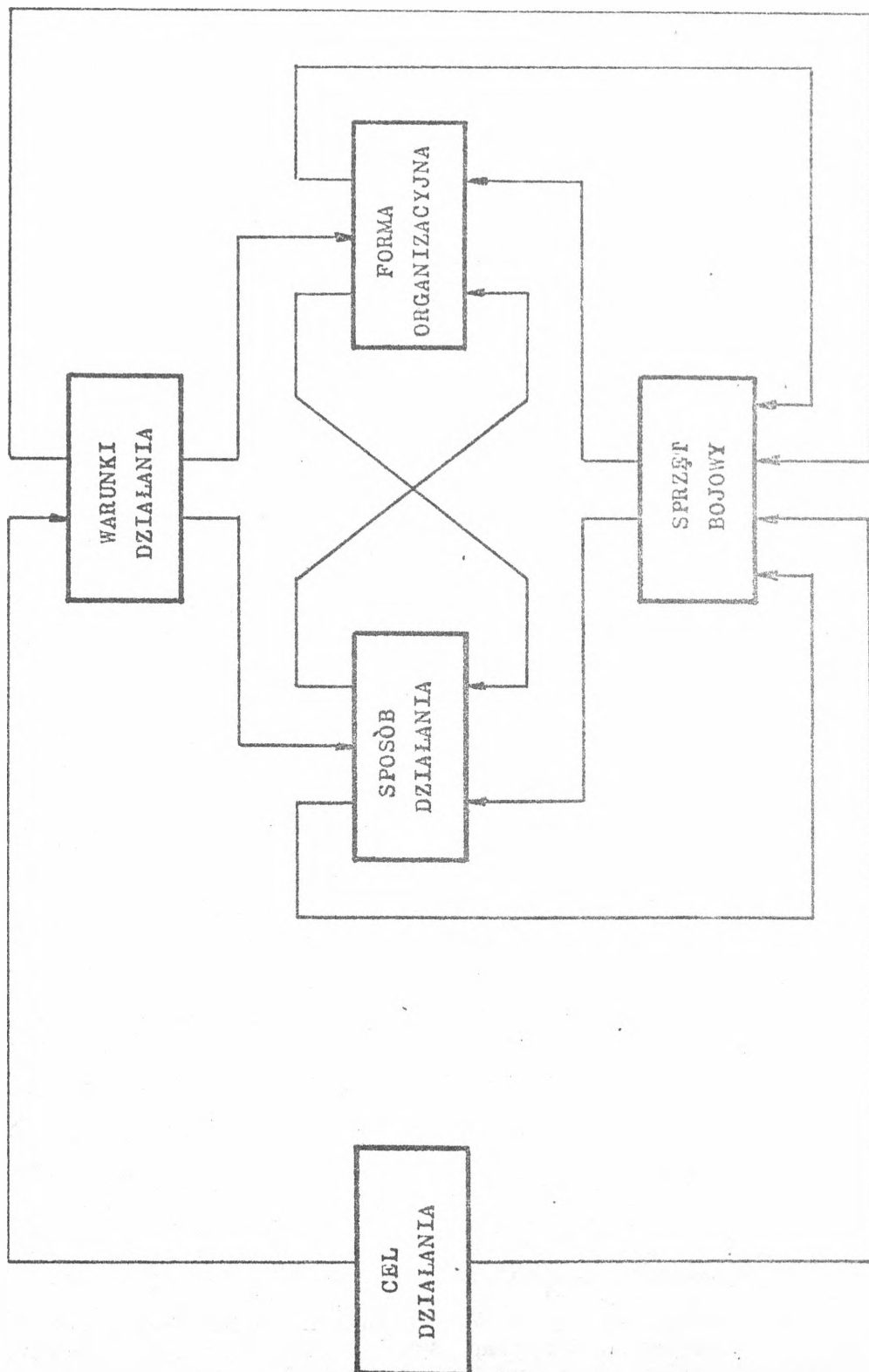
Etap III. Walkę o lądowanie /wysadzenie desantu/.

Etap IV. Walkę na lądzie.

W takim ujęciu, cel działań desantowych realizuje się w etapie czwartym, działaniami wojsk na lądzie bez udziału środków transportowych. Takie potraktowanie problemu pozwala na przyjęcie czynników kształtujących model organizacyjny dywizji desantowej w aspekcie celu jej działania i rozpatrywania ich wpływu na formę organizacyjną dywizji desantowej.

Wypracowanie założeń organizacyjnych dywizji desantowej zgodnie z przyjętymi zasadami wymaga uwzględnienia wszystkich elementów działania oraz przyjętego sposobu realizacji celu /taktyki działania/, co przedstawiono na schemacie 3.

CZYNNIKI KSZTALTUJĄCE MODEL ORGANIZACYJNY DYWIZJI DESANTOWEJ

4.2. Wpływ warunków i właściwości prowadzenia działań na strukturę organizacyjną dywizji desantowej i środki jej transportu.

Jak wykazują wnioski i doświadczenia historyczne, warunki prowadzenia działań wywierają bardzo poważny wpływ na sposób prowadzenia walki i operacji przez wojska⁴, na ich skład organizacyjny, uzbrojenie i wyposażenie oraz przygotowanie do działań.

Uogólnienie powyższego stwierdzenia nosi w teorii organizacji sił zbrojnych miano zasady koniecznego dostosowania struktury organizacyjnej, uzbrojenia i wyposażenia wojsk do warunków prowadzenia działań.

Analiza warunków prowadzenia działań desantowych w rejonie przybrzeżnym⁵ wskazuje, że zarówno strefy wód przybrzeżnych jak i brzegi poszczególnych wysp nie są dogodne do lądowania z morza. Wody przybrzeżne są w większości płytkie a dno na znacznych obszarach pokryte dużymi kamieniami, dodatkowych trudności dostarczają również rozległe mielizny. Brzegi z reguły trudno dostępne, urwiste lub podmokłe co powoduje, że tylko na niewielkich odcinkach można bez przeszkód wysadzać desanty morskie.

Zakładając lądowanie z kierunku wschodniego, ogólna dłu-

---

4. Por. warunki wysadzenia wojsk rzutu szturmowego i DPM /US/ na odcinkach lądowania "Czerwony" i "Siwy" w operacji pod INCZON 15.9.1950. Mjr dypl. mgr Antoni Wolny Węzłowe problemy planowania, przygotowania i wykonania przez wojska amerykańskie morskiej operacji desantowej pod INCZONEM w Korei, ASG, Warszawa 1964, s. 36-43.
5. Rozważania przeprowadzone zostaną przykładowo o wyspy duńskie na podstawie opisu warunków lądowania i prowadzenia działań w celu opanowania poszczególnych wysp. Morski Zachodni Teatr Działania Wojennych /Vademecum operacyjne/, MON, Gdynia 1971, s. 359-381.

gość odcinków dogodnych do lądowania wynosi: na Zelandii - 13,0 km, na Men - 6,9 km i na Falster - 4,7 km.

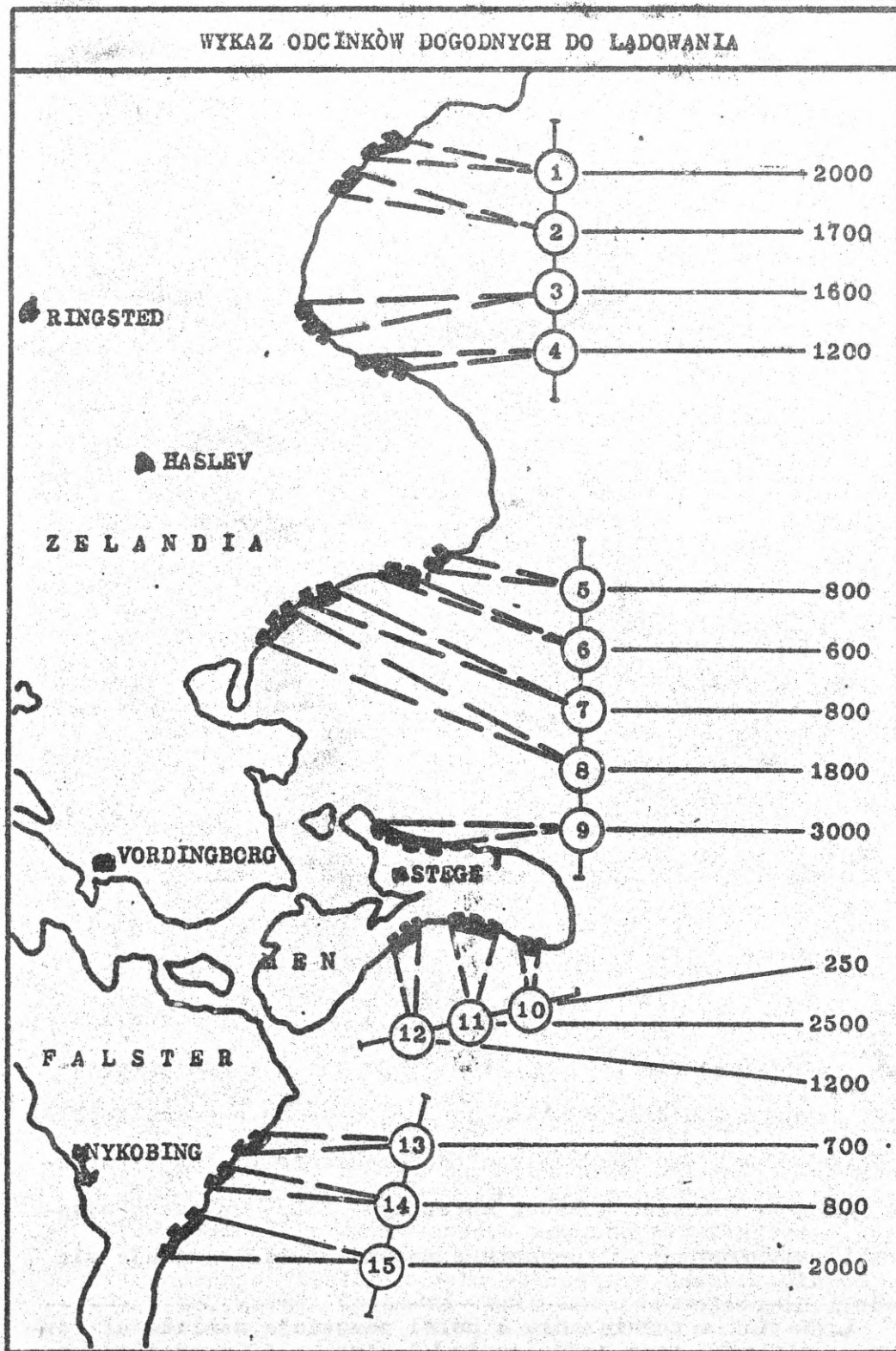
Przeprowadzona analiza poszczególnych odcinków lądowania /schemat 4/ pozwala na stwierdzenie, że średnia długość rejonu możliwego do wysadzenia jednego zgrupowania wojsk wynosi niewiele ponad 1200 m. Wychodząc ze stosowanej obecnie praktyki podczas różnego rodzaju ćwiczeń w rejon ten wysadzany jest pułk desantowy /zob. ćwiczenie "FALA-74" i "FALA-77", załącznik 9 i 10/.

Uwzględniając jako ewentualnych przeciwników oddziały i pododdziały jednej z Brygad Zelandzkich oraz ich taktykę działania, w rejonie punktu lądowania pułku desantowego, mogą się znajdować siły do kompanii zmechanizowanej wzmocnionej plutonem czołgów. Zachowując ogólne zasady uzyskania potrzebnej przewagi ilościowej w stosunku 3 : 1, pułk desantowy powinien wydzielić do rzutu szturmowego trzy kompanie desantowe wzmocnione czołgami⁶.

Jezeli przyjmie się zasadę, że zadanie wchodzącym do walki kompaniom stawia się /precyzuje/ bezpośrednio w terenie, to miejsce dowódcy rzutu szturmowego /doy pd/ na okręcie jest niczym nie uzasadnione. Z drugiej strony, lądowanie dowódcy pułku w składzie rzutu szturmowego, równa się automatycznie dowodzeniu częścią sił pułku. Pozostaje jeszcze jeden zasadniczy problem dowodzenia polegający na tym, że w świetle obowiązujących ustaleń regulaminowych dowodzenie rzutem szturmowym spoczywa w rękach dowódcy morskiego /ZSL/, do czasu wysadzenia zasadniczych sił desantu a dowódca pułku znajduje się

---

6. Na takie rozwiązanie w pełni pozwalają możliwości rozwinięcia tego zgrupowania /3 komp. x 50 m odstępu pomiędzy wozami x /9-1/ ilości odstępów = 1200 m/, co odpowiada średniej szerokości punktu lądowania.

na jednym okręcie razem z dowódcą zespołu lądowania⁷.

W tej sytuacji walka rzutu szturmowego jest pozbawiona bezpośredniego dowodzenia na brzegu. W związku z tym, wydaje się za celowe wprowadzenie pośredniego szczebla dowodzenia w pułku desantowym. Za takim rozwiązaniem przemawiają następujące argumenty:

- Pierwszy - rzut szturmowy jest wyodrębnionym elementem ugrupowania bojowego pułku, ze względu na posiadany cel działania;
- Drugi - sposób realizacji celu przez rzut szturmowy wymaga bezpośredniego dowodzenia nim w rejonie działania;
- Trzeci - skład organizacyjny rzutu szturmowego wymaga ciągłego utrzymywania współdziałania pomiędzy jego elementami;
- Czwarty - ilość elementów organizacyjnych wchodzących w jego skład odpowiada wielkości batalionu.

W związku z powyższym nasuwa się wniosek o potrzebie posiadania przez pułk desantowy struktury batalionowej, co zostało praktycznie w całej rozciągłości potwierdzone w ćwiczeniu 34 pułku desantowego w czerwcu 1973 roku w rejonie USTKI /zob. załączniki 12 i 13/.

Przechodząc do przedstawienia wpływu właściwości prowadzenia działań na strukturę organizacyjną dywizji desantowej należy stwierdzić, że stanowią one sumę warunków fizyczno-geograficznych, klimatyczno-meteorologicznych i operacyjnych, powodujących określoną specyfikę jej działania.

---

7. Regulamin Walki Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /dywizja-pułk/, MON, Warszawa 1964, s.214.

Przeprowadzona analiza szeregu ćwiczeń dowódczo-sztabowych i ćwiczeń taktycznych z wojskami 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej w operacjach wspólnych sił morskich i lądowych oraz obszerna literatura przedmiotu, wskazują na szereg właściwości prowadzenia działań przez dywizję, które muszą być uwzględnione przy rozpatrywaniu jej organizacji, ponieważ wywierają bardzo poważny wpływ na skład i konstrukcję dywizji desantowej.

Prowadzenie działań w oderwaniu od sił głównych armii i frontu stwarza potrzebę pełnego usamodzielnienia dywizji pod każdym względem. Z organizacyjnego punktu widzenia oznacza to konieczność zapewnienia każdemu elementowi organizacyjnemu dywizji właściwego stopnia współprzyczyniania się w osiągnięciu celu działania, tzn. zapewnienia każdej jednostce niezbędnych jej możliwości bojowych.

W początkowym okresie walki o lądowanie a szczególnie podczas wysadzania rzutu szturmowego, przy wsparciu lotnictwa i okrętów zespołu wsparcia ogniowego /ZWO/, występuje konieczność rozgrodzenia zapór inżynieryjnych na plaży oraz oznakowania podejść dla okrętów desantowych, stąd potrzeba pełnej samodzielności rzutu szturmowego, a także konieczność włączenia w jego skład pododdziałów inżynieryjnych, grup korygowania ogniem artylerii okrętowej, naprowadzania lotnictwa oraz zabezpieczenia nawigacyjnego i hydrograficznego. To nasuwa wniosek o potrzebie posiadania specjalnego pododdziału kierowania wsparciem ogniowym i zabezpieczeniem wysadzenia desantu morskiego, który powinien znajdować się w składzie organizacyjnym dywizji desantowej lub zespołu sił lądowania /ZSL/. Aktualnie problem ten jest załatwiany w sposób doraźny przez włączanie

w skład rzutu szturmowego odpowiednich przedstawicieli lotnictwa i marynarki wojennej ze środkami łączności. Jak zaobserwowano w prowadzonych ćwiczeniach, zespół ten z reguły znajduje się na plaży w rejonie punktu lądowania jeszcze przed wysadzeniem wojsk rzutu szturmowego. Stosowanie takiej praktyki dobrze zdaje egzamin podczas szkolenia morskiego wojsk dywizji ale już podczas ćwiczeń taktycznych jest niedopuszczalne. Dlatego przy aktualnie stosowanym rozwiązaniu, istnieje potrzeba zapewnienia odpowiedniej ilości wolnych miejsc w środkach transportujących rzut szturmowy dla tych właśnie grup.

Konieczność posiadania silnych o dużej samodzielności ogniowej niższych szczebli organizacyjnych występuje także ze względu na brak możliwości przyjęcia ugrupowania bojowego przez dywizję oraz okresowe /w początkowym etapie/ pozbawienie możliwości wsparcia ogniowego własnej artylerii, jak również stopniowego narastania sił na brzegu.

Ze względu na odsłonięte obydwie skrzydła ugrupowania bojowego dywizji, co jest kolejną właściwością tak działań desantowych jak i forsowania szerokich przeszkód wodnych, występuje między innymi potrzeba posiadania silnych o dużej skuteczności rażenia pododdziałów przeciwpancernych, na wszystkich szczeblach organizacyjnych.

Analiza podstawowych środków przeciwpancernych znajdujących się na uzbrojeniu związków i oddziałów naszego wojska, przeprowadzona na podstawie ich danych taktyczno-technicznych /załącznik 15/, zwraca uwagę na dwa podstawowe środki, to jest ciężki granatnik przeciwpancerny typu SPG-9 i przenośny zestaw rakietowy PPK typu MALUTKA /pocisk 9M14/.

Dwa kryteria wyboru decydują o ich dużej przydatności do warunków prowadzenia działań desantowych i forsowania szerokich przeszkód wodnych:

Pierwsze - wysoka skuteczność w zwalczaniu broni pancernej przeciwnika, którą określa współczynnik możliwości bojowych w zwalczaniu czołgów wynoszący: dla SPG-9 - 2,0 /2,5/; dla PPK MALUTKA - 1,5 /2,0/;

Drugie - mały ciężar i nieduże gabaryty, pozwalające na ich przewóz każdym stosowanym obecnie środkiem transportu /samochód, transporter, śmigłowiec/.

Właściwości taktyczno-bojowe wytypowanych środków przeciwpancernych sugerują konieczność ich ścisłego współdziałania w czasie wykonywania zadań ogniowych, ponieważ podczas prowadzenia ognia z PPK MALUTKA występuje pole martwe wynoszące 500 m, które jest w stanie pokryć strzałem bezwzględny /800m/ granatnik SPG-9. Stąd występuje konieczność taktycznego i organizacyjnego łączenia w jeden zespół ogniowy, obydwu typów środków przeciwpancernych.

Przeprowadzone badania w zakresie przestrzennego rozmieszczenia rakietowych i lufowych środków przeciwpancernych oraz efektywności ich wykorzystania w walce, dowodzą o konieczności zachowania proporcji pomiędzy nimi w stosunku 1 : 1. Wobec tego, jako podstawowy zespół ogniowy /przeciwpancerny/, należy uznać połączenie ciężkiego granatnika przeciwpancernego SPG-9 z przenośnym zestawem rakietowym PPK MALUTKA w jeden element organizacyjny - drużynę przeciwpancerną⁸.

---

8. Optymalne struktury organizacyjne wojsk rakietowych i artylerii, ASG, Warszawa 1975, s. 36.

Drużyna przeciwpancerna dysponująca przenośnym zestawem rakietowym PPK MALUTKA i ciężkim granatnikiem przeciwpancernym SPG-9 może zniszczyć 3,5 /4,5/ czołga. Tym samym, posiada ponad dwukrotną przewagę nad pozostałymi typami środków przeciwpancernych. W związku z tym, powinna stanowić podstawowy element organizacyjny pododdziałów przeciwpancernych dywizji desantowej.

Przechodząc do naświetlenia wpływu ostatniej z zasadniczych właściwości, a mianowicie zależności od warunków atmosferycznych i hydrograficznych, należy stwierdzić, że wywiera ona zasadniczy wpływ na możliwość realizacji zadań w II i III etapie działań desantowych /zob. pkt 4.1/, który realizują głównie oddziały i związki jednostek transportowych. Ponieważ osiągnięcie celu końcowego /całościowego/ działań desantowych wymaga pomyślniej realizacji kolejnych etapów i wykonania zadań przez wszystkie związki i oddziały uczestniczące w tych działaniach, należy dostrzec ścisłą zależność pomiędzy rodzajem użytych środków transportowych a możliwością osiągnięcia przez nie celu działania ze względu na konkretnie istniejące warunki.

O ile prowadzenie działań przez wojska dywizji desantowej nie jest ograniczone prawie żadnymi czynnikami, o tyle środki przeznaczone do jej transportu, posiadają ściśle określone, dopuszczalne warunki wykonywania zadań, niekiedy ze względów czysto technicznych. Dlatego dokonując wyboru odpowiednich środków desantowych, należy przyjąć za jedno z kryteriów wyboru, możliwie największy stopień niezależności od istniejących warunków. Najczęściej poważne trudności w prowadzeniu działań desantowych sprawiają sztormy, występujące

szczególnie często w akwenie Bałtyku w okresie wiosennym i jesiennym, duża siła wiatru oraz falowanie /stan morza/, mogą okresowo utrudnić a niekiedy nawet uniemożliwić transport i wysadzenie wojsk. Jak np. podczas manewrów sił morskich Układu Warszawskiego w sierpniu 1963 r. p/k "NEPTUN", ze względu na gwałtowny sztorm jaki się zerwał w momencie gdy desant znajdował się na kursie LTR - brzeg, 70% wojsk desantu nie mogło wylądować. Wysoka fala i wiatr wyrzuciła 7 okrętów proj. 189 na plażę, 49 okrętów zawróciło w morze ponosząc znaczne uszkodzenia. Przeładowania wojsk i sprzętu ze statków handlowych /Ałpajewsk i kpt Kosko/ nie zrealizowano⁹.

Według innej relacji¹⁰, desant polski /35 pd/ wysadził z dużymi trudnościami tylko część sił - prawdopodobnie dzięki nowym okrętom proj. 770. Desant w sile pz /NAL NRD/ wysadził tylko pierwszą falę, następne fale okrętów nie podeszły, ze względu na to, że okręty z pierwszej fali wyrzuciło na brzeg, co zagroziło im punkt lądowania. Pułk piechoty morskiej /AR/ przerwał wysadzanie pierwszej fali ze względu na warunki bezpieczeństwa. Na rozkaz dowódcy operacji przerwano lądowanie - stan morza wynosił powyżej 4 B¹¹.

Przedstawiony przykład jednego z ówczesnych desantowych wyraźnie wskazuje, że powodem udaremniającoym osiągnięcie celu działań desantowych były warunki ich prowadzenia a szczególnie niski stopień odporności środków desantowych. Dlatego w poszukiwaniu odpowiednich środków transportu dla dywizji desantowej, należy przyjąć jako zasadnicze kryterium wyboru,

---

9. W/g opracowania płk. dr. Władysława Kisiela - uczestnika grupy naukowo-badawczej ASG.

10. Byłego dowódcy 35 pd płk dypl. R. Romanowskiego.

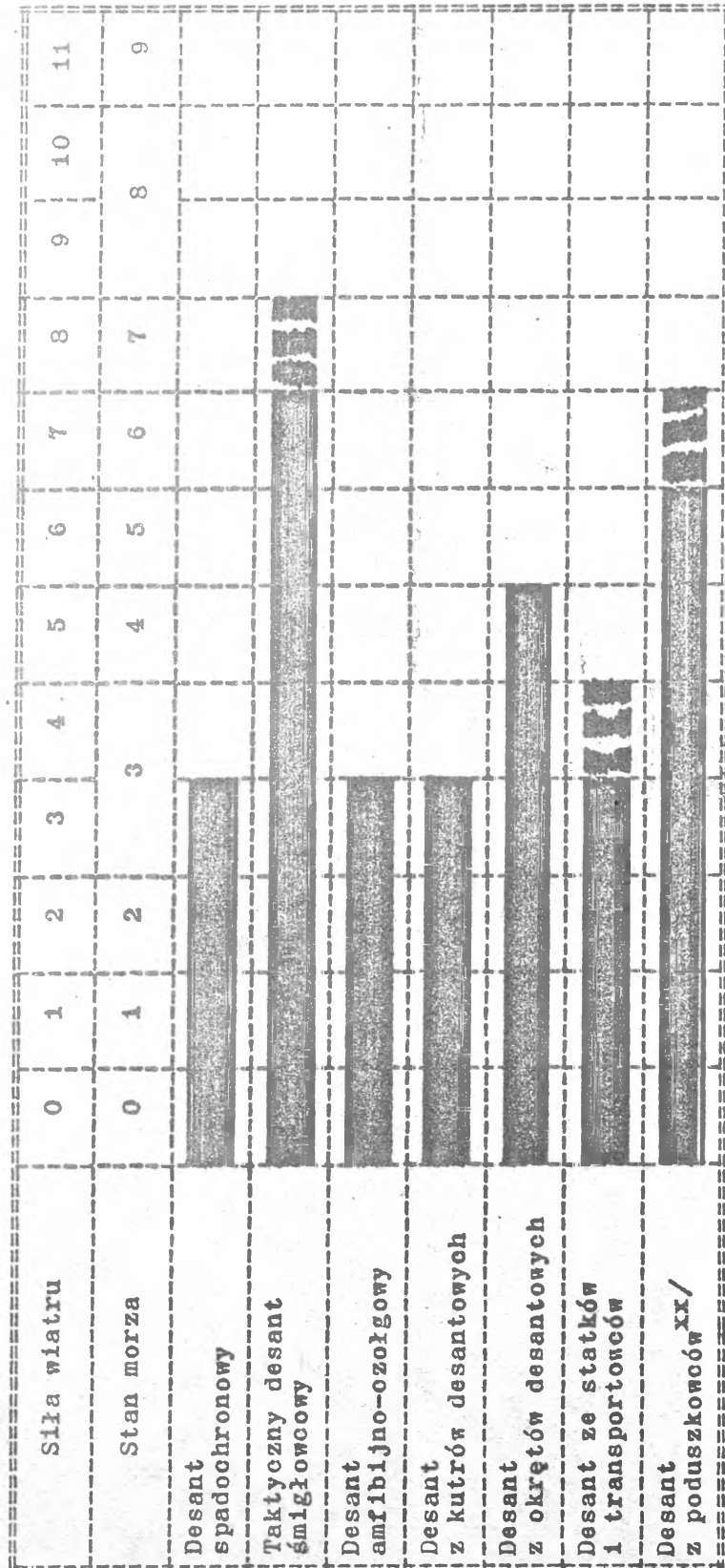
11. W operacji "Overlord" /6.6.1944/ termin jej rozpoczęcia uzależniony był głównie od warunków atmosferycznych i hydrograficznych.

dużą odporność na wiatr i falowanie.

Biorąc za podstawę wszystkie możliwe warianty lądowania wojsk ze środków transportowych różnych typów, przy odpowiedniej sile wiatru i stanie morza /schemat 5/, należy uznać desantowanie wojsk ze śmigłowców i kutrów desantowych na poduszce powietrznej /poduszkowców/ za najbardziej odpowiadające przyjętemu kryterium wyboru, gdyż wojska wysadzane są bezpośrednio na brzegu lub w głębi lądu.

W związku z powyższym należy widzieć już w niedługiej perspektywie, konieczność przystosowania organizacji dywizji desantowej do wykonywania zadań z tych środków transportowych. Obecnie kutry desantowe na poduszce powietrznej nie występują jeszcze na wyposażeniu jednostek transportowych a podstawowym środkiem pozostaje nadal okręt desantowy średni /ODS/ proj. 770 i 771. Ale już w ćwiczeniach flot sojuszniczych p/k "FALA-77", rzut szturmowy lądował z poduszkowców.

MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA SPRZĘTU DESANTOWEGO W ZALEŻNOŚCI OD SIŁY WIATRU I STANU MORZA
W DZIAŁANIACH DESANTOWYCH^{x/}

x/ Tabelę opracowano na podstawie: Zbiór Prac Akademii nr 3 /57/, ASG, Warszawa 1972, s. 43.
xx/ Dane orientacyjne przyjmowane podczas ćwiczeń dla poduszkowców typu ciężkiego /zał. 17/.

4.3. Wpływ sposobu prowadzenia działań na skład organizacyjny dywizji desantowej.

W wyniku przeprowadzonych badań zaobserwowano pewną prawidłowość, która występuje w działaniach desantowych jednocześnie na dwóch szczeblach organizacyjnych, to jest pułku i dywizji a mianowicie taką, że wymienione szczeble organizacyjne realizują w sposób podobny lub bardzo zbliżony - żeby nie powiedzieć identyczny - stojące przed nimi zadania /cele/.

Z tym, że oczywiście są to cele zakresowo różne i hierarchiczne: dla dywizji desantowej - opanowanie rejonu lądowania, dla pułku desantowego - opanowanie punktu lądowania.

Występującą prawidłowość można przenieść również na wyższy szczebel organizacyjny a mianowicie, kombinowane zgrupowanie desantowe. Jest to prawidłowość polegająca na cyklicznej, dwuetapowej realizacji celi przez wszystkie szczeble organizacyjne biorące udział w działaniach desantowych.

Przeprowadzona analiza wielu decyzji dowódców pułków desantowych i kolejnych dowódców 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej, podejmowanych podczas szeregu ćwiczeń taktycznych z wojskami i ćwiczeń dowódczo-sztabowych szczególnie w części dotyczącej zamiaru wykorzystania wojsk desantowych, sprowadzała się w zasadzie do dwóch zasadniczych momentów:

1. Na szczeblu pułku desantowego:

Pierwszego - pobicia sił przeciwnika broniącego linii brzegowej uchwycenia /opanowania/ dominujących punktów na wybrzeżu zapewniających podejście okrętów do brzegu i wysadzenie zasadniczych sił pułku w punkcie lądowania;

Drugiego - rozwinięcia działań z utrzymywanego przyczółka zasadniczymi siłami pułku w celu zapewnienia dogodnych warunków do wyładowania i wprowadzenia do walki głównych sił dywizji.

2. Na szczeblu dywizji desantowej:

Pierwszego - pobicia sił przeciwnika i opanowania przyczółka zapewniającego wysadzenie, rozwinięcie i wprowadzenie do walki głównych sił dywizji;

Drugiego - spotęgowania powodzenia uzyskanego przez pierwszy rzut dywizji, pobicia podchodzących odwodów i opanowania rejonu lądowania zapewniającego wysadzenie i rozwinięcie działań przez kolejne rzuty desantu na skalę operacyjną.

Jak z powyższego wynika, wykazana prawidłowość występuje cyklicznie od momentu rozpoczęcia walki o lądowanie desantu, a konkretnie od momentu wysadzenia oddziałów szturmowych i uchwycenia punktów lądowania oraz wykonania przejść w zaporach przeciwdesantowych, do chwili wysadzenia sił głównych dywizji lub kombinowanego /operacyjnego/ zgrupowania desantowego.

Wspomniana prawidłowość - jak wynika z przedstawionych zamiarów - polega na analogicznym sposobie realizacji zadań /celów/ przez wszystkie szczeble organizacyjne /dowodzenia/ biorące udział w operacji desantowej, która sprowadza się głównie /z wyjątkiem rozwiązań szczegółowych/ do:

Po pierwsze - rozbicia przeciwnika, opanowania punktu, przyczółka lub rejonu zapewniającego wysa-

dzenie większego zgrupowania wojsk desantowych, pancernych i zmechanizowanych;

Po drugie - rozwinięcia powodzenia lub spotęgowania uderzenia dla realizacji celu głównego określonych szczebli dowodzenia.

Wyodrębniający się naturalnie sposób i kolejność realizacji zadań, wymagają zgodności przyjętego ugrupowania bojowego z decyzją dowódcy określonego szczebla dowodzenia - co jest podstawową zasadą prowadzenia walki i operacji - oraz specjalizacji wojsk wykonujących te zadania, co przedstawia schemat 6.

Na podstawie tego schematu można wyprowadzić następującą zasadę, że pierwszy rzut pułku stanowi w desancie morskim jego rzut szturmowy, pułki desantowe pierwszego rzutu dywizji stanowią rzut szturmowy dywizji, dywizja desantowa jest rzutem szturmowym kombinowanego zgrupowania desantowego¹².

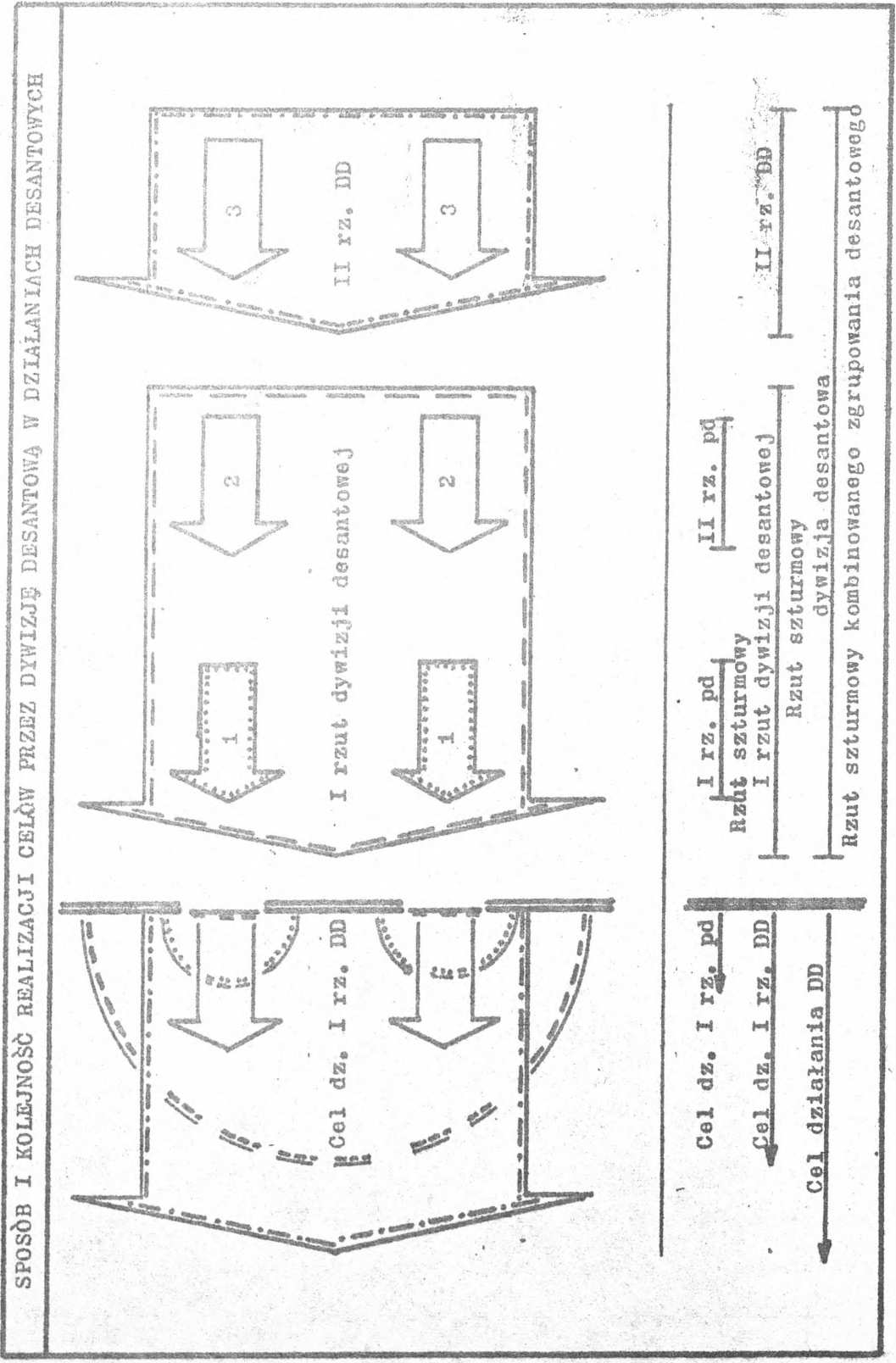
Ze względu na właściwe, odpowiadające celom działania decyzje dowódców pułków i dywizji - przyjęte ugrupowanie bojowe odpowiada celowi działania całości i poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, które można przedstawić w postaci następującej zasady, że każdy element ugrupowania bojowego odpowiada ściśle określonemu celowi wyznaczonemu z ogólnej listy hierarchii celów przewidzianych do zrealizowania.

Wymienione wyżej zasady muszą posiadać ściśle odwzorowanie w organizacji dywizji desantowej. Modelowe ich przedstawienie zawiera schemat 7, na podstawie którego wyodrębniają się ze względu na cel działania, trzy zasadnicze elementy organizacyjne, a mianowicie:

---

12. Por. Lądowanie 10 KA /US/ w operacji pod INCZON, Korea gdzie 1 DPM zapewniała warunki wysadzenia i wprowadzenia do walki 7 DP.

SCHEMAT 6

1. Rzut szturmowy pułku desantowego.
2. Zespół uderzeniowy pułku desantowego.
3. Zespół uderzeniowy dywizji desantowej.

Rzut szturmowy pułku desantowego przeznaczony jest do pobicia sił przeciwnika broniącego linii brzegowej i uchwycenia dominujących punktów na wybrzeżu oraz rozgrodzenia zapór przeciwdesantowych na plaży. Jego działanie ma na celu zapewnienie warunków do podejścia okrętów desantowych do brzegu i wysadzenie zasadniczych sił pułku /zespołu uderzeniowego/ w punkcie lądowania. Stąd powszechnie stosowana nazwa tego elementu ugrupowania bojowego pułku brzmi rzut szturmowo-rozgradzający.

Podczas prowadzonych ćwiczeń desantowych rzut szturmowo-rozgradzający transportowany jest zwykle w rejon punktu lądowania przy pomocy śmigłowców, kutrów desantowych oraz ostatnio kutrów desantowych na poduszce powietrznej¹³. To sprawia, że jego głównym elementem składowym jest piechota, która jako taka w składzie organizacyjnym pułku desantowego nie występuje. Dlatego stosowano dotychczas dwa rozwiązania:

- Pierwsze - wydzielano ze składu pułków kompanie desantowe bez sprzętu ciężkiego;
- Drugie - przydzielano do dywizji desantowej batalion zmechanizowany /bez sprzętu/ z pułku zmechanizowanego¹⁴.

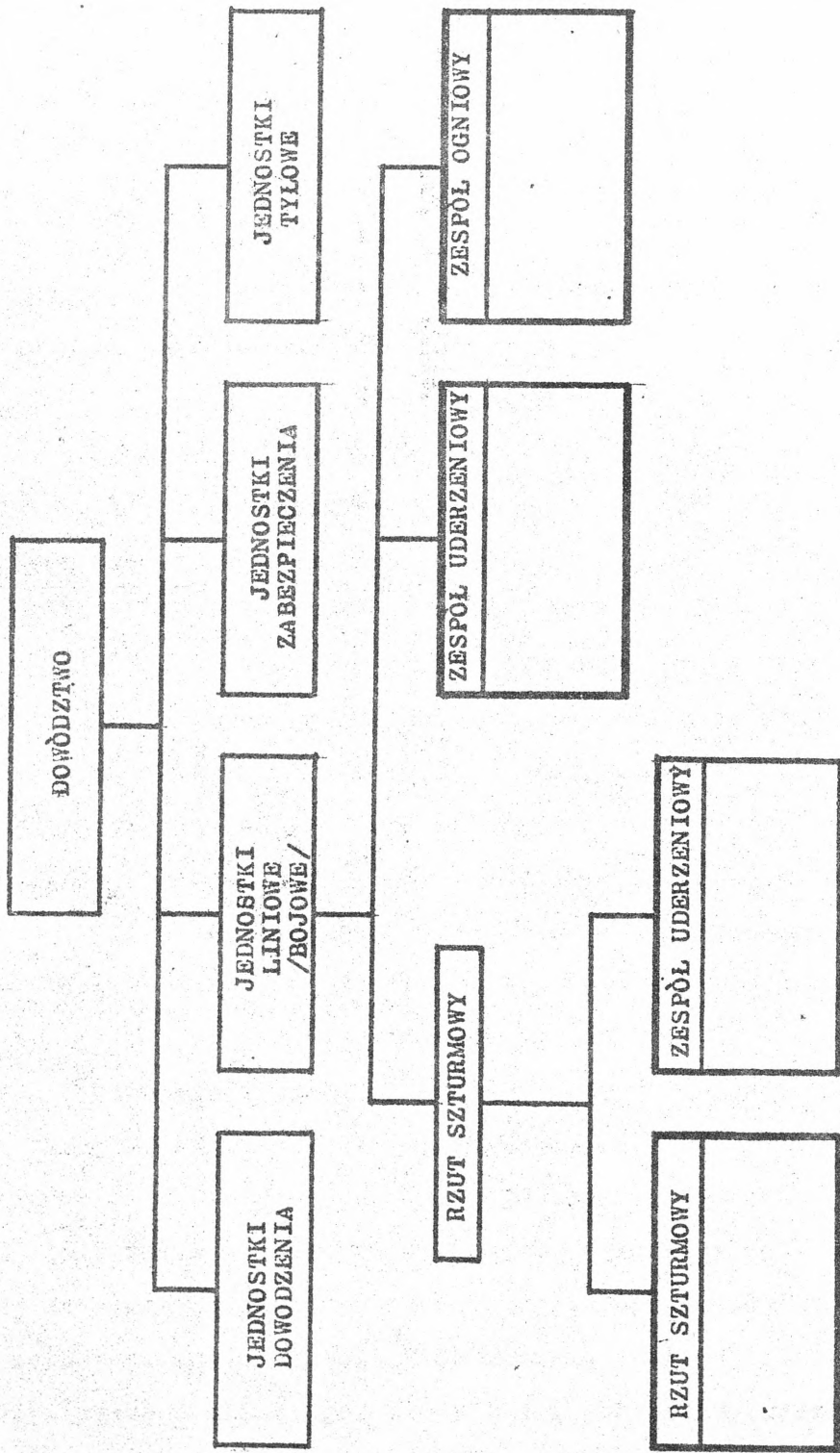
Jak wykazały przeprowadzone badania wyznaczanie do desantu śmigłowcowego lub kutrowego kompanii desantowych jest niesłuszne, ponieważ osłabia to zdolność bojową zasadniczych sił desantu. Natomiast powierzanie tego zadania przydzielonym

---

13. W ćwiczeniu fłot sojusznicych p/k "FALA-77".

14. Por. przykładowo ćwiczenie POW p/k "ZIMORODEK-73".

MODEL ORGANIZACYJNY JEDNOSTKI DESANTOWEJ

batalionom zmechanizowanym jest niecelowe, ze względu na ich słabe przygotowanie do tego rodzaju działań¹⁵. Podobne stanowisko zaprezentowało sympozjum naukowe przeprowadzone w Akademii Sztabu Generalnego na zbliżony temat¹⁶.

W związku z powyższym, istnieje potrzeba zorganizowania w pułku desantowym specjalnego batalionu piechoty /szturmowego/ do prowadzenia tego rodzaju działań¹⁷.

Zespół uderzeniowy pułku desantowego /schemat 7/ stanowi jednocześnie rzut szturmowy dywizji desantowej, dlatego posiada podwójne przeznaczenie:

Pierwsze - wykorzystanie powodzenia uzyskanego przez rzut

---

15. a/ Z posiedzenia Rady Wojskowej 7 LDD w dniu 26.2.1973 Kancelaria tajna 7 LDD, T-6/73.

b/ Meldunek dowódcy 7 LDD do dowódcy POW po ćwiczeniach "ZIMORODEK-73", Kancelaria tajna 7 LDD, T-13, nr pisma 0231 z dnia 28.2.1973, s. 8-12.

16. Jak wykazało sympozjum naukowe przeprowadzone 25.2.76 w ASG WP na temat: "Taktyczny desant śmigłowiec w armijnej operacji zaczepnej", to nie może być przypadkowo wybrany, dowolny batalion piechoty dlatego, że:

- jego struktura organizacyjna i wyposażenie nie odpowiada takiemu przeznaczeniu,
- batalion nie jest dostosowany do warunków prowadzenia tego typu działań,
- wbrew powszechnie używanego terminu "wzmocniony batalion piechoty" jest znacznie osłabiony, nie posiada transporterów opancerzonych, bez środków wzmocnienia, okrojony stan osobowy, bez należnej ilości zapasów materiałowych,
- nie jest szkolony w tym zakresie.

17. Leonid Breżniew służący w 18 armii desantowej, we wspomnieniach z lat II wojny światowej, zamieszczonych na łamach "Żołnierza Wolności" w lutym 1978 roku pisze: "wysadzenie desantu na Małej Ziemi i walka w tym rejonie może służyć za wzór sztuki wojennej" i podaje przykład wyjątkowo starannego doboru i przeszkolenia żołnierzy wchodzących w skład "oddziału specjalnego przeznaczenia" - oddziału szturmowego.

Wynika stąd wniosek, że batalion szturmowy był i pozostaje nadal podstawowym elementem organizacyjnym wojsk desantowych.

szturmowo-rozgradzający i opanowanie punktu lądowania zapewniającego wysadzenie i rozwinięcie działań przez kolejne rzuty desantu;

Drugie - pobicie przeciwnika broniącego punktu lądowania i opanowanie przyczółka zapewniającego wysadzenie, rozwinięcie i wprowadzenie do walki głównych sił dywizji /desantu/.

Z tego względu, charakterystyczną właściwość zespołu uderzeniowego pułku desantowego stanowi możliwość przejęcia zadań wykonywanych przez rzut szturmowo-rozgradzający oraz prowadzenie walki z wody /morza/ z przeciwnikiem broniącym linii brzegowej. Celem jego działania jest zawsze opanowanie punktu lądowania lub innego ważnego obiektu na wybrzeżu.

Zespół uderzeniowy pułku desantowego przewożony jest zwykle w rejon punktu lądowania na okrętach desantowych średnich /ODS/ i wysadzany w zależności od istniejących warunków bezpośrednio na brzegu lub w jego pobliżu /na głęboką wodę/.

Dlatego w skład tego zespołu powinny wchodzić wyłącznie pododdziały desantowe i pododdziały czołgów pływających. Przeprowadzone badania, które znalazły pełne potwierdzenie w ćwiczeniu eksperymentalnym /zob. załączniki 11-14/, wskazują na potrzebę posiadania przez ten zespół struktury batalionowej.

W związku z tym, najbardziej odpowiedni do wykonywania tego rodzaju zadań wydaje się być batalion desantowy¹⁸ oraz batalion czołgów pływających.

---

18. Problem batalionowej struktury organizacyjnej pułku desantowego rozważany był już parokrotnie m. in. na posiedzeniu Rady Wojskowej 7 LDD w dniu 11.4.1973 r. z udziałem Głównego Inspektora Szkolenia. Kancelaria tajna 7 LDD, T-16/73, nr pisma wych. Pf 363 z dnia 14.4.1973, s. 26-31.

Zespół uderzeniowy dywizji desantowej /II rzut/ w zależności od celu działania dywizji w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, jest przeznaczony do:

1. Spotęgowania powodzenia uzyskanego przez pierwszy rzut dywizji /rzut szturmowy/, pobicia podchodzących odwołów i poszerzenia rejonu lądowania, zapewniającego wysadzenie i rozwinięcie działań przez kolejne rzuty desantu na skalę operacyjną.
2. Wykonania uderzenia z rejonu opanowanego przez rzut szturmowy dywizji, na spotkanie z wojskami frontu /armii/ działającej wzdłuż lub w kierunku wybrzeża.

Charakterystyczne dla zespołu uderzeniowego dywizji jest wykonywanie zadań w działaniach desantowych wyłącznie na lądzie, dlatego w jego skład powinny wchodzić jednostki wojsk pancernych i zmechanizowanych o właściwej im budowie.

Podsumowując rozpatrywane zagadnienie należy stwierdzić, że skład organizacyjny dywizji desantowej powinny stanowić trzy zasadnicze, wyodrębnione celem działania, elementy organizacyjne, a mianowicie:

1. Bataliony piechoty /szturmowe/.
2. Bataliony desantowe i czołgów pływających.
3. Bataliony zmechanizowane i czołgów średnich.

4.4. Wpływ rozwoju sprzętu desantowego i techniki transportu na kształt modelu organizacyjnego dywizji desantowej.

Jedną z podstawowych zasad organizacyjnych głosi, że uzbrojenie i sprzęt bojowy oraz wyposażenie wojsk wywierają zasadniczy wpływ na sposoby prowadzenia działań i formy organizacyjne jednostek.

W związku z tym, istotnie potrzeba rozpatrzenia wpływu masowego pojawienia się nowych oraz ciągłego doskonalenia istniejących środków i metod transportu na przewidywaną formę organizacyjną dywizji desantowej.

Problematyka prognoza rozwoju morskich środków desantowania przewiduje, że zasadniczy trzon statycznych środków desantowania będą stanowiły wyprodukowane w ostatnich latach wypornościowe okręty desantowe. W związku z tym, podstawowym środkiem transportu wojsk dywizji desantowej pozostanie nadal średni okręt desantowy proj. 770 i 771 oraz kuter desantowy proj. 719. W bliższej perspektywie czasu większe zmiany spodziewane są w jednostkach transportu powietrznego, wyrażające się głównie wprowadzeniem nowych typów śmigłowców transportowych o zwiększonej możliwości udźwigu, większym promieniu działania i skróconym czasie przelotu /wykonywania zadań/. W dalszej perspektywie przewiduje się możliwość wyposażenia sił desantowych w kutry desantowe na poduszce powietrznej.

Do 1995 roku poduszki i śmigłowce mogą stać się podstawowym środkiem desantowania wojsk rzutu szturmowego. W następnym okresie nie przewiduje się dalszego rozwoju wypornościowych morskich środków desantowych. Ich miejsce będą prawdopo-

dobnie stopniowo zajmowały boczności pasażersko-towarowe i ekranoplany¹⁹.

W aktualnej sytuacji przewozowy potencjał morskich etatowych środków desantowych wynosi 121 miejsc czołgowych. Ocenia się, że deficyt tych środków przy wysadzaniu desantu operacyjnego będzie wynosił 60-70% do przewozu pierwszego rzutu dywizji desantowej i 100% dla drugiego i następnych rzutów²⁰. Ze względu na istniejące potrzeby, przewiduje się wykorzystanie w działaniach desantowych środków transportu morskiego z gospodarki narodowej, które bez przeprowadzenia odpowiednich prac adaptacyjnych nie nadają się do prowadzenia desantowania na nie przygotowane wybrzeże. Dlatego w perspektywie przewiduje się, że siły główne pierwszego rzutu desantu będą przewożone wyłącznie na wypornościowych okrętach desantowych a rzut szturmowy na śmigłowcach i poduszkowcach, co dla ilościowego zachowania etatowych sił desantowych wymaga już obecnie podjęcia badań nad lepszym wykorzystaniem pojemności i powierzchni załadowniczej okrętów desantowych.

Jednym z możliwych wariantów rozwiązań wydaje się być zastąpienie będących obecnie na wyposażeniu dywizji desantowej transporterów opancerzonych typu TOPAS-2AP, które w latach 80-tych całkowicie zakończą okres eksploatacji, nowymi wozami bojowymi o gabarytach odpowiadających wymiarom transporterowi opancerzonemu BRDM lub FUG, co pozwoli na przewóz kompanii desantowej w pełnym składzie na jednym okręcie desantowym proj. 771 /obecnie dwa/ i tym samym prawie dwukrot-

---

19. Opracowano na podstawie: Problematyka prognoza rozwoju do 1995 /2005/ roku morskich środków desantowania, WSMW, Gdynia 1977.

20. Tamże, s. 4.

nie zwiększy globalną możliwość przewozową wypornościowych środków desantowych oraz wyeliminuje istniejący deficyt w tych środkach.

Drugim z możliwych wariantów rozwiązań jest planowane w przyszłości, podjęcie produkcji nowej generacji okrętów desantowych, które już w założeniach projektowych uwzględniałyby ekonomiczne wykorzystanie powierzchni załadowczej, biorąc za podstawę przewidzianą strukturą organizacyjną i sprzęt wojsk lądowych.

W obu przedstawionych wariantach, zasadnicze znaczenie posiada przewidywany model organizacyjny dywizji desantowej oraz sprzęt wjeżdżący na jej wyposażenie, który oprócz ścisłego dostosowania do pojemności środków wypornościowych, już obecnie musi spełniać warunki jednoczesnego dostosowania do wykonywania zadań ze śmigłowców transportowych i poduszkwoców. Głównie konstrukcja poduszkwoców i nowa generacja śmigłowców powinny uwzględniać w założeniach projektowych m. in. przyjęte rozwiązanie organizacyjne w dywizji desantowej. Tym samym, te złożone problemy wymagają kompleksowego rozpatrywania zagadnień scalonych pod wspólnym kierownictwem naukowym.

Przeprowadzone badania wskazują, że desant śmigłowcowy i desant z poduszkwoców należy uznać za najbardziej odpowiadające warunkom prowadzenia działań desantowych /zob. pkt 4.2 schemat 5/. W związku z tym, zostanie rozpatrzony głównie wpływ wykonywania zadań z tych środków desantowych i ich przewidywany rozwój na przyszłą formę organizacyjną i wyposażenie dywizji desantowej.

Występujący w składzie organizacyjnym frontu, pułk śmigłowców transportowych może być wykorzystany do przelotu w re-

jon lądowania dywizji celem wysadzenia rzutu szturmowego.

Możliwości transportowe tego pułku przy stałej ilości śmigłowców /36/ i przewidywanym zastępowaniu maszyn kończących okres eksploatacji nowymi aparatami latającymi, przykładowo: Mi-6²¹ /schemat 8/, mogą kształtować się następująco:

Wariant I

- 24 śmigłowce Mi-8 x 24 żołnierzy lub 2,5 tony ładunku
= 576 żołnierzy lub 60 ton ładunku;
- 12 śmigłowców Mi-4 x 12 żołnierzy lub 1,2 tony ładunku
= 144 żołnierzy lub 14,4 tony ładunku;
- Razem: 720 żołnierzy lub 75 ton ładunku.

Wariant II

- 24 śmigłowce Mi-8 x 24 żołnierzy lub 2,5 tony ładunku
= 576 żołnierzy lub 60 ton ładunku;
- 12 śmigłowców Mi-6 x 60 żołnierzy lub 8 ton ładunku
= 720 żołnierzy lub 96 ton ładunku;
- Razem: 1296 żołnierzy lub 156 ton ładunku.

Wariant III

- 36 śmigłowców Mi-6 x 60 żołnierzy lub 8 ton ładunku
= 2160 żołnierzy lub 480 ton ładunku.

Jak wykazują obliczenia dokonane w poszczególnych wariantach, przy stałej ilości śmigłowców obserwujemy znaczny jakościowy rozwój pułku śmigłowców transportowych, wyrażający się korzystniejszymi parametrami wykonywanych zadań, co najdobitniej obrazuje następujący przykład: jedna eskadra Mi-6 /wariant III/

-----

21. Por. załącznik 16.

WARIANTY ORGANIZACYJNE PULKU ŚMIGŁOWCÓW TRANSPORTOWYCH

WARIANT I

Eskadra
Mi-8

Eskadra
Mi-8

Eskadra
Mi-4

WARIANT II

Eskadra
Mi-8

Eskadra
Mi-8

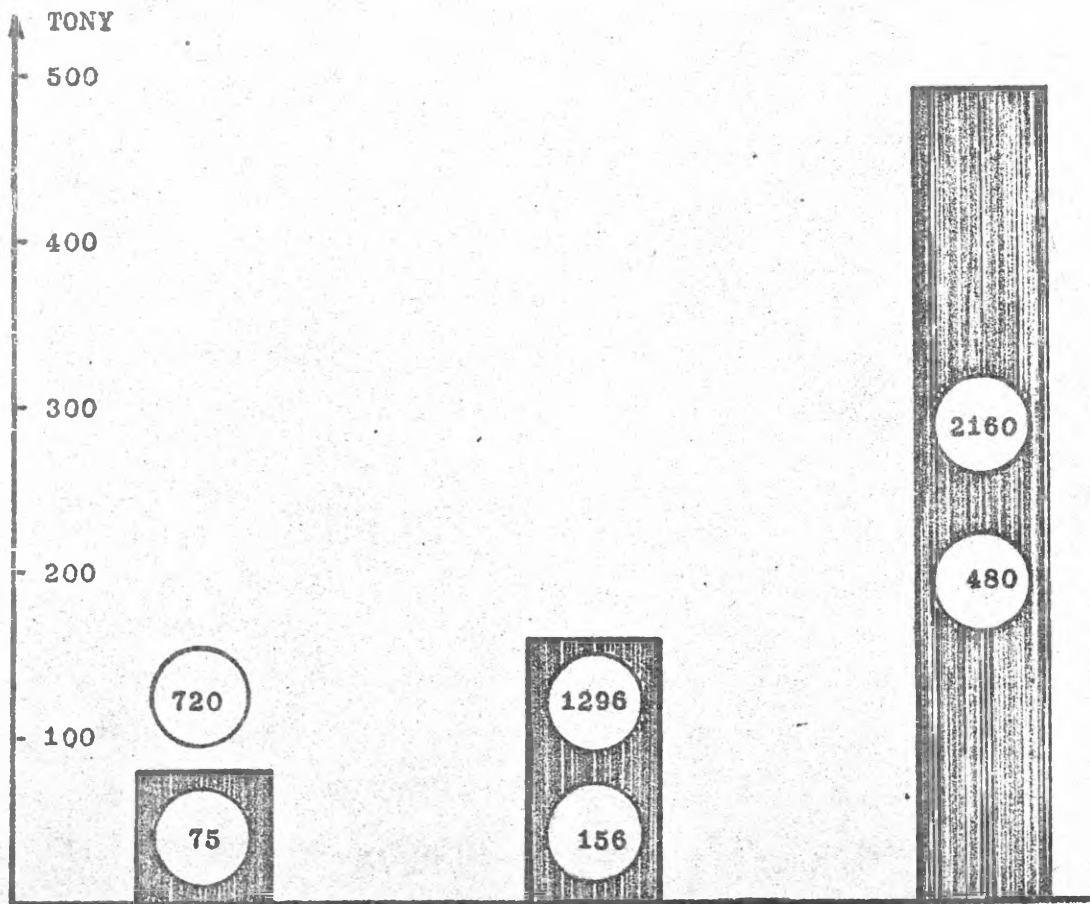
Eskadra
Mi-6

WARIANT III

Eskadra
Mi-6

Eskadra
Mi-6

Eskadra
Mi-6

będzie posiadała możliwości transportowe odpowiadające obecnemu pułkowi śmigłowców /wariant I/, tym samym, przewidywane wprowadzenie nowego sprzętu spowoduje trzykrotne zwiększenie się możliwości przerzutu przez pułk śmigłowców transportowych.

Powinno to znaleźć ewidentne odzwierciedlenie w formie organizacyjnej dywizji desantowej, które może wyrażać się przykładowo: ilością i wielkością sił posiadanych w rzucie szturmowym /batalionach szturmowych/. Dlatego, że pułk śmigłowców transportowych jest w stanie przetrzucić /w jednym rejsie/:

Wariant I - jeden wzmocniony batalion szturmowy,

Wariant II - dwa wzmocnione bataliony szturmowe,

Wariant III - jeden pułk szturmowy.

W przeciągu doby daje to możliwość wysadzenia od trzech wzmocnionych batalionów szturmowych do trzech pułków szturmowych.

Fakt ten pozwala na wyciągnięcie dalej idących wniosków, a mianowicie biorąc dodatkowo pod uwagę zasięg środków przenoszenia broni jądrowej związków taktycznych i operacyjnych wojsk lądowych oraz przewidywany rozwój jednostek śmigłowców szturmowych - rysuje się możliwość prowadzenia działań powietrzno-szturmowych, co pociągnie za sobą powstanie tego rodzaju wojsk, które w pewnym stopniu pozwolą na realizację założeń manewru pionowego oddziałom wojsk lądowych.

Dalszy przewidywany rozwój pułku śmigłowców transportowych związany z wprowadzeniem uniwersalnego śmigłowca transportowego pozwoli na dokonanie przerzutu batalionu zmechanizowanego z pełnym uzbrojeniem i wyposażeniem, co pozwoli przyjąć najbardziej odpowiednią formę walki z dowolnie wybranym elementem ugrupowania bojowego przeciwnika.

Przewidywane w dalszej perspektywie wprowadzenie kutrów desantowych na poduszce powietrznej do transportu wojsk dywizji desantowej /załącznik 17/, w zasadniczy sposób wpłynie na jej skład organizacyjny a także posiadane uzbrojenie i wyposażenie. Ponieważ, załadowanie i wyładowanie wojsk odbywa się bezpośrednio na brzegu. W związku z tym, zaistnieje możliwość stopniowego wyeliminowania z jej składu pododdziałów desantowych i czołgów pływających, które w efekcie posiadają najniższą skuteczność w działaniach na lądzie i zastąpienia ich pododdziałami wojsk zmechanizowanych i pancernych wyposażonych w bojowe wozy piechoty /BWP/ i nowoczesne czołgi T-72.

Wprowadzenie przewidywanego sprzętu desantowego, zarówno śmigłowców jak i kutrów desantowych na poduszce powietrznej, spowoduje daleko idące zmiany jakościowe w organizacji dywizji desantowej, a mianowicie jej skład organizacyjny będą stanowiły dwa zasadnicze elementy:

- wojska powietrznoszturmowe,
- wojska pancerne i zmechanizowane.

Tym samym, nastąpi likwidacja podstawowego elementu składowego jednostek liniowych /bojowych/ dywizji desantowej /pododdziałów desantowych i czołgów pływających/ a wraz z tą jakością przemianą przestanie istnieć dywizja desantowa w dotychczasowym rozumieniu wynikającym z charakteru wykonywanych zadań.

W omówieniu ćwiczenia "LATO-78" minister Obrony Narodowej stwierdził, na bazie nadania nowej jakości działaniu pułków uzbrojonych w BWP, że "przybliżają ona określoną unifikację strukturalną związków taktycznych pancernych i zmechanizowanych". Zarysowujące się zmiany jakościowe środków transportu i walki spowodują zdaniem autora również unifikację w związkach taktycz-

nych wojsk desantowych, a mianowicie "połączenie" w jedną całość organizacyjną dywizji desantowej z dywizją powietrznodesantową lub ukształtowanie się jednego typu związku desantowego przetrzucanego dowolnym środkiem transportu powietrznego lub morskimi na teren przeciwnika.

Podstawowym warunkiem dokonania tych zmian strukturalnych jest prawidłowy rozwój sprzętu desantowego, którego konstrukcję determinują zarówno stosowane sposoby działań jak i forma organizacyjna jednostek dla przetrzutu których został przeznaczony, a ponadto cel i warunki działania. Dlatego podstawowym warunkiem jest synchronizacja /wzajemna odpowiedniość/ i równoczesny harmonijny rozwój obu tych środków transportowych. Przykładowo: śmigłowiec Mi-6 i kuter desantowy proj. 719, oba te środki zabierają na pokład 60 żołnierzy. Ze względu na przewożenie identycznego lub tego samego pododdziału drogą powietrzną /śmigłowcami/ lub drogą morską /poduszkowcami/, jednostki organizacyjne śmigłowców transportowych i kutrów desantowych na poduszce powietrznej powinny posiadać strukturalne podobieństwo i odpowiadać w pełni dostosowaniu pojemnością do struktury organizacyjnej jednostek desantowych. Ponadto, w związku z dążeniem do powszechnej konteneryzacji transportu, zaistniała potrzeba konstrukcji śmigłowca i poduszkowca uniwersalnego, który by obok transportu wojsk mógł przenosić standartowej wielkości pojemniki z zaopatrzeniem i sprzętem.

4.5. W n i o s k i .

W oparciu o wyniki przeprowadzonych badań i wnioski z ćwiczeń taktycznych, w tym ćwiczeń eksperymentalnych, przeprowadzonych z wojskami 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej, wypracowano następujące założenia modelowe wyznaczające formę organizacyjną dywizji desantowej:

1. Skład organizacyjny dywizji desantowej powinny stanowić aktualnie trzy elementy organizacyjne, a mianowicie:
  - a/ wojska szturmowe /piechota/;
  - b/ wojska desantowe;
  - c/ wojska pancerne i zmechanizowane
2. W przyszłości, zależnie od rozwoju środków transportowych - dwa elementy organizacyjne:
  - a/ wojska powietrznoszturmowe;
  - b/ wojska pancerne i zmechanizowane.
3. Podstawą jednostką organizacyjną dywizji desantowej powinien stanowić pułk o strukturze batalionowej.
4. Każdy z batalionów powinien posiadać pełną samodzielność w prowadzeniu działań desantowych a szczególnie dużą skuteczność w zwalczaniu broni pancernej przeciwnika.
5. Ze względu na specyfikę wykonywanych zadań, dywizja desantowa powinna posiadać wyodrębniony pododdział dowodzenia wsparciem ogniowym i zabezpieczeniem wysadzenia desantu.
6. Ze względu na konieczność dostosowania struktury organizacyjnej do rodzaju wykonywanych zadań oraz konkretnej sytuacji operacyjnej i taktycznej, dywizja desantowa powinna posiadać dynamiczny system organizacyjny /2-4/, w okresie pokoju - trójkowy.

5. PRZEWIDYWANY MODEL ORGANIZACYJNY DYWIZJI DESANTOWEJ DO
UDZIAŁU W OPERACJI ZACZEPNEJ FRONTU NA KIERUNKU NADMORSKIM.
=====

5.1. Model organizacyjny dywizji desantowej i jego podstawowe
formy.

Model organizacyjny dywizji desantowej musi spełniać podstawowe wymaganie organizacyjne, a mianowicie dostosowanie struktury do wyznaczonego jej celu działania.

Zasadniczym celem działania dywizji desantowej w ramach kombinowanej operacji desantowej jest rozbicie zasadniczych sił obrony przeciwdesantowej przeciwnika przy wsparciu lotnictwa i okrętów zespołu wsparcia ogniowego, odparcie kontrataków i przeciwuderzeń, najczęściej we współdziałaniu z dywizją powietrznodesantową oraz opanowanie i utrzymanie rejonu lądowania zapewniającego wysadzenie, rozwinięcie i wprowadzenie do bitwy kolejnych sił desantu /związków taktycznych/ dla rozwinięcia działań na skalę operacyjną.

Desantując samodzielnie na odsłoniętym skrzydle lub tyłach nadmorskiego zgrupowania przeciwnika, celem działania dywizji desantowej jest wykonanie uderzenia z opanowanego przez siebie rejonu lądowania, na spotkanie z wojskami frontu /armii/ działającymi wzdłuż lub w kierunku wybrzeża.

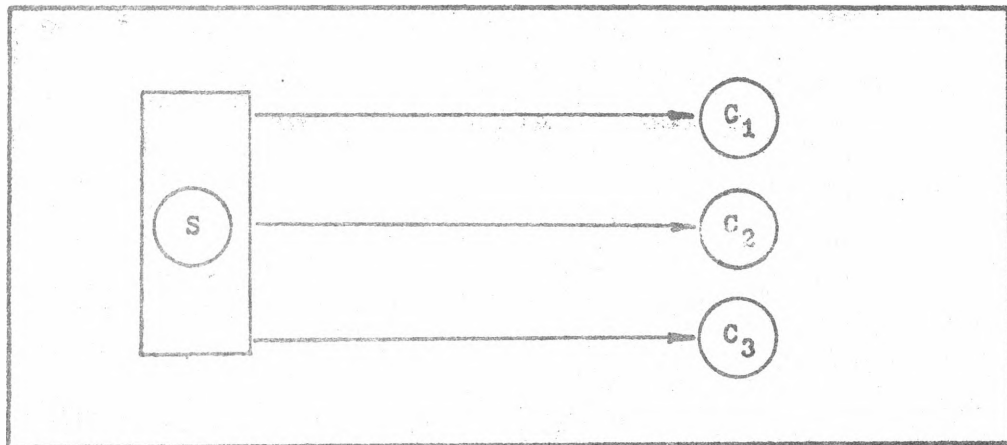
Prowadząc działania na lądzie, dywizja desantowa przeznaczona jest głównie do forsowania szerokich przeszkód wodnych, cieśnin i zalewów morskich lub do osłony zgrupowania uderzeniowego frontu /armii/ od strony morza.

Na powyższej podstawie możemy wyodrębnić co najmniej trzy cele działania, różniące się zasadniczo sposobem wykonania, do

realizacji których jest przeznaczona dywizja desantowa w ramach operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

Oznaczmy je przez C_1 , C_2 i C_3 oraz przez S - strukturę organizacyjną dywizji desantowej, co w uproszczonej formie przedstawia poniższy schemat.

SCHEMAT 9

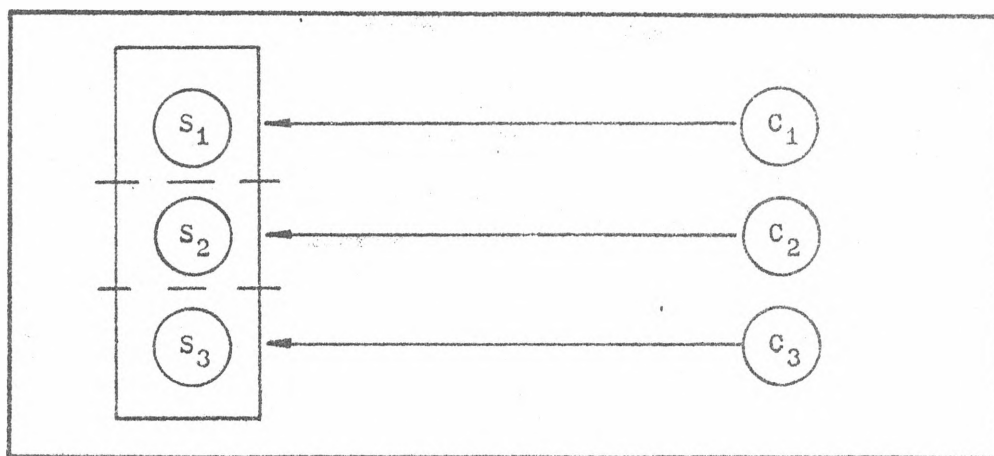
Operacyjne /taktyczne/ przeznaczenie związku taktycznego /dywizji desantowej/ jest końcowym rezultatem działalności organizatorskiej, w związku z tym, za punkt wyjścia do rozważań należy przyjąć cele dla realizacji których model jest przeznaczony. Dlatego, że z punktu widzenia teorii organizacji schemat 9 zawiera dwa podstawowe błędy:

Pierwszy, nie struktura organizacyjna warunkuje cel działania, a cel determinuje strukturę;

Drugi, struktura organizacyjna instytucji /jednostki/ nie może odpowiadać jednocześnie trzem różnym, całościowym celom działania. Struktura organizacyjna może odpowiadać tylko jednemu celowi działania dla realizacji którego została stworzona.

W związku z powyższym, kierując się naczelną zasadą "właściwego wyboru struktur organizacyjnych do realizacji danego celu działania¹" - otrzymujemy trzy struktury organizacyjne o odpowiadających im celach działania : $C_1=S_1$; $C_2=S_2$; $C_3=S_3$; co obrazuje schemat 10.

SCHEMAT 10

Ponieważ, żadna organizacja nie jest w stanie jako całość przyjąć jednocześnie trzech różnych struktur organizacyjnych, należałoby posiadać trzy organizacje wyodrębnione dołem działania. Z operacyjnego punktu widzenia nie istnieje potrzeba posiadania trzech dywizji desantowych o różnej strukturze lecz jednej o różnym przeznaczeniu. W takim razie zwróćmy uwagę na sprawę zasadniczą a mianowicie, że dywizja desantowa może realizować w danym czasie t tylko jeden główny /całościowy/ cel działania posiadając odpowiadającą temu celowi strukturę organizacyjną. Przykładowo: w czasie t_1 struktura S_1 odpowiada celowi C_1 .

1. Sokołowski Stanisław, Decyzja a działanie, MON, Warszawa 1975, s. 237.

Można zatem łatwo dostrzec rysującą się prawidłowość, że organizacja jednostki może w czasie t przyjąć strukturę S od $1 \dots n$ odpowiadającą celowi C od $1 \dots n$ pod warunkiem posiadania zgodności indeksów czasu, celu i struktury.

Powyższa prawidłowość daje zdecydowaną podstawę do stwierdzenia, że dywizja desantowa powinna posiadać zmienną strukturę organizacyjną, a ściślej strukturę dostosowaną do realizacji określonego celu działania.

Konsekwencją posiadania zmiennej struktury przez organizację albo inaczej mówiąc wynikającej z celu działania jest potrzeba posiadania odpowiedniej ilości tzw. "wolnych dowództw" określonych szczebli dowodzenia. Bardziej bliskie jest tu określenie "taktyczny zespół dowodzenia". Istota problemu sprowadza się do pełnej wymienialności pod względem ilościowym i jakościowym podległych jednostek liniowych lub możliwości przejęcia dowodzenia nad innym zgrupowaniem szczebla taktycznego. Takie możliwości zdaniem autora winien posiadać szczebel dowodzenia pułku i batalionu w dywizji desantowej.

Na podstawie wniosków wypracowanych w rozdziale czwartym /pkt. 4.5/ należy przyjąć, że skład organizacyjny dywizji desantowej powinny stanowić pułki o strukturze batalionowej.

Ze względu na trzy zasadnicze elementy składowe i założony trójkowy system organizacyjny, skład pododdziałów liniowych /bojowych/ dywizji desantowej stanowi dziewięć batalionów: trzy bataliony szturmowe, trzy bataliony desantowe i trzy bataliony zmechanizowane /czołgów/. Uwzględniając konieczność posiadania zmiennej struktury organizacyjnej przez dywizję desantową, wymieniona ilość batalionów pozwala na dokonanie 27 różnych kombinacji na szczeblu pułku i batalionu z których 10 podstawowych przedstawia schemat 11.

MODELOWE WARIANTY ORGANIZACYJNE PODODDZIAŁÓW LINIOWYCH PUŁKU I BATALIONU			
MODEL 1	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ SZTURMOWY
MODEL 2	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ CZOLGÓW
MODEL 3	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY
MODEL 4	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY
MODEL 5	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ CZOLGÓW
MODEL 6	PODODDZIAŁ SZTURMOWY	PODODDZIAŁ CZOLGÓW	PODODDZIAŁ CZOLGÓW
MODEL 7	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY
MODEL 8	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ CZOLGÓW
MODEL 9	PODODDZIAŁ DESANTOWY	PODODDZIAŁ CZOLGÓW	PODODDZIAŁ CZOLGÓW
MODEL 10	PODODDZIAŁ CZOLGÓW	PODODDZIAŁ CZOLGÓW	PODODDZIAŁ CZOLGÓW

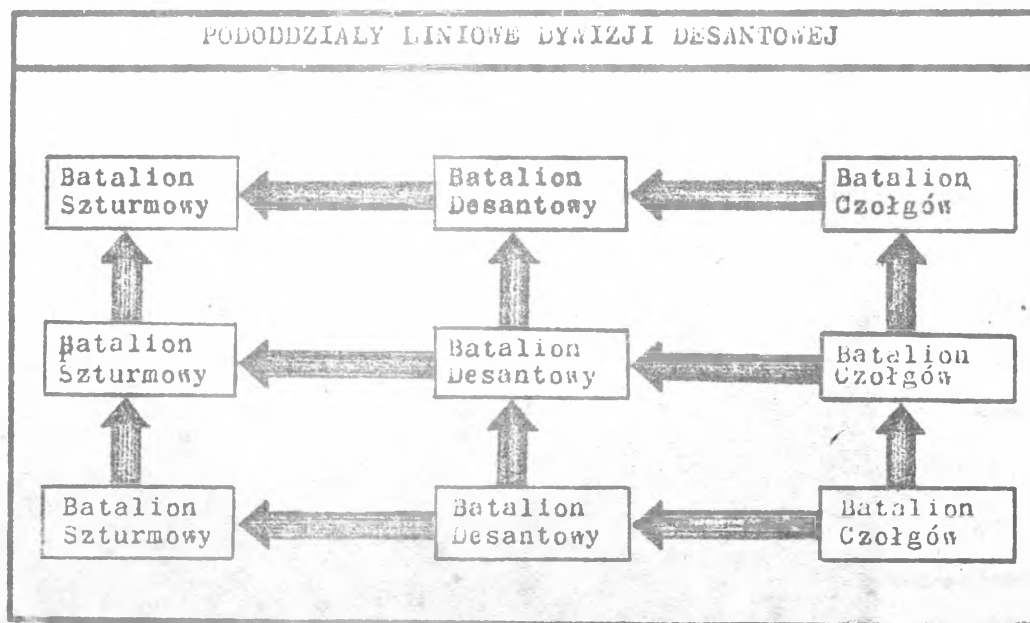
Z wyselekcjonowanych dziesięciu podstawowych wariantów organizacyjnych dla szczebla pułku i batalionu trzy /model 1, 7, 10/ odpowiadają potrzebom i warunkom szkolenia garnizonowego.

Pozostałe modele odpowiadają w pełni potrzebom szkolenia dowództw i sztabów oraz wojsk na poligonach podczas prowadzenia ćwiczeń desantowych, ponieważ zapewniają możliwość dostosowania do konkretnej sytuacji taktycznej i właściwości terenu.

Podstawowy dla szkolenia dywizji desantowej jest model 5 pułku desantowego, ponieważ nawet przy skadrowaniu wynoszącym ponad 65% zachowany zostaje proces szkolenia w podstawowych specjalnościach.

Ze względu na realizację zadań w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, przy obecnym braku pełnej formalizacji celu działania, wydaje się za celowe przyjęcie jako ostateczne rozwiązanie, układu przedstawionego na schemacie 12, który zapewnia elastyczne przyjęcie ugrupowania bojowego, zarówno w działaniach desantowych jak i na lądzie.

SCHEMAT 12

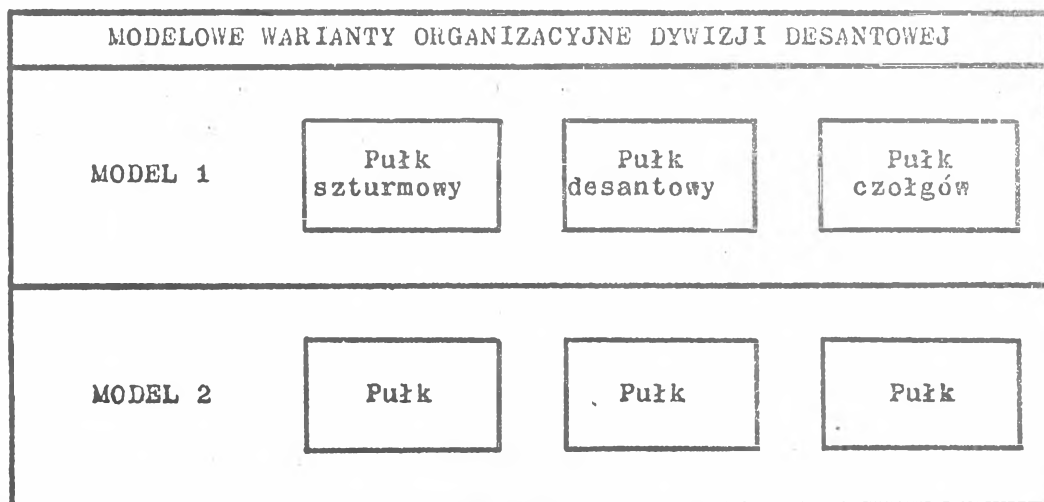
Biorąc pod uwagę pionowy układ batalionów, otrzymujemy pułki o jednolitym składzie organizacyjnym, a mianowicie:

1. Pułk szturmowy.
2. Pułk desantowy.
3. Pułk czołgów.

W układzie poziomym, który w pełni odpowiada prowadzeniu działań desantowych /por. schemat 7/ i przy wszystkich innych możliwych kombinacjach, otrzymujemy również trzy pułki lecz o niejednolitym składzie organizacyjnym.

W związku z powyższym, dywizja desantowa może posiadać dwa podstawowe modele organizacyjne - jako wyjściowy MODEL 1 i stosownie do realizowanego zadania, konkretnej sytuacji operacyjnej oraz warunków prowadzenia działań - MODEL 2.

SCHEMAT 13

Kolejny wyłaniający się problem to system organizacyjny dywizji desantowej, który przyjęty powyżej jako trójkowy stonkowo jasno obrazuje rozwiązanie przyjęte w modelu 1. Natomiast model 2 obok zmiennego składu organizacyjnego winien posiadać zmienny /dynamiczny/ system organizacyjny. Na takie

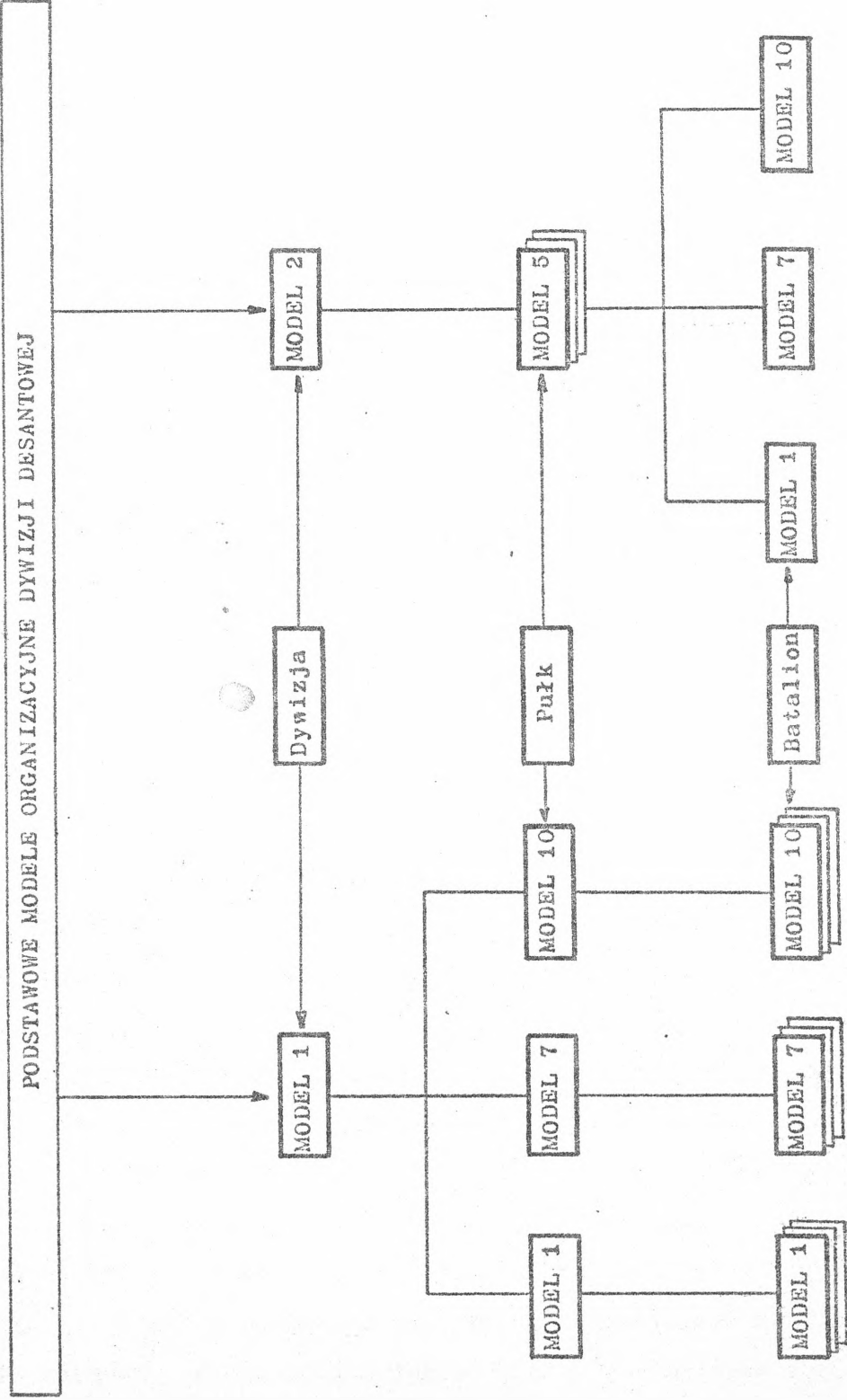
rozwiązanie wskazują liczne przykłady z ćwiczeń. Jak np. użycie 11 DPD i 12 DD w ćwiczeniu "LATO-78", czy też ćwiczenie doświadczalne 34 pd /7 LDD/ - gdzie w sytuacji podyktowanej wymogami taktycznymi i warunkami terenowymi, każdy z ćwiczących batalionów dysponował różną ilością kompanii /2, 3, 4/. Tym samym, pułk posiadał kombinowany system organizacyjny.

Zaplanowana zmiana systemu organizacyjnego w toku działań stwarza warunki do uzyskania przewagi na kierunku głównego uderzenia oraz zaskoczenia przeciwnika ilością lub jakością użytych sił, a ponadto w najpełniejszy sposób realizuje zasadę ekonomii sił.

Przyjmując jako odpowiadający celowi działania dywizji desantowej MODEL 1 /schemat 13/, pułki i bataliony winny posiadać odpowiednio MODEL 1, 7, 10, co odpowiada ściśle pionowemu układowi jednostek /por. schemat 12 i 14/.

Przyjmując jako odpowiadający celowi działania dywizji desantowej MODEL 2 dla pułków odpowiada wyłącznie MODEL 5, natomiast bataliony mogą przyjmować wszystkie modele przedstawione na schemacie 11. Rozwiązanie to odpowiada ściśle poziomemu układowi jednostek /schemat 12/.

Ilustrację powyższych wywodów przedstawia schemat 14, który posiada bezpośrednie relacje z układem przedstawionym na schemacie 12 oraz 11 i 13.

5.2 Możliwości, kierunki i etapy racjonalizacji struktury organizacyjnej dywizji desantowej.

Zastanówmy się obecnie nad tym, w jaki sposób osiągnąć zgodność struktury organizacyjnej dywizji desantowej z celem jej wykorzystania w operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim oraz w jaki sposób praktycznie przeprowadzić wypracowane usprawnienia organizacyjne w dywizji desantowej?

Zacznijmy od szeregu pułku. Otóż, obserwując pododdziały liniowe pułku desantowego /schemat 15 poz. A/ łatwo zauważamy, mając na uwadze trojkowy system organizacyjny, że wyodrębniają się w sposób naturalny dwa zgrupowania: pierwsze, w składzie trzech kompanii desantowych /MODEL 7/; drugie, w składzie dwóch kompanii desantowych i kompanii czołgów pływających /MODEL 8/, schemat 15 poz. B.

Łącząc każde zgrupowanie w oddzielną całość organizacyjną i wydzielając transportery opancerzone z pierwszego zgrupowania /schemat 15 poz. C/, otrzymujemy dwa zgrupowania batalionowe: pierwsze, piechoty /szturmowe/, któremu odpowiada MODEL 1; drugie, desantowe, któremu odpowiada MODEL 8, schemat 15 poz. D.

Taki właśnie skład, struktura i system organizacyjny pododdziałów liniowych pułku desantowego w pełni odpowiada jego zasadniczemu przeznaczeniu /celowi działania/ jakim jest opanowanie punktu lądowania i zapewnienie dogodnych warunków do wylądowania i wprowadzenia do walki na opanowanym przyczółku zasadniczych sił dywizji desantowej. /por. schemat 7, s. 82/.

Przeprowadzając analogiczne operacje w pozostałych dwóch pułkach desantowych otrzymujemy batalionową /zgodną z wypracowanym modelem/ strukturę organizacyjną pułków /schemat 16 poz. A/.

Wydzielając do pierwszego pułku desantowego - bataliony szturmowe, do drugiego pułku desantowego - bataliony desantowe oraz do trzeciego pułku desantowego - bataliony czołgów, otrzymujemy trzy pułki o strukturze batalionowej i trójkowym systemie organizacyjnym przy jednoczesnej likwidacji samodzielnych batalionów czołgów w dywizji /schemat 16 poz. B/, a mianowicie:

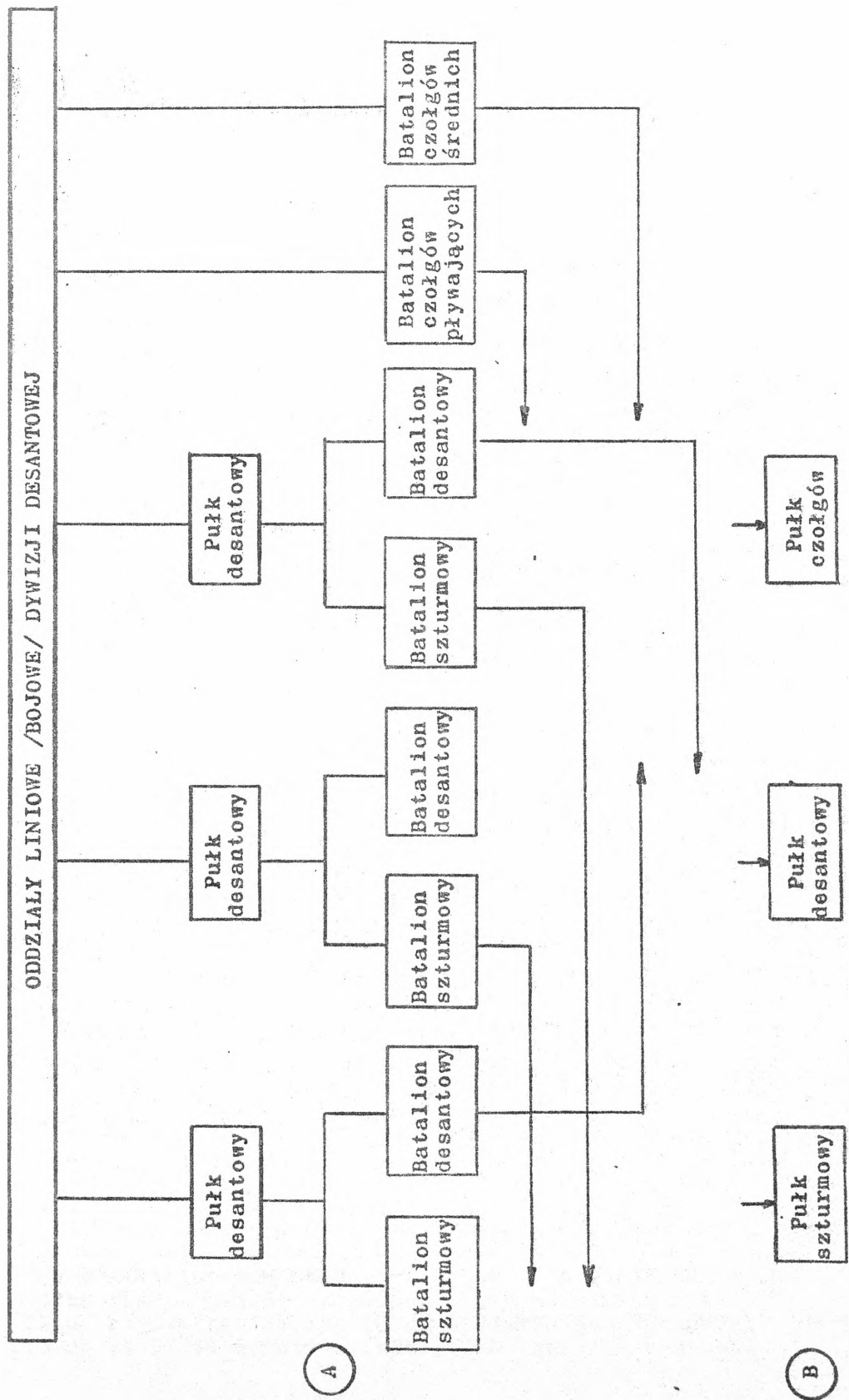
1. Pułk szturmowy.
2. Pułk desantowy.
3. Pułk czołgów.

W ten sposób uzyskujemy strukturę organizacyjną dywizji desantowej zgodną z wypracowanym MODELEM 1 /por. schemat 13, 14/, który odpowiada warunkom szkolenia garnizonowego oraz realizacji zadań odpowiadających sposobem działania pozostałym związkom taktycznym wojsk lądowych. Z tym, że przy posiadaniu odpowiedniej tary transportowej istnieje możliwość przejścia do prowadzenia częścią sił dywizji działań powietrznoszturmowych.

W związku z tym model ten nosi znamiona powietrzno-pancernego zespołu uderzeniowego.

Realizacja MODELU 2 możliwa jest bezpośrednio w układzie przedstawionym na schemacie 16 poz. A przez przydzielenie do pułków po batalionie czołgów. MODEL 2 odpowiada zasadniczemu przeznaczeniu dywizji desantowej do prowadzenia działań desantowych samodzielnie lub w składzie kombinowanego zgrupowania desantowego przy współdziałaniu z innymi związkami taktycznymi zapewniając jednocześnie możliwość kombinowanego jej przerzutu oraz stwarza strukturalne przesłanki do transportu jej dowolnym środkiem powietrznym lub morskim.

Rysują się zatem trzy podstawowe kierunki racjonalizacji dywizji desantowej:

- Pierwszy - to określona unifikacja strukturalna - czyli upodabnianie się w ogólnych zarysach organizacyjnych do dywizji zmechanizowanej oraz posiadanie wspólnych elementów organizacyjnych z dywizją pow-des., co może w dalszej perspektywie doprowadzić do ukształtowania się jednego typu związku taktycznego wojsk lądowych /uniwersalnej dywizji/, natomiast w bliższej perspektywie uniwersalnego typu związku taktycznego wojsk desantowych, którym może być przykładowo wariant przedstawiony we wnioskach /pkt 2, s. 94/.
- Drugi - wyodrębnianie się nowego rodzaju wojsk /powietrzno-szturmowych/, które zapewnią realizację zadań dywizji jednocześnie w trzech wymiarach nadając jej przy tym zupełnie nowy charakter - powietrzno-pancernego zespołu uderzeniowego.
- Trzeci - stopniowe przystosowanie do przerzutu /transportu/ dowolnie wybranym środkiem transportu morskiego lub powietrznego.

Praktyczne przeprowadzenie wypracowanych usprawnień organizacyjnych należy przeprowadzić w czterech zasadniczych etapach, które obejmują²:

- Etap I - szczegółowe zaplanowanie wariantu reorganizacji;
- Etap II - przygotowanie kierowniczej kadry dowódczej do wprowadzenia wybranego wariantu reorganizacji;
- Etap III - przeprowadzenie usprawnień organizacyjnych;
- Etap IV - kontrolę wyników reorganizacji.

---

2. Szczegółowy opis trybu i sposobu postępowania przedstawia artykuł płk dypl. J Barcza, Ogólne zasady ustalania struktur organizacyjnych jednostek wojskowych, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 3, MON, Warszawa 1975, s. 60-67.

5.3. Wstępna ocena projektowanego modelu organizacyjnego dywizji desantowej.

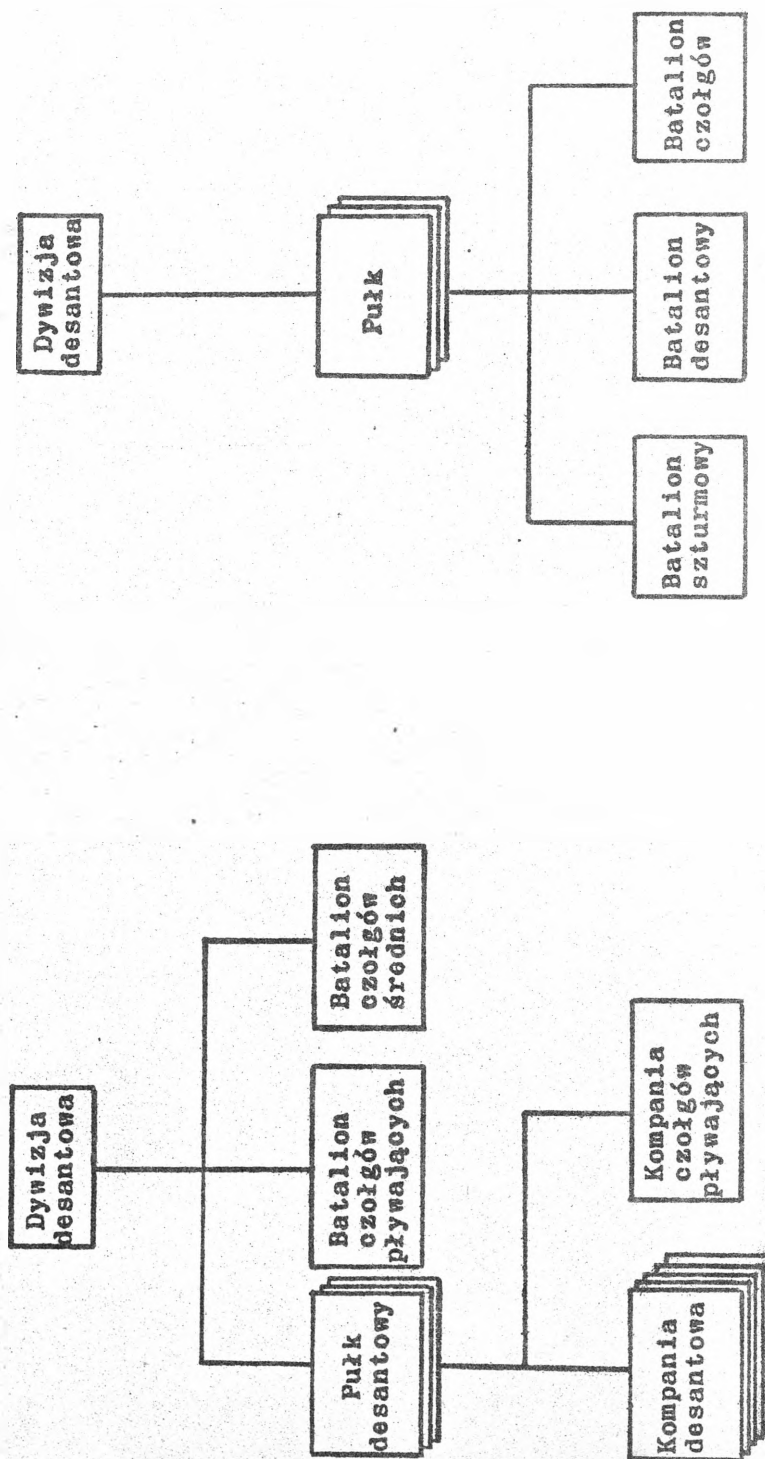
Projektowany model dywizji desantowej w stosunku do istniejącej organizacji dywizji³ /schemat 17/ różni się zasadniczo składem, strukturą i systemem organizacyjnym, co przedstawia poniższa tabela.

TABELA 7

DYWIZJA DESANTOWA /projektowana/	DYWIZJA DESANTOWA /istniejąca/
SKŁAD ORGANIZACYJNY	
Skład organizacyjny pododdziałów liniowych /bojowych/ stanowią bataliony czterech podstawowych rodzajów wojsk lądowych: - wojsk szturmowych, - wojsk desantowych, - wojsk zmechanizowanych, - wojsk pancernych.	Skład organizacyjny pododdziałów liniowych stanowią kompanie dwóch rodzajów wojsk lądowych: - wojsk desantowych, - wojsk pancernych.
STRUKTURA ORGANIZACYJNA	
Zmienna, jednolita, batalionowa. Dostosowana do realizacji konkretnego celu działania.	Stała, typu mieszanego.
SYSTEM ORGANIZACYJNY	
Trójkowy, z możliwością określonej zmiany systemu stosownie do konkretnej sytuacji operacyjnej /taktycznej i właściwości terenu.	Kombinowany.

Zasadnicze walory projektowanego modelu organizacyjnego należy rozpatrywać w dwóch płaszczyznach - operacyjnej i organizacyjnej, ponieważ ta druga spełnia wyłącznie rolę usługową w stosunku do pierwszej.

PORÓWNANIE ORGANIZACJI PODODZIAŁÓW LINIOWYCH DYWIZJI DESANTOWEJ /istniejącej z projektowaną/

Pod względem operacyjnym stworzono warunki do prowadzenia nowych form działań, jednocześnie w trzech wymiarach, przez wyodrębnienie w składzie organizacyjnym nowego perspektywicznego rodzaju wojsk lądowych⁴, który posiada możliwość podjęcia walki z dowolnie wybranym elementem ugrupowania bojowego przeciwnika w strefie operacyjnej i taktycznej. Tym samym, dokonano zasadniczej zmiany jakościowej dywizji desantowej, której obecny charakter nosi znamiona powietrzno-pancerneho zespołu uderzeniowego.

Pod względem organizacyjnym zapewniono warunki do realizacji podstawowej zasady organizacyjnej, a mianowicie zachowania zgodności struktury z celem działania w konkretnej sytuacji operacyjnej i taktycznej oraz w określonych realiach terenowych. Przez to, że każdy element organizacyjny posiada ściśle odwzorowanie w wyznaczonym mu do realizacji celu cząstkowym a całość organizacyjna odpowiada przyjętemu sposobowi realizacji całościowego celu działania, głównie zaś przez zapewnienie możliwości zmiany struktury organizacyjnej stosownie do istniejących warunków i dysponowanych środków.

Ponadto zapewniono elementom składowym możliwość przyjęcia odpowiednich rozwiązań organizacyjnych /pod względem ilościowym i jakościowym/ przez ustalenie składu organizacyjnego stosownie do charakteru realizowanych przez nie zadań.

Osiągnięto strukturę batalionową co czyni kolejny krok w kierunku uniwersalizacji związków taktycznych wojsk lądowych oraz przybliży unifikację strukturalną wojsk desantowych, głównie zaś zapewnia warunki sprawniejszego kierowania poszczególnymi elementami organizacyjnymi.

---

4. Konkretne propozycje organizacyjne brygady szturmowej przedstawił płk dr Władysław Kisiel w rozprawie doktorskiej, poz. lit. 27.

Z A K O Ń C Z E N I E .

Konieczność przeprowadzenia usprawnień organizacyjnych w dywizji desantowej podyktowana jest głównie zmianami jakościowymi współczesnego pola walki oraz potrzebami operacji zaczepnej frontu, a konkretnie potrzebą dostosowania jej struktury organizacyjnej do zadań jakie ma do wykonania w ramach operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim, a więc, prowadzenia działań w rejonie wysp i półwyspów, zdobywania silnie bronionych portów i baz morskich oraz przenoszenia działań na bliższe i głębsze tyły ugrupowania bojowego przeciwnika.

Realizacja tych trudnych i skomplikowanych zadań wymaga dostosowania składu, struktury i systemu organizacyjnego dywizji desantowej oraz jej możliwości bojowych, w tym głównie ognia i ruchu, do poziomu potrzeb skutecznego współprzyczyniania się w realizacji celu operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim.

Występujące obecnie stosunkowo powszechne zjawisko niewystarczającego współprzyczyniania się elementów organizacyjnych dywizji desantowej w realizacji jej celu działania, szczególnie w grupie jednostek ogniowych i zabezpieczenia działań bojowych, stawia pod znakiem zapytania możliwość pełnego osiągnięcia przez nią całościowego celu działania /celu głównego/.

Sięgając do prac prof. Kotarbińskiego - o sprawności działań - "skutecznym nazwiemy takie działanie, które prowadzi do skutku zamierzonego jako cel.¹" "Skuteczność to tyle co celowość²",

---

1. Tadeusz Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Ossolineum, Warszawa 1969, s. 113.

2. Tamże, s. 114.

która wspólnie z "celem działań" stanowi główną zasadę sztuki operacyjnej³ /cel i celowość/. Tym samym, brak możliwości osiągnięcia przez niektóre jednostki celów elementarnych składających się na cel główny /całościowy/ stoi w jaskrawej sprzeczności nie tylko z prakseologiczną koncepcją działań ale również z podstawowymi zasadami sztuki operacyjnej - stan taki musi budzić zrozumiałe zaniepokojenie.

W związku z powyższym, autor dostrzega pilną potrzebę realizacji niektórych zasadniczych wniosków wynikających z rozprawy i częściowo już potwierdzonych podczas ćwiczeń przeprowadzonych z wojskami 7 Łużyckiej Dywizji Desantowej /zob. załączniki 11-14/ oraz będących przedmiotem rozważań licznych już dziś sympozjów i konferencji naukowych.

Systematycznie postępujący rozwój teorii sztuki wojennej, a w szczególności sztuki operacyjnej oraz osiągnięcia w dziedzinie środków walki i technice transportu pozwalają na stałe podnoszenie wartości bojowej dywizji desantowej na drodze zasadniczych zmian jakościowych.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że dywizja desantowa winna posiadać obecnie w swym składzie organizacyjnym trzy odmienne - pod względem charakteru i przeznaczenia - elementy organizacyjne o strukturze batalionowej, a mianowicie:

- wojska rzutu szturmowego /piechotę/,
- wojska desantowe,
- wojska pancerne i zmechanizowane.

W perspektywie, z chwilą wprowadzenia - w skali masowej - środków desantowych przedstawionych w punkcie 4.4, dywizja desan-

---

3. Kazimierz Nozko, Założenia i zasady współczesnej sztuki operacyjnej, ASG, Warszawa 1977, s. 87.

towa powinna posiadać dwa różne pod względem charakteru i przeznaczenia elementy organizacyjne, także o strukturze batalionowej, to jest:

- oddziały i pododdziały wojsk powietrznoszturmowych,
- oddziały i pododdziały wojsk pancernych i zmechanizowanych.

Tym samym, nastąpi znaczne uniezależnienie w prowadzeniu działań desantowych przez front od sytuacji operacyjnej na morzu i sił marynarki wojennej.

Wnioski z przeprowadzonych badań jednoznacznie wskazują, że dywizja desantowa przy obecnym składzie organizacyjnym, strukturze oraz uzbrojeniu i wyposażeniu utraciła wyraźnie w stosunku do dywizji zmechanizowanej swój specjalistyczny charakter przy pokonywaniu szerokich przeszkód wodnych. Specjalizacja dywizji desantowej w prowadzeniu działań desantowych wynika głównie i wyłącznie z jej szkolenia w tym kierunku, natomiast mniej lub wcale z przystosowania do warunków prowadzenia działań.

W związku z powyższym istnieje pilna potrzeba dokonania usprawnień organizacyjnych głównie pod względem jakościowym, przy zachowaniu zgodności z wypracowanymi zasadami i założeniami w rozdziale czwartym, z których zasadnicze znalazły pełne potwierdzenie w ćwiczeniu eksperymentalnym /zob. załączniki 12, 13/.

Przedstawiony w rozdziale piątym model organizacyjny dywizji desantowej wpływa z celu i sposobu realizacji zadań oraz potrzeb współczesnego pola walki. Tym samym, zapewnia możliwość skutecznego działania podczas realizacji zadań /celów/ zawartych w podstawowych dokumentach dyrektywnych /regulaminach/.

Należy jednak stwierdzić, że przedstawiona organizacja dywi-

zji desantowej jest tylko wstępnym studium teoretycznym, nie mniej jednak już obecnie istnieją realne przesłanki do przeprowadzenia ćwiczeń eksperymentalnych w tym zakresie.

Podsumowując przeprowadzone badania nad wypracowaniem modelu organizacyjnego dywizji desantowej proponuje się dokonanie usprawnień organizacyjnych przedstawionych w punkcie 5.2, które obok przystosowania dywizji do realizacji zadań w ramach operacji zaczepnej frontu na kierunku nadmorskim posiadają również ewidentne walory ekonomiczne, a mianowicie likwidację elementów nieliniowych w batalionach czołgów średnich i pływających.

Ze względu na to, że rozprawa przedstawia jedynie ogólną koncepcję strukturalną dywizji desantowej istnieje nieodzowna konieczność prowadzenia dalszych badań i eksperymentów szczególnie w następujących dziedzinach:

- usprawnienia dowodzenia dywizją desantową przez kompleksowe badanie całego systemu szczególnie w okresie lądowania;
- usamodzielnienia dywizji desantowej i jej oddziałów zapewniające możliwość realizacji zadań w ramach frontowej operacji zaczepnej na kierunku nadmorskim - samodzielnie i w ścisłym współdziałaniu z innymi związkami taktycznymi;
- dostosowania uzbrojenia i wyposażenia do warunków i właściwości prowadzonych działań eliminując stopniowo wyodrębniony tzw. "rzut bojowy";
- rozpatrzenie możliwości należytego zabezpieczenia działań dywizji desantowej w oderwaniu od sił głównych frontu i armii oraz wyposażenia w odpowiedni sprzęt bojowy;
- wypracowania możliwości i sposobów wykorzystania usprawnień organizacyjnych w technice transportu dla należytego zabezpieczenia materiałowego jednostek dywizji desantowej.

L I T E R A T U R A

=====

1. Album jednostek pływających Marynarki Wojennej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zbudowanych przez krajowy przemysł okrętowy, Mar. Woj., Gdynia 1973.
2. Barcz J., Czynniki stabilności w organizacji wojsk, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 4, MON, Warszawa 1970, s. 27-34.
3. Barcz J., Ogólne porównanie wartości bojowych ogólnowojskowych związków taktycznych niektórych państw członków NATO i Wojska Polskiego, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 1, MON, Warszawa 1960, s. 142-145.
4. Barcz J., Ogólne zasady ustalania struktur organizacyjnych jednostek wojskowych, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 3, MON, Warszawa 1975, s. 60-67.
5. Barcz J., Struktura organizacyjna ogólnowojskowych związków taktycznych i przewidywane kierunki ich rozwoju, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 4, MON, Warszawa 1968, s. 104-113.
6. Bentkowski T., Niektóre dane dotyczące organizacji wojsk, pojęć oraz norm operacyjno-taktycznych /przyjmowane w procesie nauczania słuchaczy ASG WP w roku szkolnym 1976-77/, ASG, Warszawa 1976.
7. Bentkowski T., Wybrane problemy operacji strategicznej na Zachodnim TDW /Rozprawa doktorska/, ASG, Warszawa 1972.
8. Bochenek R., Dudziński J., Jarzyna J., Projektowanie struktury organizacyjnej oddziału inżynierskiego metodą zadania ekstremalnego, Biuletyn Zespołu Teorii Walki, Zeszyt 2, WAT, Warszawa 1970, s. 99-121.
9. Breżniew L., Mała Ziemia. /Wspomnienia z lat II wojny światowej Sekretarza Generalnego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego, przewodniczącego Prezydium Rady Najwyższej ZSRR, Marszałka Związku Radzieckiego, publikowane na łamach "Żołnierza Wolności" w lutym 1978./
10. Chocha B., Rozważania o nauce wojennej, Myśl Wojskowa nr 6, MON, Warszawa 1973, s. 13-19.

11. Czujew Ju., Michajłow Ju., Prognozirowanie w wojennom diele, Wojenizdat, Moskwa 1975.
12. Czy brygadzie panczernej potrzebny jest czwarty batalion? WPZ nr 1, MON, Warszawa 1963, s. 126-132.
13. Doctrine for Amphibious Operations. Departmens of the Army, the Navy, and the Air Force 1967 /tłumaczenie ONIW/, WSMW, Gdynia 1974.
14. Dranczewski R., Światowiec J., Organizacja dywizji panczernej ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnego stosunku ilościowego piechoty i czołgów, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 1, MON, Warszawa 1960, s. 57-73.
15. Dudziński J., Metoda projektowania racjonalnej struktury organizacyjnej zgrupowania budowy drogowych metalowych mostów składanych, Biuletyn Zespołu Teorii Walki, Zeszyt 3, WAT, Warszawa 1970, s. 87-97.
16. Getter J., Zasady organizacji i prowadzenia rozpoznania przez dywizję desantową przy współdziałaniu z marynarką wojenną w morskiej operacji desantowej /Praca dyplomowa/, ASG, Warszawa 1971.
17. Gościński J., Projektowanie systemów zarządzania, PWN, Warszawa 1971.
18. Goworek Z., Niektóre problemy użycia i możliwości ogniowe artylerii raketowej okrętów desantowych w walce o lądowanie desantu morskiego, Zeszyty Naukowe nr 040, WSMW, Gdynia 1974, s. 79-86.
19. Heistein A., Niektóre zagadnienia organizacji wojsk w warunkach użycia broni atomowej, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 1, MON, Warszawa 1957, s. 63-75.
20. Heistein A., Możliwości bojowe pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych wojsk lądowych, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 2, MON, Warszawa 1960, s. 46-54.
21. Izydorek W., Wykorzystanie wojsk inżynieryjnych do zabezpieczenia lądowania desantu morskiego /Rozprawa doktorska/, ASG, Warszawa 1969.

22. Jasiński A., Rozwój organizacyjny Sił Zbrojnych PRL w okresie minionego dwudziestopięcioletnia, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 1, MON, Warszawa 1969.
23. Jung H., Uwagi o działaniach wojsk lądowych przyszłości, WPZ nr 2, MON, Warszawa 1967, s. 117-122.
24. Jurewicz Zb., W kwestii teorii organizacji sił zbrojnych, Myśl Wojskowa nr 4, MON, Warszawa 1978, s. 6-10.
25. Kaczmarek J., Uderzenie i ogień, MON, Warszawa 1973.
26. Kieżun W., Podstawy organizacji i zarządzania, KiW, Warszawa 1977.
27. Kisiel Wł., Możliwości, rola i zasady wykorzystania wojsk desantowych i zmechanizowanych w ramach kombinowanej operacji desantowej w celu opanowania wysp w strefie cieśnin morskich /Rozprawa doktorska/, ASG, Warszawa 1971.
28. Kisiel Wł., Ogólna charakterystyka współczesnej kombinowanej operacji desantowej /Opracowanie teoretyczne/, ASG, Warszawa 1976.
29. Kołodziej Fr., Niektóre poglądy na tendencje rozwojowe związków taktycznych, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 2, MON, Warszawa 1958, s. 102-113.
30. Konieczny J., Modelowanie systemu walki, Biuletyn Zespołu Teorii Walki, Zeszyt nr 2, WAT, Warszawa 1969, s. 27-39.
31. Konopka W., Organizacja i prowadzenie kombinowanych działań desantowych przez dywizję desantową /Praca dyplomowa/, ASG, Warszawa 1969.
32. Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Ossolineum, Warszawa 1969.
33. Kurnal J., Zarys teorii organizacji i zarządzania, PWE, Warszawa 1970.
34. Leksykon PWN, PWN, Warszawa 1972.
35. Luft - und Raumfahrtschau in Paris. Begegnung der Luftgiganten aus Ost und West. Soldat und Technik. August 1971.
36. Łęzny Wł., Organizacja dywizji piechoty w świetle wymagań współczesnego pola walki, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 3,

- MON, Warszawa 1959, s. 88-104.
37. Łojko T., Metodologiczne usprawnianie systemów wojskowych, Myśl Wojskowa nr 5, MON, Warszawa 1977, s. 46-54.
  38. Machura T., Kierunki modernizacji ogólnowojskowego zmechanizowanego związku taktycznego w świetle wymagań współczesnej walki /Rozprawa doktorska/, ASG, Warszawa 1965.
  39. Mała encyklopedia cybernetyki, PWN, Warszawa 1973.
  40. Mały słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1968.
  41. Marszał M., Znaczenie Cieśnin Duńskich oraz koncepcje i możliwości organizacji obrony przeciwdesantowej wysp tego rejonu według poglądów NATO, Zeszyty Naukowe nr 040, WSMW, Gdynia 1974, s. 21-39.
  42. Mataksis T., Goldberg S., Pentomiczeskaja diwizja, Izdatielstwo Inostrannoj Litieratury, Moskwa 1959.
  43. Mazur G., Problemy organizacji rozpoznania w morskiej operacji desantowej, Zeszyty Naukowe nr 040, WSMW, Gdynia 1974, s. 63-78.
  44. Morski Zachodni Teatr Działań Wojennych /Vademecum operacyjne/, Mar. Woj., Gdynia 1971.
  45. Muller Y., Wprowadzenie do nauki organizacji i badań operacyjnych, PWE, Warszawa 1971.
  46. Niektóre problemy analizy jednostek bojowych, CONIW, Warszawa 1972.
  47. Niektóre właściwości organizacji i działań wojsk rakietowych i artylerii na nadmorskim kierunku operacyjnym, Biuletyn Informacyjny nr 4 /78/, MON, Warszawa 1966, s. 187-213.
  48. Nomenklatura komórek organizacyjnych występujących w Siłach Zbrojnych PRL, Szt. Gen., Warszawa 1976.
  49. Nowicki J., Zautomatyzowane systemy dowodzenia i kierowania w armiach zachodnich, MON, Warszawa 1972.
  50. Nożko K., Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej, MON, Warszawa 1973.
  51. Nożko K., Założenia i zasady współczesnej sztuki operacyjnej, ASG, Warszawa 1977.

52. Omówienie ćwiczenia "TARCZA-76" przeprowadzone przez członka Biura Politycznego KC PZPR, ministra Obrony Narodowej, gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego, Szt. Gen., Warszawa 1976.
53. Operacja zaczepna frontu na kierunku nadmorskim, Biuletyn Informacyjny nr 4 /78/, MON, Warszawa 1966, s. 5-59.
54. Optymalne struktury organizacyjne wojsk rakietowych i artylerii /Studium prognostyczne/, ASG, Warszawa 1975.
55. Organizacja Układu Warszawskiego 1955-1975, Dokumenty i materiały, Pod redakcją ministra Trępczyńskiego, MSZ PRL, Warszawa 1975.
56. Planowanie i organizacja użycia dywizji zmechanizowanej w morskich działaniach desantowych, Biuletyn Informacyjny nr 6, MON, Warszawa 1962.
57. Plikus M., Organizacja dywizji pancерnej ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnego stosunku ilościowego piechoty i czołgów, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 1, MON, Warszawa 1960.
58. Poręba M., Podstawy taktyki śmigłowców transportowych, ASG, Warszawa 1976.
59. Prognoza problemowa rozwoju do 1995 /2005/ roku morskich środków desantowania, WSMW, Gdynia 1977.
60. Rawski T., Przekształcenia organizacyjne sił zbrojnych państw biorących udział w II wojnie światowej, WPH nr 3, WIH, Warszawa 1965, s. 223-268.
61. Regulamin walki Marynarki Wojennej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Mar. Woj., Gdynia 1972.
62. Regulamin walki Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /dywizja-pułk/, MON, Warszawa 1964.
63. Rogalski W., Uwagi o działaniach desantowych na Morzu Bałtyckim na podstawie ćwiczeń Marynarki Wojennej i analizy potencjalnego nieprzyjaciela, Zeszyty Naukowe nr 040, WSMW, Gdynia 1974, s. 40-62.
64. Rogalski A., Analiza systemów w planowaniu obrony, MON, Warszawa 1975.
65. Rokossowski K., Żołnierski obowiązek, MON, Warszawa 1976.

66. Runiewicz A., Czynniki wpływające na ogólną strukturę organizacyjną sił zbrojnych, Myśl Wojskowa nr 7, MON, Warszawa 1968, s. 15-25.
67. Runiewicz A., Organizacja dywizji zmechanizowanych i pancernych w świetle wymagań współczesnej walki /Rozprawa doktorska/, ASG, Warszawa 1964.
68. Runiewicz A., Organizacja pododdziałów i związków taktycznych w świetle wymagań współczesnej walki, Zeszyt Naukowy nr 1, ASG, Warszawa 1974.
69. Runiewicz A., Organizacja sił zbrojnych, ASG, Warszawa 1967.
70. Rusztecki A., Usprawniamy strukturę organizacyjną ale wnioskujemy w tych sprawach realnie, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 2, MON, Warszawa 1975.
71. Sajak J., Zastosowanie bojowe pułku śmigłowców szturmowych, ASG, Warszawa 1976.
72. Sawkin W., Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki, MON, Warszawa 1974.
73. Skibiński Fr., O zasadach i metodyce pracy nad organizacją wojsk, Myśl Wojskowa nr 7, MON, Warszawa 1959, s. 3-21.
74. Słownik wyrazów obcych, PWN, Warszawa 1972.
75. Sokołowski St., Decyzja a działanie, MON, Warszawa 1975.
76. Sowjetische Landungsschiffe der "ALLIGATOR" - Klasse. Soldat und Technik. Dezember 1971.
77. Starzyński R., Zarys nauki organizacji sił zbrojnych, WINW, Warszawa 1930.
78. Stegienka E., Optymalizacja załadowania desantu morskiego, Zeszyty Naukowe nr 040, WSMW, Gdynia 1974, s. 159-164.
79. Sztuka operacyjna marynarki wojennej. Operacje wspólne. Część I. Działania sił marynarki wojennej w operacjach zaczepnych i obronnych wojsk lądowych na kierunkach nadmorskich, WSMW, Gdynia 1975.
80. Sztuka operacyjna marynarki wojennej. Operacje wspólne. Część II. Zwalczanie desantów morskich, działania sił marynarki wojennej podczas ewakuacji wojsk z izolowanych odcin-

ków wybrzeża i wysp, WSMW, Gdynia 1975.

81. Taktyka okrętów nawodnych. Taktyka użycia okrętów desantowych i okrętów nawodnych innych klas w działaniach, WSMW, Gdynia 1975.
82. Pietze H., Wspólne działania sił morskich z innymi rodzajami sił zbrojnych - formą współczesnych działań operacyjnych, Myśl Wojskowa nr 2, MON, Warszawa 1977, s. 88-91.
83. Weetern D., Śmigłowce w desancie morskim, WPZ nr 2, MON, Warszawa 1976.
84. Wheeler B., Wojskowe śmigłowce głównych państw kapitalistycznych, WPZ nr 2, MON, Warszawa 1976.
85. Wheeler W., ANGLIKO - pluton kierowania wsparciem ogniowym, WPZ nr 2, MON, Warszawa 1976.
86. Wieczorko M., Barcz J., Kierunki i możliwości rozwojowe ogólnowojskowego związku taktycznego, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 3, MON, Warszawa 1958, s. 36-63.
87. Wieczorko M., Barcz J., Struktura organizacyjna związków taktycznych wojsk lądowych /wymagania i przyjęte rozwiązania/, Myśl Wojskowa /tajna/ nr 2, MON, Warszawa 1965.
88. Wieczorko M., O historii organizacji sił zbrojnych i niektórych jej aktualnych problemach, Myśl Wojskowa nr 6 i 7, MON, Warszawa 1971.
89. Wiśniewski F., Obronność państwa - dylemat budowy teorii organizacji sił zbrojnych, Nauki społeczne a obronność kraju, ASG, Warszawa 1968, s. 42-64.
90. Właściwości północnonadmorskiego kierunku operacyjnego i ich wpływ na zasady i sposoby inżynierskiego zabezpieczenia związków taktycznych podczas działań w warunkach roztopów /w zimie/, Biuletyn Informacyjny nr 5 /89/, MON, Warszawa 1968, s. 125-148.
91. Zakrzewski T., Organizowanie siły zbrojnej w państwie, WINO, Warszawa 1938.
92. Zasady przygotowania, zabezpieczenia i wysadzania desantów morskich, MON, Warszawa 1968.

93. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych. Część I. Podstawowe założenia współczesnej strategii wojennej, MON, Warszawa 1971.
94. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych. Część II. Ogólne zasady wykorzystania sił morskich we współczesnej wojnie, MON, Warszawa 1971.
95. Zieleniewski Z., System organizacyjny współczesnych sił zbrojnych i ich tendencje rozwojowe, Myśl Wojskowa nr 5, MON, Warszawa 1971, s. 2-12.
96. Zych A., Stan obecny i tendencje rozwojowe środków desantowych, Zeszyty Naukowe nr 040, WSMW, Gdynia 1974.

Wydrukowano w 15 egz.
Egz. nr 1-15 Bibl. Gł. OZS
Wyk. mjr Getter
Nr 02511/WW

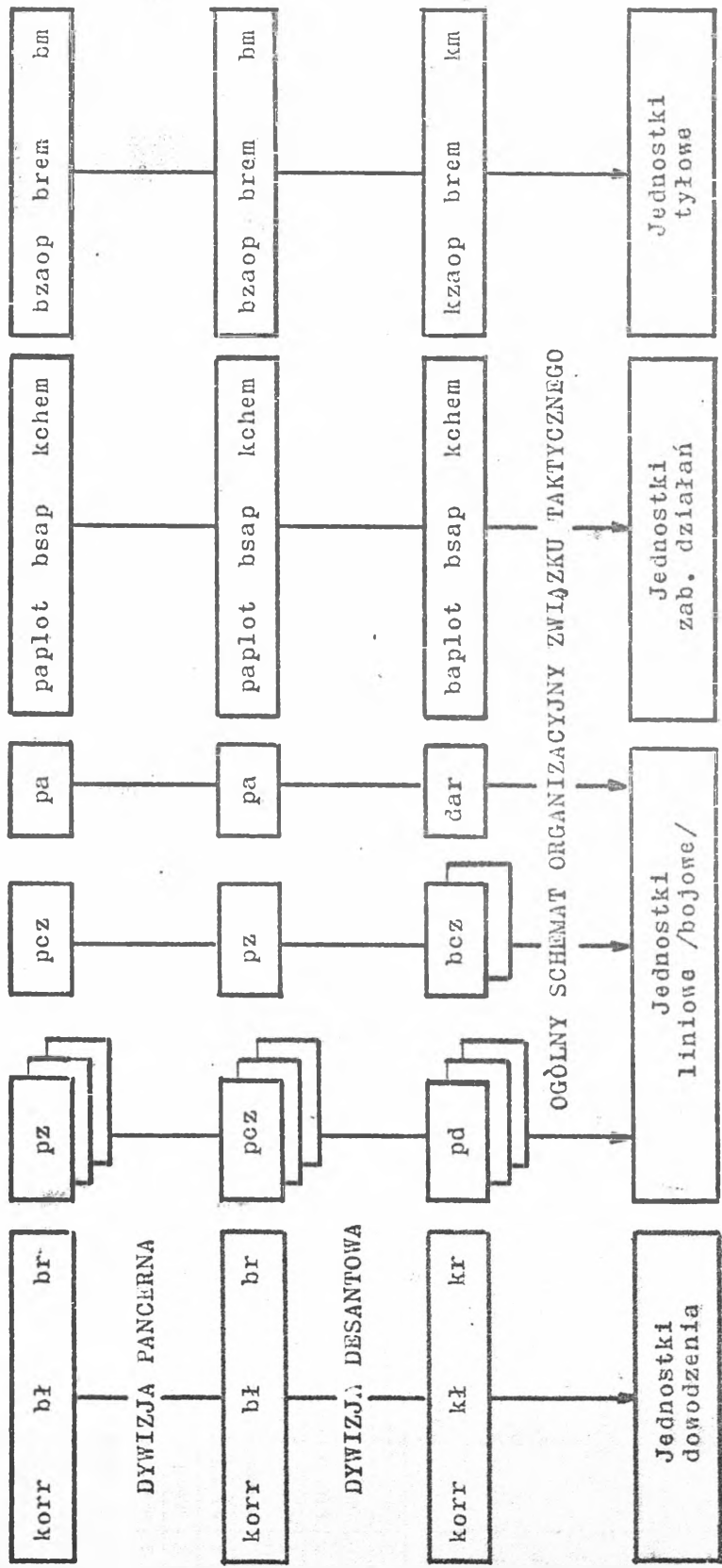
ZAŁĄCZNIKI

=====

1. Porównanie organizacji związków taktycznych wojsk lądowych.
2. Zestawienie podstawowego uzbrojenia i wyposażenia dywizji desantowej.
3. Dane taktyczno-techniczne czołgów, transporterów opancerzonych i samochodów pancernych.
4. Dane taktyczno-techniczne uzbrojenia artyleryjskiego dywizji desantowej.
5. Zestawienie ilościowo-jakościowe sprzętu bojowego DD i DZ /wyliczenia do tabeli 4/.
6. Niektóre wskaźniki globalnej siły ognia DD i DZ /wyliczenia do tabeli 5/.
7. Procentowy udział poszczególnych jednostek ogniowych we wskaźnikach globalnej siły ognia i wydajności ogniowej dywizji desantowej.
8. Zasadnicze założenia i czynniki wywierające wpływ na organizację oddziałów i związków taktycznych sił zbrojnych.
9. Ćwiczenie flot sojuszniczych p/k "FALA-74".
10. Ćwiczenie flot sojuszniczych p/k "FALA-77".
11. Zamiar jednostronnego pułkowego ćwiczenia taktycznego z pozorowanym nieprzyjacielem i fragmentami strzelań amunicją bojową.
12. Organizacja eksperymentalna ćwiczącego pułku desantowego.
13. Plan przeprowadzenia ćwiczenia w rejonie USTKI.
14. Plan przeprowadzenia ćwiczenia w rejonie OKONKA i DRAWSKA.
15. Dane taktyczno-techniczne podstawowych środków przeciwpancernych oraz współczynniki możliwości bojowych w zwalczaniu czołgów przeciwnika.
16. Zależność taktycznego promienia działania śmigłowców /R/ od wielkości przenoszonego ładunku /G/.
17. Dane taktyczno-techniczne kutrów desantowych na poduszce powietrznej.

PORÓWNIANIE ORGANIZACJI ZWIĄZKÓW TAKTYCZNYCH WOJSK LĄDOWYCH

DYWIZJA ZMECHANIZOWANA

Jednostki dowodzenia

Jednostki liniowe /bojowe/

Jednostki zab. działan

Jednostki tyłowe

DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE
CZOŁGÓW, TRANSPORTERÓW OPANCERZONYCH I SAMOCHODÓW PANCERNYCH^{x/}

Nazwa sprzętu	Ciężar bojowy T	Załoga	Uzbrojenie		Jednostka ognia		Pokonywanie przeszkód wodnych
			działa	km	działa	km	
1	2	3	4	5	6	7	8
CZOŁGI							
T-55M	36,0	4	100	2x7,62 1x12,7	45	3500 200	1,4
PT-76B	14,0	3	76	1x7,62 1x12,7	40	1000 200	plyw.
TRANSPORTERY OPANCERZONE							
TOPAS	15,0	2+16	-	-	-	-	plyw.
TOPAS-2AP	16,4	2+13	-	1x7,62 1x14,5	-	2000 500	plyw.
SAMOCHODY PANCERNE							
BRDM-2	7,0	4	-	1x7,62 1x14,5	-	2000 500	plyw.

x/ Opracowano na podstawie: Dane taktyczno-techniczne podstawowego uzbrojenia i sprzętu bojowego stron na ETDW, Szt. Gen., Warszawa 1976.

DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE
UZBROJENIA ARTYLERYJSKIEGO DWIZJI DESANTOWEJ

Wyszczególnienie	R-30		Wyrz. BM-21	Moźdz. 120mm	Moźdz. 82mm	PPK TRZMIEL
	Jądr.	spec.				
Donośność maksymalna /km/	32,05	44,60	20,58	5,52	3,04	2,0
Donośność minimalna /km/	10,00	12,00	-			0,6
Ciężar wyrzutni /moździerzca/	15,50		13,70	0,55	0,06	5,8
Ciężar pocisku /kg/	2290	2155	66	15,9	3,10	24,5
Szybkostrzelność strz./min	co 25-35 min		40	do 15	do 30	2-3
Czas przejścia z ugrupowania marszowego w bojowe /min/	4-5		3	3	40 sek	40 sek
Jednostka ognia /moc głowic/	3,10,20 spec.		120	80	120	6

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWO-JAKOŚCIOWE SPRZĘTU BOJOWEGO DD I DZ

/Wylizczenia do tabeli 4./

Wyszczególnienie	Wskaźnik jakościowy sprzętu	Zestawienie ilościowe sprzętu		Zestawienie jakościowe sprzętu	
		DZ	DD	DZ	DD
Czołg Średni T-55M	0,620	201	31	124,620	19,220
Czołg Pływający PT-76B	0,530		92		48,760
Transporter Opancerzony BWP	0,926	100		92,600	
Transporter Opancerzony TOPAS	0,492		133		65,436
Transporter Opancerzony SKOT	0,454	286		129,844	
Samochód Opancerzony BRDM-2	0,650	42	34	27,300	22,100

Opracowano na podstawie: 1. Zestawienia wskaźników jakościowych dla sprzętu bojowego na podstawie programu "WAGA", ASG WP, Warszawa 1976.
 2. Schematu organizacji dywizji zmechanizowanej /dla celów ćwiczebnych/ nr C/72, Szt. Gen., Warszawa 1976.
 3. Schematu organizacji dywizji desantowej /dla celów ćwiczebnych/ nr A/090, Szt. Gen., Warszawa 1976.

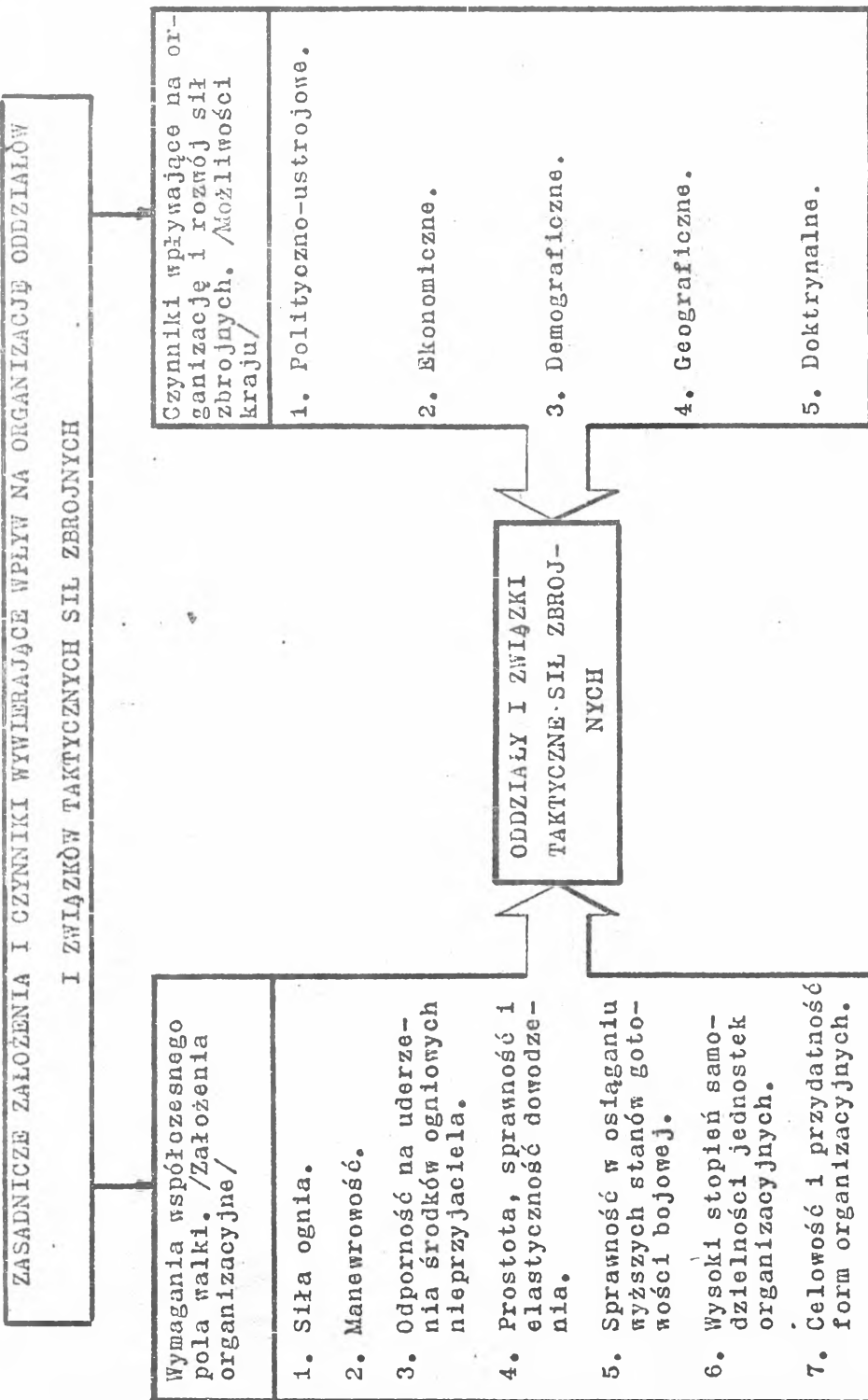
NIEKTÓRE WSKAŹNIKI GLOBALNEJ SIŁY OGNIĄ DD I DZ

/Wylíczenia do tabeli 5./

Rodz. sprz. bojowego i uzbroj.	Ilość jedn. ogn.	Ciężar poc. /kg/	Szybkostrzelność.	Ilość pocisków wystrzelonych w salw.	Ciężar pocisków wystrzelonych w salwie. /kg/	Ilość pocisków wystrzelonych w minutowej	Ciężar pocisków wystrzelonych w minutowej
DYWIZJA DESANTOWA							
T-55M	31	15,60	6	31	483,60	186	2109,60
PT-76B	92	6,60	10	92	607,20	920	6072,00
Wyrz. BM-21	8	39,30	40	8	314,40	194	12576,00
Moźdz. 120mm	18	15,90	15	18	286,20	270	4293,00
Moźdz. 82mm	45	3,10	30	45	139,50	1350	4185,00
DYWIZJA ZAMECHANIZOWANA							
T-55M	201	15,60	6	201	3135,60	1206	18813,60
Wyrz. BM-21	12	39,30	40	12	471,60	480	18864,00
Hb 152 mm	18	43,56	4	18	784,08	72	3136,32
Hb 122 mm	54	21,76	6	54	1175,04	324	7050,24
Moźdz. 120mm	36	15,90	15	36	572,40	540	8586,00
Moźdz. 82mm	18	3,10	30	18	55,80	540	1674,00

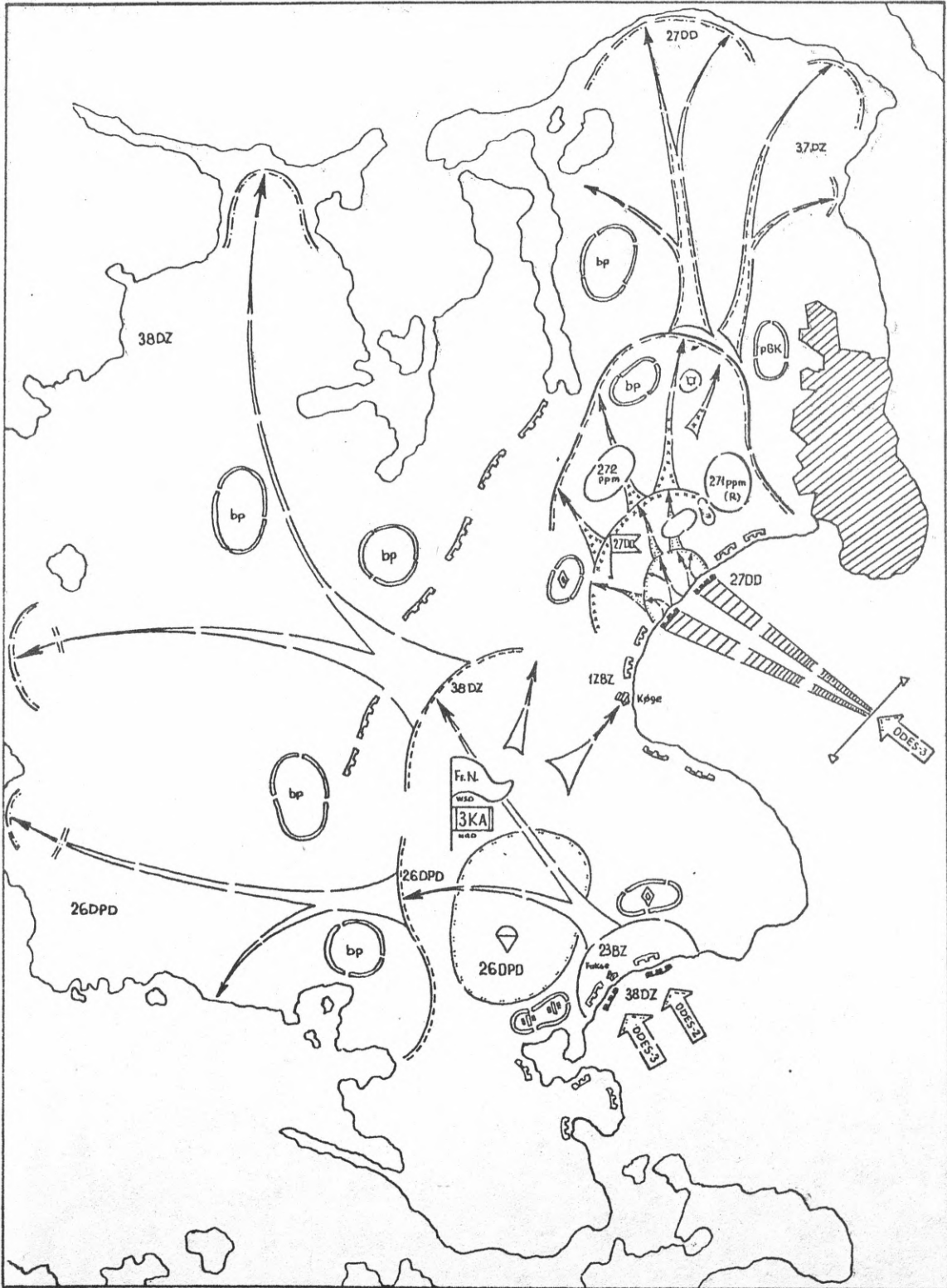
PROCENTOWY UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH JEDNOSTEK OGNIOWYCH WE WSKAŹNIKACH GLOBALNEJ SIŁY OGNI
I WYDAJNOŚCI OGNIOWEJ DYWIZJI DESANTOWEJ

Rodzaj sprzętu bojowego i uzbrojenia.	Ilość jednostek ogniowych	Ilość pocisków wystrzelonych w salwie. %/ minutowej		Ciężar pocisków wystrzelonych w salwie. %/ minutowej	
		%/ minutowej	%/ minutowej	%/ minutowej	%/ minutowej
DYWIZJA DESANTOWA					
T-55M	31	15,9	6,1	26,4	7,2
PT-76B	92	47,4	30,2	33,1	20,7
Wyrz. BM-21	8	4,1	10,5	17,1	43,0
Moźdz. 120 mm	18	9,2	8,8	15,6	14,6
Moźdz. 82 mm	45	23,1	44,3	7,6	14,3
DYWIZJA ZMECHANIZOWANA					
T-55M	201	59,2	38,1	50,6	32,3
Wyrz. BM-21	12	3,5	15,1	7,6	32,4
Hb 152 mm	18	5,3	2,2	12,6	5,3
Hb 122 mm	54	15,9	10,2	18,9	12,1
Moźdz. 120 mm	36	10,3	17,0	9,2	14,7
Moźdz. 82 mm	18	5,3	17,0	0,9	2,8

ĆWICZENIE

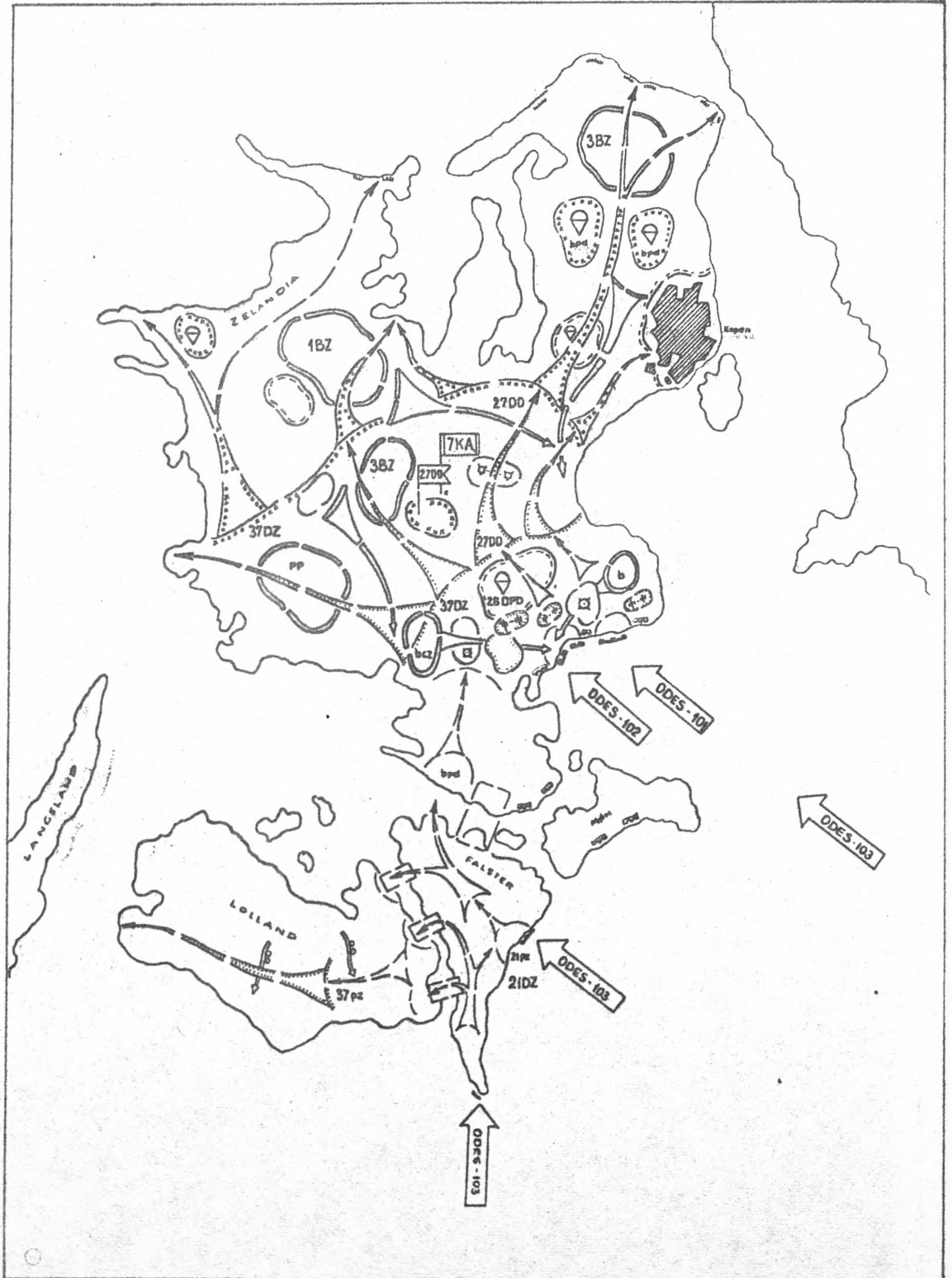
FLOT SOJUSZNICZYCH PK "FALA-74" ZALĄCZNIK 9

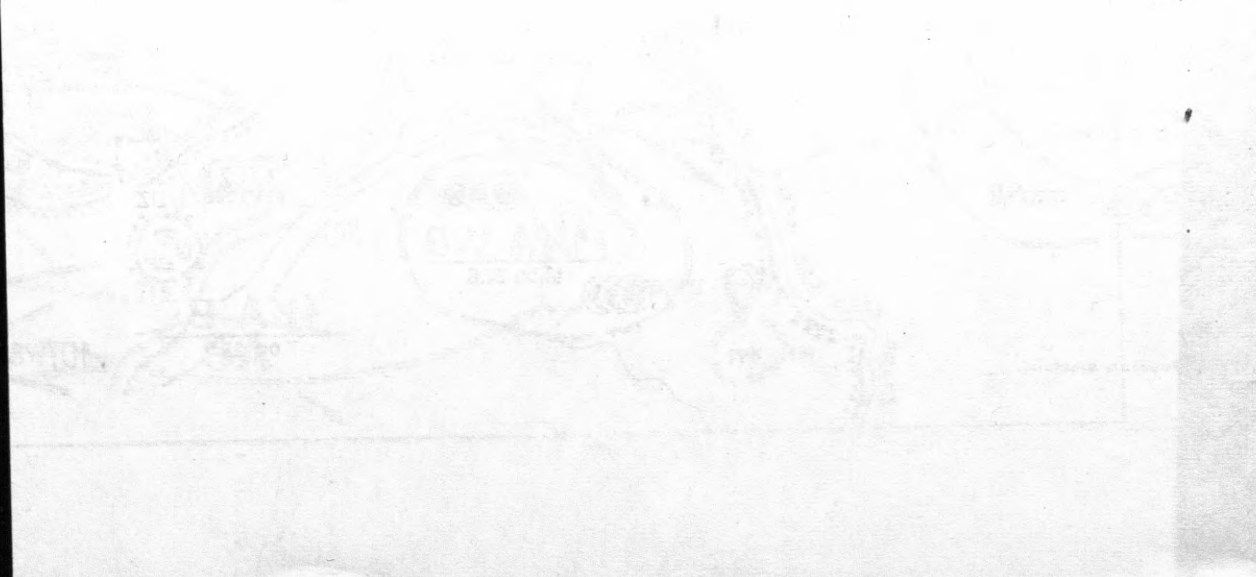
ĆWICZENIE

FLOT SOJUSZNICZYCH PK "FAŁA-77"

ZALĄCZNIK 10

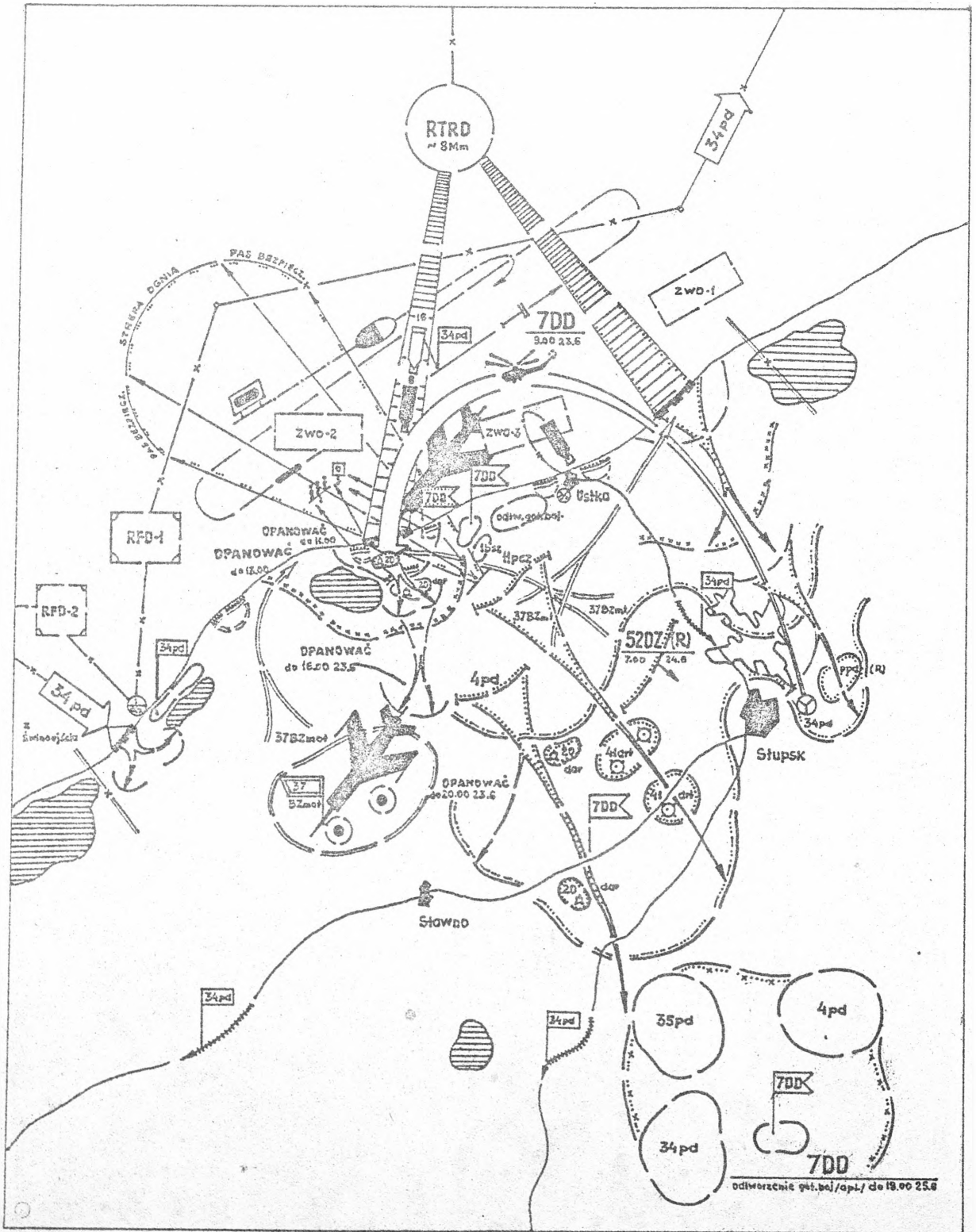

PLAN

PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA W REJONIE USTKI

DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE
 PODSTAWOWYCH ŚRODKÓW PRZECIWPANCERNYCH

Lp.	Wyszczególnienie	Armata 85mm	SPG-9	PPK TRZMIEL	PPK MALUTKA
1.	Donośność: - maksymalna - minimalna - strzał bezwzględny	15650 - 950	1300 - 800	2000 600 -	3000 500 -
2.	Szybkostrzelność	15	4-6	1-2	1-2
3.	Przebijalność pan- cerza	240	300	300	300
4.	Czas przygotowania sprzętu do otw. ognia	2	1	2,5	1,5-2
5.	Obsługa sprzętu	6	4	2	3
6.	Wymiary sprzętu /cm/ - długość - szerokość - wysokość	834 173 142	211 99 80	570 275 265	86 13 30

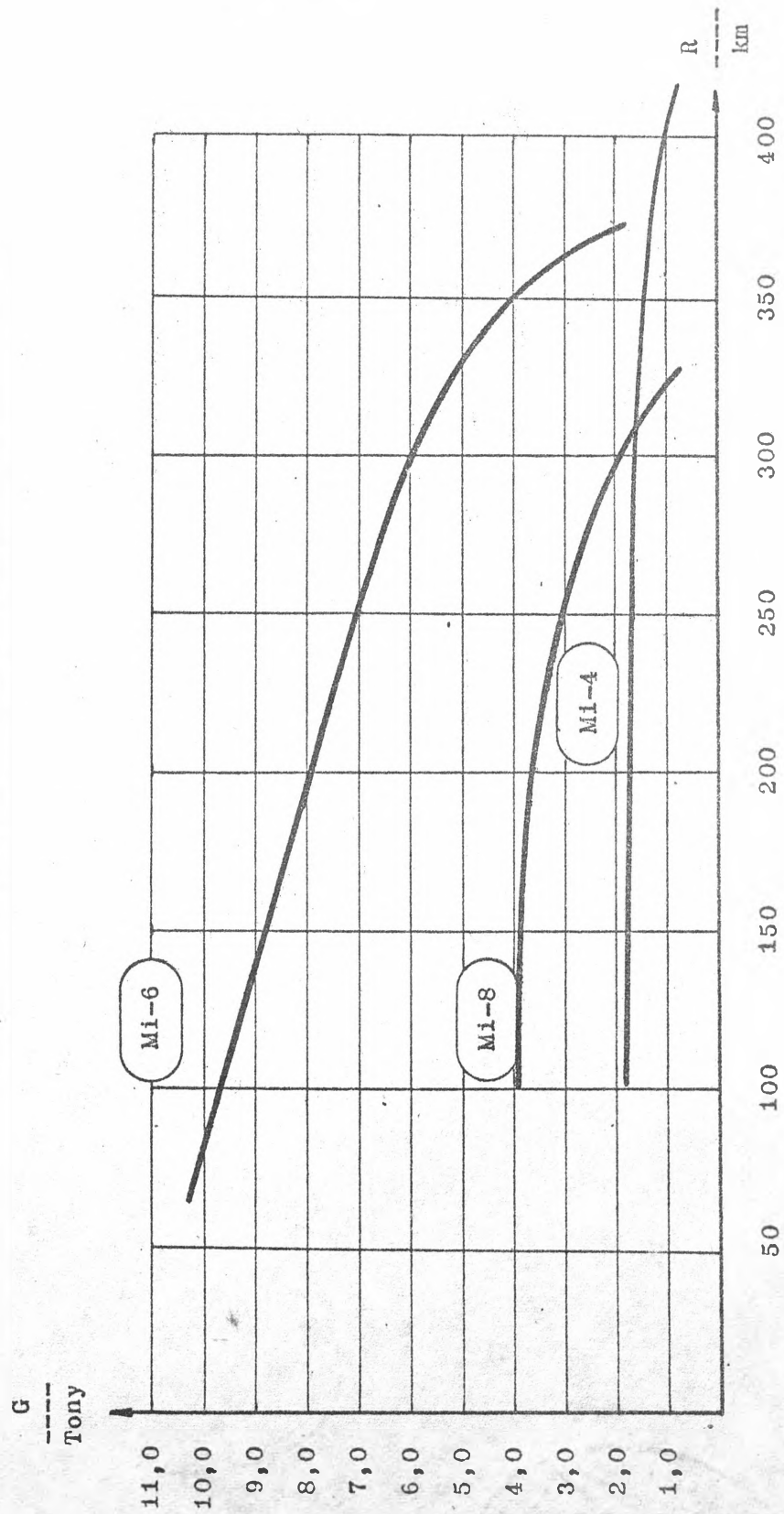
WSPÓLCZYNNIKI MOŻLIWOŚCI BOJOWYCH W ZWALCZANIU
 CZOŁGÓW PRZECIWNIAK^{x/}

Rodzaj środka przeciwpancernego	Z nieprzygotowanego stanowiska ogniowego	Z przygotowanego stanowiska ogniowego
Armata 85 mm	0,8	1,5
Granatnik SPG-9	2,0	2,5
PPK "TRZMIEL"	2,0	2,0
PPK "MALUTKA"	1,5	2,0

x/ Taktyka artylerii /podręcznik/, Część II, Artyleria
 dywizji, pułku, MON, Warszawa 1974, s. 307.

ZALĄCZNIK 16

ZALEŻNOŚĆ TAKTYCZNEGO PROMIENIA DZIAŁANIA ŚMIGŁOWCÓW /R/
OD WIELKOŚCI PRZENOSZONEGO ŁADUNKU /G/.

DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE
KUTRÓW DESANTOWYCH NA PODUSZCZE POWIETRZNEJ¹.

Typ kutra	Wypor- ność T	Prę- kość W	Zasięg Mm	Warianty załadowcze
Lekki /Skate ² /	27	58	230	40 żołnierzy
Średni	-	ok.64	-	I - 2 x PT-76B II - 2 x BTR-60P III - 1 x T-55M IV - 80 żołnierzy
Ciężki	-	ok.64	-	I - 3 x T-55M + 80 żołnierzy II - 4 x PT-76B + 80 żołnierzy III - 5 x BTR-60P + 80 żołnierzy

1. Tabela zawiera dane orientacyjne zebrane na podstawie fragmentarycznych materiałów z ćwiczenia Sił Morskich . Układu Warszawskiego p/k "FALA-77" oraz konsultacji przeprowadzonych w Sztacie Marynarki Wojennej PRL i Wyższej Szkole Marynarki Wojennej.
2. Opracowano na podstawie: Dane taktyczno-techniczne podstawowego uzbrojenia i sprzętu bojowego stron na Europejskim TDW, Szt. Gen. WP, Warszawa 1976.

